

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇANKIRI VALİLİĞİ
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İL MÜDÜRLÜĞÜ**

**ÇANKIRI İLİ 2024 YILI ÇEVRE DURUM
RAPORU**

HAZIRLAYAN:
ÇANKIRI ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İL MÜDÜRLÜĞÜ
ÇED VE ÇEVRE İZİNLERİNDEN SORUMLU ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ

ÇANKIRI- 2025

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GİRİŞ	1
A. HAVA	4
A.1. HAVA KALİTESİ	4
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN KİRLİTİCİLER	8
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR	10
A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları	10
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI	11
A.5. ÇEVRESEL GÜRÜLTÜ	13
A.6. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR	13
A.7. ULAŞIM VE HAREKETLİLİK	16
A.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	16
B. SU VE SU KAYNAKLARI	17
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ	17
B.1.1. Yüzeysel Sular	17
B.1.1.1. Akarsular	17
B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar	18
B.1.2. Yeraltı Suları	19
B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri	20
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ	21
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU	24
B.3.1. Noktasal kaynaklar	24
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar	24
B.3.1.2. Eysel Kaynaklar	24
B.3.2. Yayılı Kaynaklar	24
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar	24
B.3.2.2. Diğer	24
B.4. DENİZLER	25
B.5. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ	25
B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu	25
B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	25
B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti	26
B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.	26
B.5.2. Sulama	26
B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	26
B.5.2.2. Damla, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	26
B.5.3. Endüstriyel Su Temini	26
B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı	27
B.5.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı	27
B.6. ÇEVRESEL ALTYAPI	27
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri	27
B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri	30
B.6.3. Düzenli Depolama Tesislerinde Oluşan Sızıntı Sularının Yönetimi	31
B.6.4. Arıtılmış Atıksuların Yeniden Kullanılması veya Bertarafı	31
B.7. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	31
B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalar	31
B.7.2. Arıtma Çamurlarının Yönetimi	32
B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar	32

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler ile Oluşan Toprak Kirliliği	32
B.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	33
C. ATIK	34
C.1. BELEDİYE ATIKLARI VERİLER 2024.....	34
C.2. HAFRİYAT TOPRAĞI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI.....	36
C.3. SIFIR ATIK YÖNETİMİ.....	36
C.3.2. Atık Getirme Merkezleri	37
C.3.3. Temel seviye Sıfır Atık Belgesi Alan Bina/Yerleşke Sayısı.....	37
C.4. AMBALAJ ATIKLARI.....	38
C.5. TEHLİKELİ ATIKLAR.....	40
C.6. ATIK YAĞLAR.....	41
C.7. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER	41
C.8. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR	42
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER.....	42
C.10. ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYALAR	43
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ ARAÇLAR	45
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR.....	45
C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları.....	46
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	46
C.12.3 Atıksu Arıtma Çamurları.....	46
C.13. TIBBİ ATIKLAR.....	46
C.14. MADEN ATIKLARI	47
C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	47
Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI.....	49
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR.....	49
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	49
D. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ ÇALIŞMALARI	50
D.1. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ (PGD)	50
D.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	50
E. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK.....	51
E.1. FLORA	51
E.2. FAUNA	70
E.3. ORMANLAR, MİLLİ PARKLAR VE TABİAT PARKLARI	93
E.3.1. Ormanlar.....	93
E.3.2. Milli Parklar.....	95
E.3.3. Tabiat Parkları.....	103
E.4. ÇAYIR VE MERA	108
E.5. SULAK ALANLAR.....	108
E.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	109
E.6.1. Tabiat Anıtları.....	109
E.6.2. Tabiatı Koruma Alanları	111
E.6.3. Anıt Ağaçlar	111
E.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri	122
E.6.5. Doğal Sit Alanları	122
E.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	124
F. ARAZİ KULLANIMI	125
F.1. ARAZİ KULLANIM VERİLERİ	125

F.2. MEKÂNSAL PLANLAMA	129
<i>F.2.1. Çevre Düzeni Planı</i>	129
F.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	132
G. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	133
G.1. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İŞLEMLERİ	133
G.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	134
G.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	136
H. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	137
H.1. ÇEVRE DENETİMLERİ	137
H.2. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	138
H.3. İDARİ YAPTIRIMLAR	138
H.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI	140
H.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	140
I. KİRLETİCİ SALIM VE TAŞIMA KAYDI UYGULAMALARI	141
İ. ÇEVRE EĞİTİMLERİ	142

ÇİZELGELER DİZİNİ

Sayfa

Çizelge 1 – Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği limit değerleri ve uyarı eşikleri ...	6
Çizelge 2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları	7
Çizelge 3 - Ulusal hava kalitesi indeksi	7
Çizelge 4 –2024 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri	7
Çizelge 5 –2024 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları.....	10
Çizelge 6 – 2024 yılında hava kalitesi ölçüm istasyon yeri ve ölçülen parametreler	11
Çizelge 7 -2024 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerin aşıldığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3).....	12
Çizelge 8 – Tamamlanan Gürültü Bariyerleri	13
Çizelge 9-2024 yılındaki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı.....	16
Çizelge 10 – Tamamlanan Bisiklet Yolları	16
Çizelge 11 – Tamamlanan Yeşil Yürüyüş Yolları	16
Çizelge 12 – Tamamlanan Çevre Dostu Sokak	16
Çizelge 13 –İlin akarsuları	18
Çizelge 14 - Mevcut göl, gölet ve rezervuarlar	18
Çizelge 15- Yeraltı suyu potansiyeli	20
Çizelge 16- DSİ’ce İnşa Edilerek İşletmeye Açılan Yeraltı Suyu Sulama Tesisleri	20
Çizelge 17- 2024 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları	21
Çizelge 18 –2024 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu	29
Çizelge 19 –2024 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu	30
Çizelge 20 –2024 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı.....	30
Çizelge 21 –2024 yılı itibariyle yeniden kullanılan veya bertaraf edilen arıtılmış atıksu durumu.....	31
Çizelge 22 –2024 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları	32
Çizelge 23- 2023 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb.....	32
Çizelge 24 -2024 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları.....	33
Çizelge 25 -2024 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri.....	35
Çizelge 26–2024 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi	36
Çizelge 27–2024 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri/ Mobil Atık Getirme Merkezleri	37
Çizelge 28 –2024 yılı itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan il genelindeki bina/yerleşkelerin sayısı.....	37
Çizelge 29 –2024 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları	38
Çizelge 30 - Kayıtlı ekonomik işletme sayısı.....	38
Çizelge 31 -2024 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı	39
Çizelge 32 -2024 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı.....	39
Çizelge 33 -2024 yılında atık işleme yöntemine göre tehlikeli atık miktarları*	40

Çizelge 34 –2024 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları	41
Çizelge 35 – Yıllar itibariyle atık akü ve pil miktarı (kg)*	42
Çizelge 36 –2022 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler	42
Çizelge 37 –2024 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler.....	42
Çizelge 38 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/yıl)	43
Çizelge 39 – 2020 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar	44
Çizelge 40 – 2024 yılı teslim alınan ÖTA sayısı.....	45
Çizelge 41 –2024 Yılı tehlikesiz atıkların miktarı ve bertaraf edilmesi ile ilgili veriler	46
Çizelge 42 –2024 yılında il sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı.....	46
Çizelge 43 - Yıllara göre tıbbi atık miktarı	47
Çizelge 44 –2024 yılı itibariyle bulunan atık işleme tesisi sayısı*.....	47
Çizelge 45 –2024 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı.....	49
Çizelge 46 –2024 yılında BEKRA denetimi yapılan kuruluş sayısı	49
Çizelge 47–2024 yılında Katı Yakıtlara Ait Piyasa Gözetimi ve Denetimi	50
Çizelge 48 – Çankırı ilinin Florası	56
Çizelge 49– Çankırı ilinin Memeli Hayvan Türleri	71
Çizelge 50 – Çankırı ilinin Kuş Türleri.....	75
Çizelge 51 – Çankırı İlinin Sürüngen Türleri.....	79
Çizelge 52 – Çankırı ilinin Çiftyaşar Türleri.....	81
Çizelge 53 – Çankırı ilinin Balık Türleri.....	82
Çizelge 54 – Çankırı ilinin Omurgasız Canlılar Türleri	83
Çizelge 55 - Çankırı Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu	93
Çizelge 56 - Eldivan Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu.....	93
Çizelge 57 - Erikli Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu	94
Çizelge 58 - Çankırı Sarıkaya Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu.....	94
Çizelge 59 - Çankırı Şabanözü Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu	95
Çizelge 60 - Çankırı Yapraklı Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu.....	95
Çizelge 61 - Çankırı İli 2024 yılı Arazi Dağılımı.....	126
Çizelge 62 – Arazi kullanım sınıflandırması.....	128
Çizelge 63 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2024 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı	133
Çizelge 64 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2014-2024 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı	134
Çizelge 65 – 2014-2024 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı	134
Çizelge 66 –2024 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİDİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları.....	134
Çizelge 67 -2024 yılında ÇŞİDİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı	137
Çizelge 68-2024 yılında ÇŞİDİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları	138
Çizelge 69 –2024 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı	138

GRAFİKLER DİZİNİ

Sayfa

Grafik 1-2024 yılında Çankırı istasyonu PM ₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği*	12
Grafik 2-2024 yılında Çankırı istasyonu SO ₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*	12
Grafik 3 –2024 yılında gürültü konusunda yapılan şikâyetlerin dağılımı	13
Grafik 4 - 2022 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı	25
Grafik 5 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı	27
Grafik 6 – Yıllar bazında atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı	28
Grafik 7 – 2024 yılı itibariyle Belediye atık karakterizasyonu	34
Grafik 8 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı	36
Grafik 9 – Yıllar itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan bina/yerleşke sayısı	38
Grafik 10 – Yıl bazında kayıtlı ekonomik işletme sayısı*	39
Grafik 11 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*	40
Grafik 12 – Yıllar itibariyle ilinde atık madeni yağ miktarları	41
Grafik 13 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton)	43
Grafik 14 - Yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya miktarları (ton)	44
Grafik 15 – 2024 Yılı Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikesiz atık yönetimi	45
Grafik 16 – Çankırı ilinde 2024 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması	127
Grafik 17 –2024 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı	133
Grafik 18–2024 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı	134
Grafik 19 –2024 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı	135
Grafik 20 – ÇŞİDİM tarafından 2024 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı	137
Grafik 21-2024 yılında ÇŞİDİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı	138
Grafik 22-2024 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı	139
Grafik 23 -2024 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı	139

HARİTALAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Harita 1 - NEFES Yazılımı Çankırı İli Merkez İlçesi 3B Harita Görseli	5
Harita 2 – Çankırı ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazının yeri.....	11
Harita 3 - İstiklal yolu Milli Parkı	97
Harita 4 - Kadınçayırı Tabiat Parkı	104
Harita 5 - Hazım Dağlı Tabiat Parkı	106
Harita 6 - Kenbağ Tabiat Parkı.....	107
Harita 7 – Çankırı ilinin Çevre Düzeni Planı Harita	130

RESİMLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Resim 1 - Nezaket kevkesi(<i>Alyssum nezaketiae</i>)	52
Resim 2 - <i>Acantholimon lycaonicum</i>	52
Resim 3 - <i>Tanacetum germanicopolitanum</i>	52
Resim 4 - <i>Gypsophila germanicopolitana</i>	53
Resim 5 - Ters Şeytanayağı(<i>Bupleurum Sulphureum</i>).....	53
Resim 6 - <i>Allium Stylosum</i>	53
Resim 7 - Beyaz üçgül (<i>Trifolium repens</i>)	54
Resim 8 - Sarı Üçgül (<i>Trifolium campestre</i>).....	54
Resim 9 - Kuşburnu (<i>Rosa canina</i>).....	54
Resim 10 - Kekik (<i>Tyhmus sp.</i>)	55
Resim 11 - Deve Dikeni (<i>circium sp.</i>).....	55
Resim 12 - Böğürtlen (<i>Rubus sanctus</i>).....	55
Resim 13 - Ilgaz Teresi (<i>Arabis abietina</i>).....	70
Resim 14 - Kır Sarıbaş (<i>Centaurea cankiriense</i>)	70
Resim 15 - Kızıl Tilki (<i>Vulpes vulpes</i>)	72
Resim 16 - Ağaç Sansarı (<i>Martes martes</i>).....	72
Resim 17 - Kızıl Geyik (<i>Cervus elaphus</i>).....	73
Resim 18 - Arap Tavşanı (<i>Allactage williamsi</i>).....	73
Resim 19 - Porsuk (<i>Meles meles</i>).....	73
Resim 20 - Boz Ayı (<i>Ursus arctos</i>)	74
Resim 21 - Saz kedisi (<i>Felis chaus</i>).....	74
Resim 22 - Çit Ötleğeni (<i>Sylvia nisoria</i>)	77
Resim 23 - Şah Kartal (<i>Agulia heliaca</i>).....	77
Resim 24 - Büyük Dağ Bülbülü	77
Resim 25 - Saz Tavuğu	78
Resim 26 – Yalıçapkını	78
Resim 27 - Tahtalı Güvercin	78
Resim 28 - Alaca Ağaçkakan	79
Resim 29 - Küçük Akgerdanlı Ötleğen	79
Resim 30 - Cüce Kertenkele.....	80
Resim 31 - Tosbağa.....	80
Resim 32 - Osmanlı Engereği	80
Resim 33 - Ova Kurbağası	81
Resim 34 - Pürtüklü Semender.....	81
Resim 35 - Tatlısu Kefali	82
Resim 36 - Noktalı İnci Balığı	82
Resim 37 - Kababurun Balığı.....	83
Resim 38 - <i>Agelena labyrinthica</i>	92
Resim 39 - <i>Siona lineata</i>	92
Resim 40 - Ilgaz Dağı Milli Parkı	96
Resim 41 - İstiklal Yolu TMP Çankırı Bölümü 1. Kısım resmi.....	98
Resim 42 - Çankırı Bölümü 1. Kısım.....	98

Resim 43 - Çankırı Bölümü 2. Kısım başlangıç noktasındaki alan resmi	99
Resim 44 - Çankırı Bölümü 2. Kısım Başlangıç noktası.....	99
Resim 45 -Çankırı Bölümü 2. Kısım Mera Alanları resmi	99
Resim 46 - Üç Oluk Jandarma Karakolu.....	100
Resim 47 -Üç Oluk Jandarma Karakolu Müştemilatı	100
Resim 48 – Gölet.....	100
Resim 49 - Jandarma Karakollarının konumu resmi.....	101
Resim 50 - Kuzeydeki ve Güneydeki Jandarma Karakolunun yerinde bulunan tanıtım tabelası	101
Resim 51 - Yeni Doğdu Jandarma Karakolu.....	102
Resim 52 - Çankırı Bölümü 2. Kısım.....	102
Resim 53 - Çankırı Bölümü 3. Kısım resmi	103
Resim 54 - Kadın Çayırı Tabiat Parkı	105
Resim 55 - Hazım Dağlı Tabiat Parkı	106
Resim 56 - Kenbağ Tabiat Parkı	107
Resim 57 - Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan.....	108
Resim 58 - Türbe Çamı Tabiat Anıtı.....	109
Resim 59 - Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı	110
Resim 60 - Koca Meşe Anıt Ağacı.....	111
Resim 61 - Demir Meşe Anıt Ağacı.....	112
Resim 62 - Paşa Sultan Çamı Anıt Ağacı.....	113
Resim 63 - Çatal Çam Anıt Ağacı.....	114
Resim 64 - Yağmur Çamı Anıt Ağacı	115
Resim 65 - Müflis Tepesi Doğu Çınarı (Platanus Orientalis) Anıt Ağacı.....	116
Resim 66 – Türbe Çamı (Pinus Nigra-Karaçam) Anıt Ağacı.....	117
Resim 67 – Gölbahçe Doğu Çınarı (Platanus Orientalis) Anıt Ağacı	118
Resim 68 - Dokuzkardeşler Çamı (Pinus Nigra-Karaçam) Anıt Ağacı.....	119
Resim 69 - Tüylü Meşe (Quercus Pubescens-Meşe Ağacı) Anıt Ağacı.....	120
Resim 70 - Karadut (Morus Nigra) Anıt Ağacı.....	121
Resim 71 - Sakaeli Kaya Mezarları.....	122
Resim 72 - Çorak Yerler Omurgalı Fosil Lokalitesi	123
Resim 73 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü Valimiz Sayın M.Fırat TAŞOLAR ‘ı ziyaret	143
Resim 74 - Türkiye çevre haftası, bisiklet turu etkinliği	143
Resim 75 - Türkiye çevre haftası, teknik gezi.....	144
Resim 76 - Türkiye çevre haftası, teknik gezi.....	145
Resim 77 - Türkiye çevre haftası, Eldivan Doğu Çınarı Anıt Ağacı Tanıtımı ve Çevre temizliği	146
Resim 78 - Türkiye çevre haftası, okullarımızda eğitim	147

GİRİŞ

Çankırı, Orta Anadolu'nun kuzeyinde, Kızılırmak ile Batı Karadeniz ana havzaları arasında, 40° 30' ve 41° kuzey enlemleri ile 32° 30' ve 34° doğu boylamları arasında yer almaktadır. İlin komşuları batıda Bolu, kuzeybatıda Karabük, kuzeyde Kastamonu, doğuda Çorum ve güneyde de Ankara'yla Kırıkkale'dir. Denizden yüksekliği 723 metre olan İl, ülke topraklarının %0,94'lük bölümünü oluşturan 7.388 km 2 lik bir alana sahiptir. İç Anadolu bölgesinin kısmen Karadeniz Bölgesi'ne geçişinde yer almaktadır. Doğu-Batı doğrultusunda uzunluğu 130 km, genişliği ise 80 km dir.

Çakırı İlçeleri; Merkez ilçe, Atkaracalar, Bayramören, Çerkeş, Eldivan, Ilgaz, Kızılırmak, Korgun, Kurşunlu, Orta, Şabanözü ve Yapraklı olmak üzere 12 ilçesi vardır.

Çankırı iklimi Karadeniz iklimiyle İç Anadolu Bölgesine özgü kara iklimine geçiş kuşağında yer almasına rağmen Çankırı'da genellikle İç Anadolu'ya özgü iklim hüküm sürmektedir. Merkez, Ilgaz ve Yapraklı ilçelerinde ise kışlar soğuk, yazlar serin geçer. İlin en fazla yağış alan ilçesi Yapraklı'dır. Hemen, hemen her mevsim yağışın görüldüğü ilde ortalama yıllık yağış miktarı 392– 538 kg/m2 arasında değişmektedir.

Kent birbirine çok benzeyen çıplak, dik tepeler ile sarıdır. Özellikle doğusunda kalan tepeler Kaya tuzu maden rezervlerinden dolayı çıplak görünümlüdür. Kentin etrafındaki vadiler ise yeşillik, bağ ve bahçelerle kaplıdır. Kuzeybatısından gelen Tatlıçay bir kavis çizerek kenti ikiye ayırır. Kuzeydoğusundan gelen Acıçay ile Tatlıçay birleşerek Acısu adını alır ve Kızılırmak'a karışır. Kentin ticaret merkezi ve yönetsel alanı ise; Cumhuriyet Mahallesi, İstasyon Caddesi, Atatürk Bulvarı ve Buğdaypazarı Caddesidir.

Çankırı topraklarının yaklaşık %60'ı dağlar ve yüksek tepelerden oluşmaktadır. İlin kuzey sınırındaki dağlar, aynı zamanda en yüksek kesimini teşkil etmektedir. Kuzey Anadolu dağlarının ikinci sırasındaki Ilgaz Dağları, doğu-batı düzleminde uzanmaktadır. En yüksek noktası 2.587 metre olan söz konusu dağ sırasının üzerinde Küçükacet Tepesi (2.546 Mt), Büyükacet Tepesi (2.587 Mt), Kulpi (1.980 Mt), Bulancak (1.935 Mt), Altunsivrisi (1.934 Mt) ve Kocadağ (1.763 Mt) bulunmaktadır. Aynı zamanda Çankırı ve Kastamonu arasındaki doğal sınırı il sınırına dönüştüren Ilgaz Dağları, Kurşunlu civarında Sofra Sırtları ve Çerkeş yöresinde Doğu ve Çamlıca olmak üzere iki kola ayrılmaktadır. Ilgaz Dağları'nın güneyinde ise Çorum ile Kastamonu/Tosya sınırından başlayarak batıya doğru yönelen Erikli, Sarıkaya, Karakaya, Ilıslık, Yapraklı, Doğdu, Taşyakası, Batıbeli ve Dumanlı Dağları, yaklaşık 2.000 Mt yüksekliğe uzanan yeni bir sıra oluşturur. Bu sıraların daha güneyinde kalan bölgede de Çerkeş-Gerede ve Kızılcahamam sınırı boyunca bir diğer dağ sırası uzanır. Bu sırada Çit, Karataş, Işık, Elden, Aydos, Eldivan ve Bozkır Dağları yer almaktadır. İlin kuzeybatısında ise Karabük ve Bolu ile doğal sınırı oluşturan Hodalca, Elaman ve Eğriova Dağları yer almaktadır. Kent merkezi civarında yer alan Hıdırlık Kaşı, Meryemana Tepesi ile Sarıdağ ise güneybatı düzleminde uzanan diğer büyüklü küçüklü tepelerle birlikte, ileride Taşyakası, Dumanlı ve Aydos Dağlarını oluşturarak devam etmektedir.

Çankırı'da Kızılırmak Havzası dışında kayda değer önemli ovalar yoktur. Ne var ki bu havzanın da sularının tuzlu olması sulanabilen tarım arazisinin sınırlı olmasına sebep olmaktadır. İldeki ovalar başlıca beş başlıkta incelenebilir:

Kızılırmak Havzası Ovaları: Bölgenin coğrafi konumuna göre oldukça geniş olan havzanın Çankırı topraklarında kalan bölümü yaklaşık 30 Km uzunluğundadır. Havzada batı-doğu doğrultusunda uzanan geniş ova ile bu ovanın kolları, bölgenin en büyük akarsuyu olan Kızılırmak'la birleşen çeşitli çay ve derelerin yatakları boyunca, kuzeye doğru yaklaşık 25 Km uzanmaktadır. Bu ovalarda her türlü tarıma uygun alüvyonlu topraklar bulunmaktadır.

Devrez Çayı Çevresindeki Ovalar: Söz konusu ovalar Kurşunlu'nun güneyinden başlayıp Devrez Çayı boyunca uzanarak Ilgaz İlçesi çevresinde genişleyen ovalardır. Ilgaz'a kadar yaklaşık 2 Km.lik dar bir şerit çizen ovalar, buradan itibaren genişlemeye başlar. Devrez Çayı'nın suladığı bu ovalarda da her türlü tarıma uygun alüvyonlu topraklar bulunmaktadır.

Tatlıçay Çevresindeki Ovalar: Bu bölgedeki ovalar Tatlıçay ve Korgun Çayı'nın birleşme noktasında olup, söz konusu çay sularının tuzlu olması sebebiyle tarıma yönelik sulama yapılmamaktadır.

Orta İlçesindeki Ova: İlçe dahilinde bulunan ve doğudan batıya doğru uzanan ova 15 Km uzunluğunda ve yaklaşık 2 Km genişliğindedir.

Çerkeş Ovası: Oldukça küçük sayılabilecek ova alüvyonlu topraklarla kaplıdır.

Yaylalar: Dağların hakim olduğu İl arazisinde "Yayla" tanımına uygun arazilerin sayısı pek fazla değildir. Genel arazinin yaklaşık %2,5-3'ünü oluşturan bu yaylalar ise Ilgaz Dağları üzerinde bulunan Mülayim ve Karapınar Yaylaları, Yapraklı Yaylası ile Taşyakası, Aydos ve Dumanlı Dağları üçgeninde bulunan Sanı Yaylası ile Eldivan, Aydos, Karapazar ve Aliözü Yaylalarıdır. Yaylaların bitki örtüsü ve ekolojik yapıları, özellikle dağ turizmi ile tracking sporu için son derece uygundur.

İlin en önemli akarsuları Kızılırmak, Terme, Devrez, Melan ve Acı çaydır. Çankırı il sınırları içinde kalan göller; kışın su toplayan, yazın suları çekilen göllerdir. Doğal yanında D.S.İ. ye ait sulama amaçlı göletlerde bulunmaktadır.

İlin toplam yüzölçümü 749.000 ha olup, bunun 240.570 hektarı tarım arazisi, 142.255 hektarı çayır mera arazisi, 195.300 hektarı orman arazisi ve 170.875 hektarı tarım dışı ve yerleşim alanı araziler olarak dağılım göstermektedir. Çankırı ilinin tarımda kullanılan 240.570 hektar arazi varlığı; toplam yüzölçümünün %32'sini oluşturmaktadır. Akarsuların geçtiği alüvyon topraklar %2- 5 meyillidir. Kızılırmak nehrinin il sınırları içerisinde 30 Km. boyunca mikroklima kuşağı hüküm sürdüğünden polikültür tarım yapılabilir. Çankırı ilinde doğal bitki örtüsü üst florası karaçam, sarıçam, ardıç, ladin ve köknar gibi orman ağaçları ile ahlat, kızılçık gibi meyve ağaçları teşkil eder. Alt flora da ise hububat, yemlik ve yemelik baklagiller ile devediken, yumak ve ayrik otu gibi bitkiler bulunur. Çankırı'da kuru ve sulı tarım koşullarında yetiştirilen en önemli ürünler başta hububat olmak üzere baklagillerden; kuru fasulye, nohut, yemlik bitkilerden; fiğ, endüstri bitkilerinden; şeker pancarı, yumrulu bitkilerden patates, sebzelerden domates, kavun ve karpuz başta olmak üzere diğer sebzeler ile meyvelerdir.

Çankırı turizm çeşitliliği açısından önemli bir merkezdir. Çankırı’da kış turizmi başta olmak üzere, inanç turizmi, kültür turizmi ve sağlık turizmi açısından önemli bir potansiyel bulunmaktadır. İle olan turist ilgisi her geçen yıl artmaktadır.

Çankırı ilinin sanayi altyapısı hızla gelişmekte olup adım adım çağın ihtiyaçları ile şekillenmektedir. Planlı sanayileşmenin örneğini teşkil eden OSB ler İlimiz Korgun, Şabanözü, Çerkeş ve Merkez İlçelerinde faaliyettedir. Korgun İlçesinden bulunan Korgun OSB, 1977 yılında kurulmuş olup Atıksu tesisi dahil olmak üzere altyapısı büyük ölçüde tamamlanmıştır. Şabanözü ilçesinde bulunan Şabanözü OSB, 2005 yılında, Merkez Yakınkent OSB, 2012 yılında, Çerkeş ilçesinde bulunan Çerkeş OSB, 2002 yılında kurulmuştur. Sanayi tesisleri İlimiz Merkez, Korgun, Şabanözü, Çerkeş, Ilgaz, Kurşunlu, Eldivan, Yapraklı, Atkaracalar, Orta ve Kızılırmak İlçelerinde bulunmaktadır İlimizde küçük ve ortak ölçekli sanayi kuruluşları ağırlıktadır. Orta ölçekteki özel sektör sanayi kuruluşlarının yanında, kamu yatırımları olarak MKEK Çankırı Silah Fabrikası ve TCDD Makas Fabrikası faaliyet göstermektedir Ayrıca, ilimizde Küçük Sanayi Siteleri (KSS) de bulunmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumunca açıklanan 2024 yılı nüfus sayım sonuçlarına ve Demografik niteliklere göre, yapılan değerlendirmede; Çankırı ili nüfusu 199.981 kişidir. Çankırı nüfusu bir önceki yıla göre 5 bin 520 kişi azalmıştır. Bu nüfusun 100.391’i erkek, 99.590’ı ise kadından oluşmaktadır. Yüzde olarak ise: %50,2 erkek, %49,8 kadındır. Yüzölçümü 7.490 km² olan Çankırı ilimizde kilometrekareye 27 insan düşmektedir. Çankırı nüfus yoğunluğu 27/km²’dir.

Çankırı Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğünde Çevre kısmı ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü ve Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü olarak 2 adet şube Müdürlüğü bulunmaktadır. ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü 1 Şube Müdürü, 1 Harita Mühendisi, 1 Çevre Mühendisi, Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü 1 Şube Müdürü, 1 Şehir Plancısı, 1 Çevre Mühendisi ve 1 Tekniker tarafından yürütülmektedir.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirleticiler konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd, 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır.

Ülkemizde dış ortam hava kalitesine ilişkin parametrelerin yönetimi Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği gereğince gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, hava kalitesi limit değerlerine ilişkin bilgi Çizelge 1’de verilmektedir.

Hava kalitesi limit değerlerinin sağlanması amacıyla hava kalitesi yönetiminin bileşenleri; emisyon envanteri, hava kalitesi modelleme ve hava kalitesi ölçümleri olarak çalışılmaktadır. Son yıllarda gelişen bilgi teknolojileri hava yönetimi alanında kullanılmaya başlanmış web tabanlı coğrafi bilgi teknolojilerini kullanan” Hava Emisyon Yönetim (HEY) Portalı” Bakanlığımız sunucularında devreye alınmıştır. Bu portalda tüm kirleticiler kaynakların coğrafi lokasyonları ve bilgileri kayıt altına alınmakta ve hava kirliliğine katkıları ortaya konulmaktadır. Meteorolojik/topoğrafik etmenler ve sınır ötesi kirlilik taşınımı, şehirlerimizin kirliliğe katkıları bütüncül olarak değerlendirilmekte ve hava kalitesi haritaları hazırlanmaktadır. HEY Portalı aracılığıyla hava kalitesini iyileştirmek üzere Bakanlığımız önderliğinde yerel politikalar geliştirilmektedir.

Ancak farklı kirleticilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirleticilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesi için iyi, orta, kötü, tehlikeli vb şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

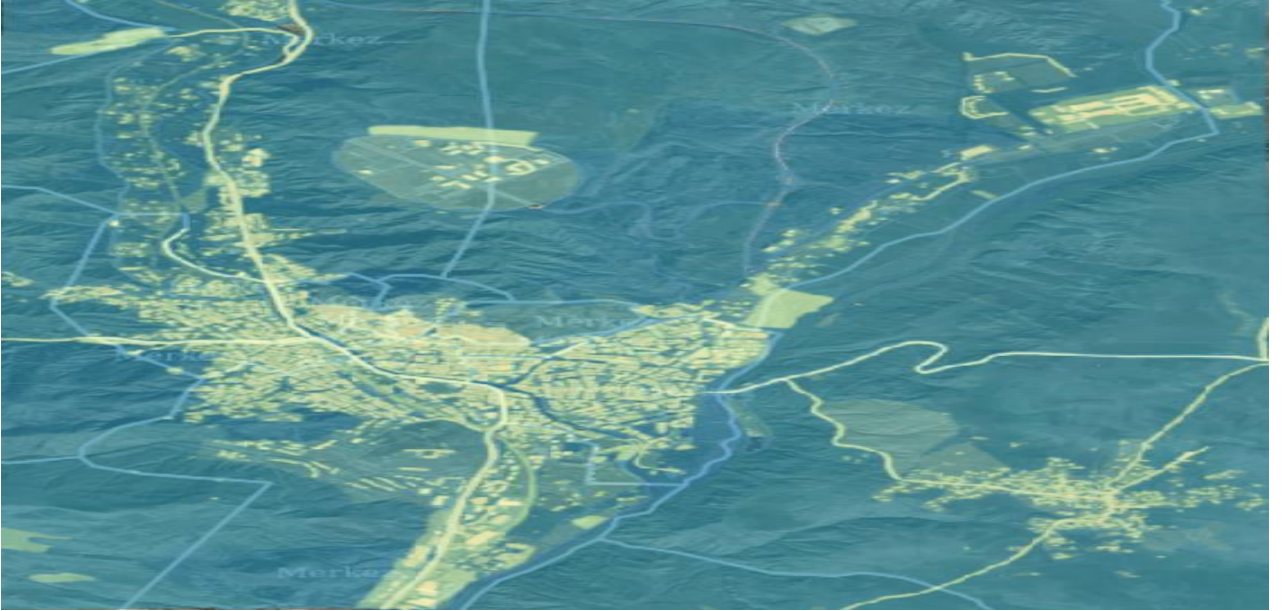
Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği sorunları ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd, 2003a). Bir bölgedeki kirleticiler seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd, 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı

verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirletici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uygun olarak oluşturulmuştur. 5 temel kirletici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM₁₀), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Hava kalitesi yönetimine esas değerlendirme ve politika üretme amaçlı çalışmalar için sadece ölçüm sonuçları yeterli olmamaktadır. Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde hava kalitesi modelleme araçları ile ulusal ölçekli bütüncül değerlendirmeye altlık oluşturacak hava kalitesi haritaları elde edilmektedir. HEY Portalı aracılığıyla hava yönetimi alanında bilgi işlem teknolojilerinin etkin olarak kullanımıyla, vatandaşlarımızın soludukları ve yarın soluyacakları hava kalitesi hakkında yüksek çözünürlüklü harita bilgisi edinebilmeleri amaçlanmaktadır.

Harita 1 - NEFES Yazılımı Çankırı İli Merkez İlçesi 3B Harita Görseli

Hava kalitesi yönetimi bileşeni olan modelleme çalışmaları Bakanlığımızca hem ulusal/bölgesel /yerel ölçekte yürütülmekte; hem de geliştirilen yerli ve milli NEFES yazılımıyla sokak seviyesinde hava kalitesi değerlerinin 3 Boyutlu ortamda tespit edilmesi için kullanılmaktadır.

Bakanlığımızca, 5 metreye kadar kısa mesafeleri dahi modelleyebilen 3 boyutlu NEFES yazılımıyla hava kirliliğine neden olan noktalar ve kirlilik kaynağı tespit edilebilmektedir. Geliştirilen yerli ve milli yazılım NEFES ile stratejik hava kalitesi haritaları, 3 boyutlu bina modeli, kent atlası, topoğrafya, trafik yoğunluğu, kavşaklar, binaların yakıt tipi gibi çok sayıda etmen ele alınarak 3 boyutlu ortamda hava kalitesi değerleri 81 ilimiz için ortaya konulmaktadır.

NEFES yazılımıyla evsel ısınma, sanayi, kara, deniz, hava ve demiryolu ulaşımına bağlı hava kirliliği kaynak noktaları tespit edilip, kaynağa özgü önlemler geliştirilebilmektedir.

Hava kalitesi tahminlerinin Bakanlık kaynakları ve altyapısıyla gerçekleştirilmesine 2021 yılı itibarıyla başlanmış olup, çalışmalar 81 ilimizde yaygınlaştırılmıştır. Bu amaçla hava yönetimine esas faaliyette olan Operasyonel Merkez günlük olarak hava kalitesi tahmin sonuçlarını üretmektedir.

Çizelge 1 – Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği limit değerleri ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER	UYARI EŞİĞİ
		($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	
SO ₂	Saatlik -insan sağlığının korunması için-	350	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	125	
	Yıllık ve kış dönemi (Ekosistemin korunması) -insan sağlığının korunması için-	20	
NO ₂	Saatlik-insan sağlığının korunması için- (2024 yılı itibarıyla hedeflenen sınır değer mevcuttur)	220	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (Hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² ’de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	Yıllık -insan sağlığının korunması için- (2024 yılı itibarıyla hedeflenen sınır değer mevcuttur)	40	
NO _x	Yıllık -vejetasyonun korunması için-	30	-
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	50	-
	Yıllık -insan sağlığının korunması için-	40	
Pb	Yıllık -insan sağlığının korunması için-	0,5	-
Benzen	Yıllık -insan sağlığının korunması için-	5	-
CO	Maksimum günlük 8 saatlik ortalama (mg/m^3)-insan sağlığının korunması için-	10	-

Çizelge 2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10 [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5.500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
Hassas	101 – 150	251-500	201-500	10.001-16.000 ^L	161-180 ^B	101-260
Sağlıksız	151 – 200	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240 ^U	261-400
Kötü	201 – 300	851-1.100	1.001-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 – 500	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çizelge 3 - Ulusal hava kalitesi indeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi iyi seviyededir.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun olup, hava kirliliğine hassas gruplar orta düzeyde etkilenebilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel halkın etkilenmesi beklenmemektedir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Hassas gruplar ciddi sağlık sorunları yaşayabilir. Genel halkın bazı sağlık etkileri yaşaması muhtemeldir.
201 - 300	Kötü	Mor	Nüfusun tamamının hava kirliliğinden etkilenme olasılığı yüksek olup, hassas gruplar açık hava etkinliklerini kısıtlamalıdır.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Herkes, ciddi sağlık etkileri yaşayabilir. Açık hava etkinliklerinden kaçınılmalıdır.

Çizelge 4 –2024 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri (ÇŞİDİM, 2025)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme	-	-
Atık Yakma	-	-
Cam	-	-

Çimento	-	-
Enerji	-	-
Gıda	1	1
Gübre	-	-
Kağıt	-	-
Kimya	-	-
Kireç	-	-
Lastik	-	-
Maden	-	-
Metalurji	-	-
Otomotiv	-	-
Rafineri	-	-
Şeker	-	-
Tekstil	-	-
Jeotermal Enerji (JES)	-	-
TOPLAM	1	1

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Kirleticiler

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da bir bölgede meydana gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb.) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürtdioksit (SO_2), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfürik asit olarak oksitlenir. Diğer kirleticiler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlalar veya katı partiküller oluşturur. SO_2 ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosferden uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO_2), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO_2 'nin ozon veya radikallerle (OH veya HO_2 gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibarı ile NO_2 kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirleticilerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların

başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO₂ derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO₂ derişimine uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağılı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM₁₀), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışır. Atmosferde diğer kirleticiler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM₁₀ -10 µm'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 µm'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM₁₀ için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM₁₀ solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirebilir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tıkalı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM₁₀'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM₁₀ maruziyetine karşı hassastır. PM₁₀ yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirleticiler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler %100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerlere ulaşılmasının bir sebebi de enverziyon durumudur. CO'nin global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0,17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

Enverziyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'nin ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla, CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'e maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli gruba oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışıın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂

= O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur. *

Çizelge 5 –2024 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları

(Çankırı KARGAZ Doğalgaz dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş., Sanayi ve Teknoloji İl Müd. 2025)

	Katı Yakıt		Doğalgaz			Fuel Oil	
	Kullanım Yeri	Cinsi	Tüketim Miktarı (ton)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (sm ³)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (ton)
Sanayi	-	Linyit Kömürü	67.099,00	-	34.886.415	-	202,00
	-	Odun	724,00	-	-	-	-
	-	Taş Kömürü	710.901,00	-	-	-	-
	-	-	-	-	-	-	-
Konut	Tüketim Miktarı (ton)		Tüketim Miktarı (sm ³)			Tüketim Miktarı (m ³)	
	-		45.946.511			-	

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

Çankırı İlinde Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ait Ulusal Hava Kalitesi İzleme Ağına bağlı bir adet sabit hava kalitesi izleme istasyonu bulunmakta olup, istasyonda sürekli olarak kükürtdioksit (SO₂) ve partikül madde (PM₁₀) ölçülmekteyken söz konusu istasyon 2017 yılında yeni yerine alınarak ölçülen parametrelerine NO_x, CO, PM_{2,5} ve O₃ eklenmiştir.

A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları

Temiz Hava Eylem Planı, Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği ile Bakanlığımızın 2013/37 sayılı Genelgesi çerçevesinde hazırlanmıştır. Planda yapılması gereken revizeler ve Ülke genelinde hazırlanan Temiz Hava Eylem Planlarında birliktelik sağlanması amacıyla İlimiz Temiz Hava Eylem Planı 12.06.2020 tarihinde toplanan İlimiz Mahalli Çevre Kurulunda 12.06.2020 tarih ve 20 sayılı kararla onaylanarak Bakanlığımıza gönderilmiştir. Temiz Hava Eylem Planında yer alan

eylem uygulamaları 6 aylık dönemler halinde takip edilerek, Bakanlığımızca geliştirilen THEP-İZ (Temiz Hava Eylem Planı İzleme Yazılımı) üzerinden Bakanlığımıza bildirilmektedir.

A.4. Ölçüm İstasyonları

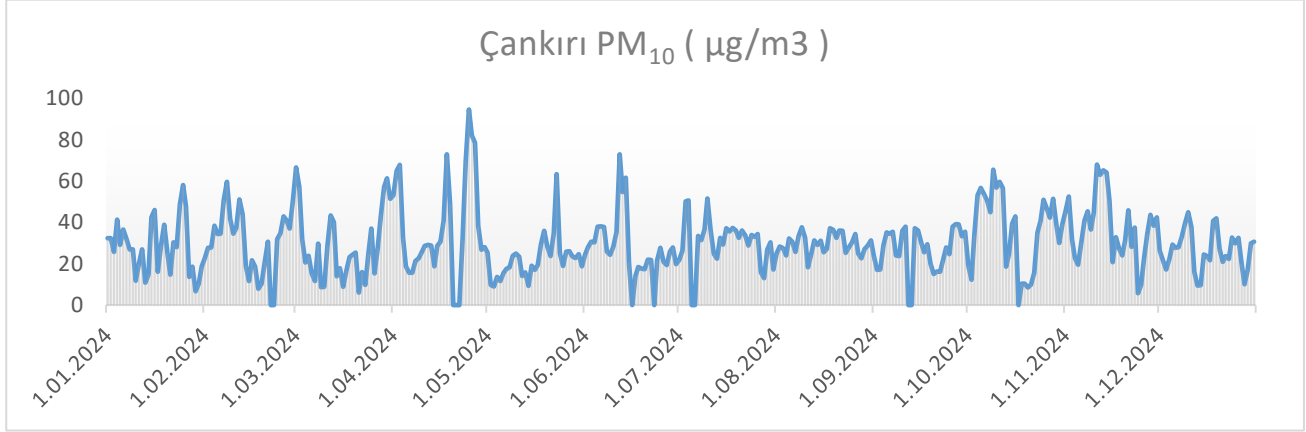

Harita 2 – Çankırı ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazının yeri

Çizelge 6 – 2024 yılında hava kalitesi ölçüm istasyon yeri ve ölçülen parametreler (havaizleme.gov.tr, 2025)

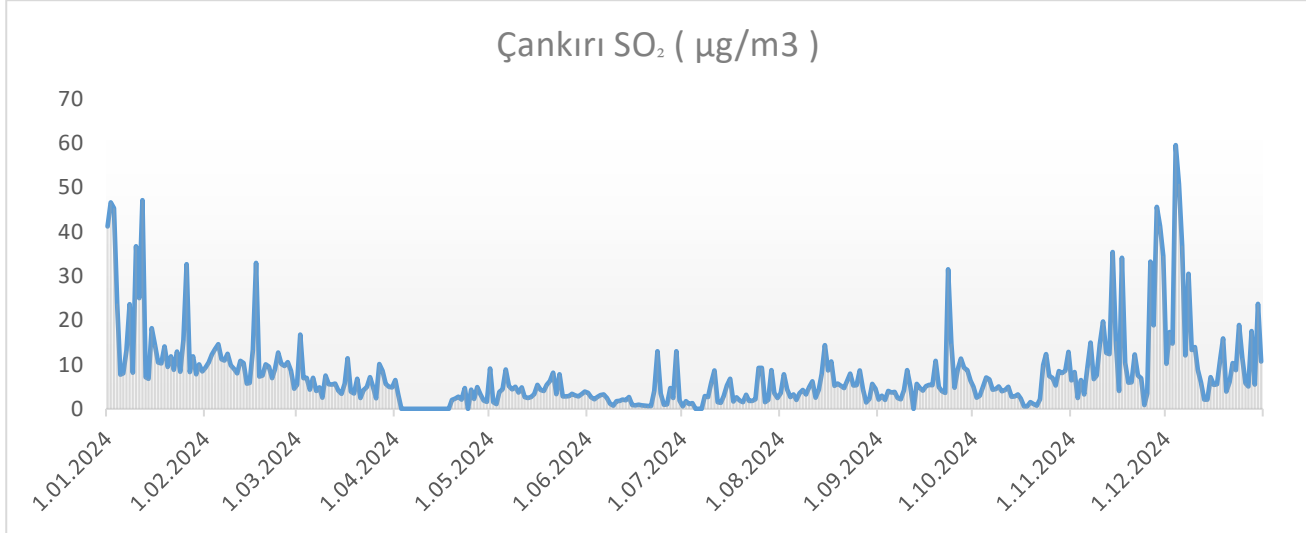
İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem, Boylam)	HAVA KİRLETİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₃	HC	PM
Dr. Refik Saydam İlkokulu Bahçesi	33° 37' 27.475''						
	40° 35' 45.379''	X	X	X	X		X

İstasyon: Çankırı Periyodik: 01.01.2024-31.12.2024 Rapor Türü: AVG

Grafik 1-2024 yılında Çankırı istasyonu PM₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği*
(havaizleme.gov.tr, 2025)

İstasyon: Çankırı Periyodik: 01.01.2024-31.12.2024 Rapor Türü: AVG

Grafik 2-2024 yılında Çankırı istasyonu SO₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*
(havaizleme.gov.tr, 2025)

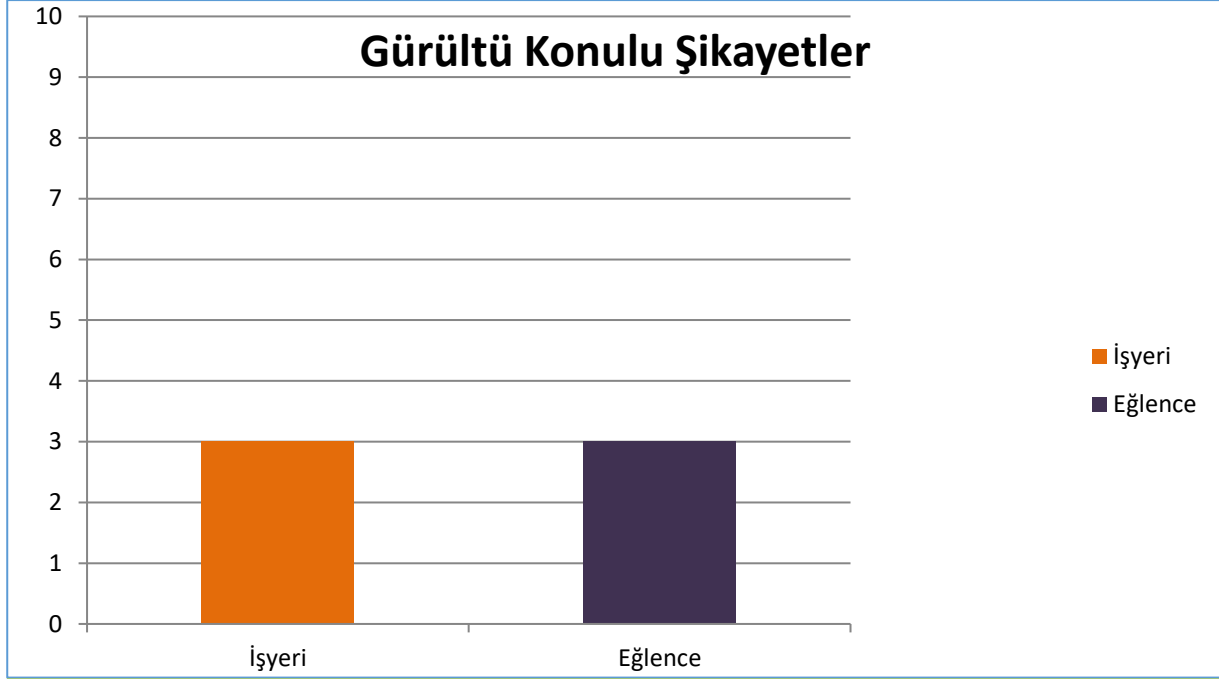
Çizelge 7 -2024 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değer aşıldığı gün sayıları (µg/m³; CO: mg/m³)
(havaizleme.gov.tr, 2025)

İSTASYON ADI	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	17,87		27,82	1	0,573		37,40		36,70	11	74,10		4,42	
Şubat	10,60		32,53	4	0,421		32,19		35,78	9	68,42		4,69	
Mart	5,88		27,98	5	0,359		21,60		30,25	2	51,85		5,29	
Nisan	3,22		41,28	8	0,372		17,31		24,30		41,63		17,07	
Mayıs	4,28		22,22	1	0,251		14,24		19,50		33,75		62,27	
Haziran	2,72		29,36	3	0,247		12,38		18,33		30,71		67,85	
Temmuz	3,42		31,79	3	0,268		11,31		20,12		31,52		83,62	
Ağustos	5,38		29,55		0,328		13,69		25,07		38,76		69,81	
Eylül	6,57		28,86		0,372		17,94		31,90	7	50,93		53,09	
Ekim	4,96		36,83	10	0,442		27,72		31,05	5	58,81		39,69	
Kasım	14,69		37,50	6	0,622		40,12		38,08	13	78,20		24,62	
Aralık	14,56		26,16		0,576		34,48		42,31	21	76,80		17,86	

*AGS: Sınır değer aşıldığı gün sayısı

A.5. Çevresel Gürültü

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğüne 2024 yılında 6 adet gürültü şikâyeti olmuştur. Şikayetler Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği'ne göre değerlendirilmiştir. Şikayetlere gidilmiş olup bu şikayetlerin 3 adedi işyeri 3 adedi eğlence grubunda yer almaktadır.

Grafik 3 –2024 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı
(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2025)

Çizelge 8 – Tamamlanan Gürültü Bariyerleri

(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2025)

İli/İlçesi	Konumu	Tamamlandığı Yıl	Bariyer Alanı (m ²)	Bariyer Tipi
-	-	-	-	-

İlde gürültü bariyeri bulunmamaktadır.

A.6. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde, emisyonların tesis seviyesinde takibine yönelik mevzuat çalışmaları 2010 yılında başlamış, Bakanlığımız ve ilgili kurumlar ile kuruluşlar arasında oluşturulan teknik bir çalışma grubu Sera gazı emisyonlarının takibine ilişkin yasal çerçevenin temelleri “Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik” in 25 Nisan 2012 Tarihli ve 28274 Sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle atılmıştır. Yönetmelik, Doğrulayıcı Kuruluşlar için TÜRKAK tarafından yapılması gereken akreditasyon yükümlülüğünü 2017 yılına ertelemek üzere revize edilerek 17 Mayıs 2014 tarih ve 29003 Sayılı Resmi Gazete’ de tekrar yayımlanmıştır. Yönetmeliğimiz ihtiyaçlar doğrultusunda bir kez daha revize edilmiş, 31 Mayıs 2017 tarihli ve 30082 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanmıştır.

Söz konusu yönetmelik, 2003/87/EC sayılı AB Emisyon Ticareti Direktifinin, sera gazı emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve doğrulanması konularını uyumlaştıracak şekilde hazırlanmış olup, AB Çevre Müktesebatına uyum çerçevesinde önemli bir adım atılmıştır.

Ulusal mevzuat kapsamında, elektrik, çimento, demir-çelik, rafineri, seramik, kireç, kâğıt ve cam üretimi gibi sektörlerden kaynaklanan ve ulusal sera gazı emisyonlarının yaklaşık yarısını teşkil eden sera gazı emisyonları tesis seviyesinde izlenmektedir.

Yönetmelik kapsamında yürütülecek izleme ve raporlama iş ve işlemlerinin detaylandırılmasına yönelik “Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ” 22 Temmuz 2014 tarih ve 29068 sayılı Resmi Gazete’ de, tesis bazında hazırlanacak emisyon raporlarının Bakanlığa gönderilmeden önce yetkili bağımsız kuruluşlarca doğrulanması ile ilgili hususlar ve bahse konu doğrulayıcıların yetkilendirilmesine ilişkin şartlara yönelik “Sera Gazı Emisyon Raporlarının Doğrulanması ve Doğrulayıcı Kuruluşların Yetkilendirilmesi Tebliği” ise 02 Nisan 2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik kapsamındaki tesisler öncelikle sera gazı izleme planlarını hazırlayarak sera gazı emisyonlarının ilk izlenmeye başlanacağı tarihten en az 6 ay önce Bakanlığa onay için göndermekle yükümlüdür. İzleme planı onaylandıktan sonra tesis, sera gazı emisyonlarını bu plan çerçevesinde her takvim yılı (1 Ocak -31 Aralık) için izlemek ve her yılın 30 Nisan tarihine kadar bir önceki yılın seragazı emisyon raporunu Bakanlıktan tarafından yetkilendirilmiş doğrulayıcı kuruluşlara doğrularak Bakanlığa raporlamakla yükümlüdür.

Türkiye Ozon Tabakasının Korunmasına Dair Viyana Sözleşmesi ve Ozon Tabakasını İncelten Maddelere Dair Montreal Protokolü 1991 yılında taraf olmuştur. Montreal Protokolünün Yirmi sekizinci Taraflar Konferansında kabul edilen Kigali Değişikliği, Bakanlığımız tarafından, ilgili iş ve işlemleri yürütmek üzere Dışişleri Bakanlığına iletilmiş olup 29 Mayıs 2019 tarihinde “Yirmi sekizinci Taraflar Toplantısında üzerinde Mutabakata Varılan Montreal Protokolüne Yönelik Değişiklik (Kigali Değişikliği-2016) Dair Kanun Teklifi” TBMM Dış İşleri komisyonunca kabul edilmiştir.

Kigali Değişikliğini kabul edebilmek, bu değişikliğin kendi iç mevzuatlarına uyumunu sağlayabilmek adına taraf ülkelerde Montreal Protokolü tarafından fonlanan etkinleştirme faaliyetleri (Enabling Activities) yürütülmektedir. Bu faaliyetler kapsamında ülkemizde önce kamu kurumları ve özel sektör için değişikliğin getirileri konusunda bilgilendirme toplantıları yapılmış ayrıca konuya ilişkin ilgili sektörlerin katılımı ile çalıştaylar düzenlenmiştir. Bu şekilde ülkemizin Değişiklik getiri 28 ve yükümlülüklerine hazır hale getirilmesi planlanmaktadır. Bu değişiklik ile 2050 itibarıyla 80 milyar ton CO₂ eşdeğeri emisyonun engellenmesi beklenmektedir. Bu şekilde küresel sıcaklık artışını 2°C’nin altında tutulması yönündeki amaca çok belirgin bir katkı sağlanacaktır. Çeşitli tarihlerde kamu kurumları ve özel sektör ile istişare çalıştay düzenlenmiş ve değişikliğin kabulü ile kurumlara düşen sorumluluklarda yapılması gerekenlere ilişkin yol haritası belirlenmiştir.

Öte yandan günün gelişen şartları ve ülkemizin durumu da göz önüne alınarak değişen şartları karşılamak üzere; Ozon Tabakasını İncelten Maddelere İlişkin Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik, 06 Ekim 2020 tarihli ve 31266 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

“Florlu Sera Gazı İçeren Ürün veya Ekipmana Müdahale Eden Gerçek ve Tüzel Kişilerin Belgelendirilmesine İlişkin Tebliğ” 24/09/2020 tarihli ve 31254 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylelikle florlu sera gazları ile çalışan teknik personelin bilgi ve birikiminin arttırılması desteklenerek Bakanlığımız mevzuatlarının hükümlerinin uygulanmasında verimin artması hedefine katkı sağlayacaktır.

Bunun yanında, Bakanlığımız tarafından yürütülmekte olan “Sera Gazı Ulusal Katkı Hedefinin Gerçekleştirilmesi için Kapasite Geliştirme ve İzleme Projesi” kapsamında ulusal katkı çerçevesinde

yer almakta olan enerji, ulaştırma, sanayi, tarım, orman ve atık sektörleri ile ilişkili kamu kurumları, özel kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşlarına yönelik sektörel temelde kapasite geliştirme ve farkındalık faaliyetleri gerçekleştirilmiş, Sera gazı projeksiyonlarına temel teşkil eden veri tabanlarının hazırlanarak alt projeksiyon çalışmaları, Paris Anlaşması'na taraf olan ülkelerin sunmuş oldukları ulusal katkılarda yer alan azaltım ve uyuma yönelik hedef ve politikaların sektör temelinde incelenerek ülkemiz politikalarına yol gösterici değerlendirmeler yapılmasına katkı sağlayacağı beklenilmektedir.

Ayrıca Karbon Piyasalarına Hazırlık Ortaklığı (Partnership of Market Readiness-PMR) Dünya Bankası Projesi ile Türkiye de yasal ve kurumsal altyapı analizleri ve diğer ülkelerdeki iyi uygulamalar çerçevesinde taslak bir İklim Değişikliği Kanunu hazırlanmış, taslak emisyon ticaret sistemi mevzuatı, emisyon ticaret sisteminin uygulanabilmesi için kurumsal çerçeve oluşturulmuş, Paris Anlaşması Madde 6 altında Türkiye'nin konumunun belirlenmesi, sera gazı emisyon sınırı ve tahsisat planlarının belirlenmesi çalışmaları yürütölmüştür.

İklim Değişikliği 7. Ulusal Bildirimi ve 3. İki Yıllık Raporun Hazırlanmasına Destek Projesi ile Sözleşmenin Ek I Taraf Ülkesi olarak Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) kapsamında Türkiye Cumhuriyeti İklim Değişikliği Yedinci Ulusal Bildirimi 26 Aralık 2018 tarihinde; Üçüncü İki Yıllık Raporu 1 Ocak 2018 tarihinde BMİDÇS Sekretaryasına sunulmuştur. Bunun yanında Dördüncü İki Yıllık Rapor hazırlanmış olup, 27 Aralık 2019 tarihinde Sekretaryaya sunulmuştur. Proje kapsamında 2023 – 2030 yılları iklim değişikliği eylem planı ve 2050 iklim değişikliği stratejisi hazırlık çalışmalarına devam edilmektedir.

“Düşük Karbon Salımı için Çözömsel Tabanlı Strateji ve Eylem Geliştirilmesi Teknik Yardım Projesi”ile iklim değişikliği ile çözümsel tabanlı mücadele yoluyla küresel çabalara katkı sağlayarak insan kaynaklı sera gazı emisyonlarının azaltılması hedeflenmiş, bu çerçevede; atık, bina, ulaştırma ve tarım sektörlerinde düşük karbonlu büyüme fırsatlarının değerlendirilerek, çevreye duyarlı ekonomik büyümeyi sağlayan yeni iş alanları, Ar-Ge ve yenilikçi yaklaşımların araştırılması, uzun vadede düşük karbonlu kalkınmayı desteklemek için analitik bir temel sağlayarak AB iklim politikası 29 ve mevzuatı ile zaman içerisinde uyum sağlamak amacına haiz Proje, Ağustos 2020 itibariyle başarıyla tamamlanmıştır.

Stratejik Planda yer alan söz konusu hedef kapsamında özellikle; “sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğine uyum ile ilgili ulusal ölçekte plan, proje ve mevzuat çalışmaları devam etmekte olduğu” ifade edilmiştir. Bu doğrultuda iklim değişikliğine uyum, sera gazı azaltımı ve ozon tabakasının korunması bağlamında yürütölen çalışmalar da mevcuttur.

Bakanlığımız 2019-2023 Stratejik Planı kapsamında, 30 Büyükşehir Belediyesinde Yerel İklim Değişikliği Eylem Planının (YİDEP) hazırlanabilmesi için mevzuat çalışmaları yapılacağı belirtilmiştir.

Bu doğrultuda; yerel yönetimlerce Yerel İklim Değişikliği eylem planlarının hazırlanmasına dönük mevzuat ve Teknik Kılavuz hazırlama çalışmaları başlatılmıştır. Son yıllarda ülkemizde yaşanan iklim ile ilişkili afetlerin sayı, sıklık ve şiddetindeki artışa koşut olarak bölgesel düzeyde de iklim değişikliğine karşı direncin artırılması amacıyla bölge ve şehir ölçeğinde ele alınması gereken eylem ihtiyaçlarının tespit edilerek çözüm önerilerinin belirlenmesi doğrultusunda Bölgesel İklim Değişikliği Eylem Planlarının hazırlanması çalışmaları da devam etmektedir.

A.7. Ulaşım ve Hareketlilik

Çizelge 9-2024 yılındaki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı
(TÜİK, Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2025)

Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Düzenlenen Firma Sayısı	İldeki Toplam Araç Sayısı	Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı
-	69.400	23.993

Çizelge 10 – Tamamlanan Bisiklet Yolları
(İlçe Belediyeleri Verileri, 2025)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
Çankırı-Merkez	Deveyolu	5
Çankırı-Çerkeş	Hükümet Caddesi	2
Çankırı-Kurşunlu	Müslüm Mah.	0,5

Çizelge 11 – Tamamlanan Yeşil Yürüyüş Yolları
(İlçe Belediyeleri Verileri, 2025)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
Çankırı-Yapraklı ilçesi	Yapraklı-Çankırı	1,5
Çankırı-Yapraklı ilçesi	Yapraklı-Çay Yolu	0,5

Çizelge 12 – Tamamlanan Çevre Dostu Sokak
(İlçe Belediyeleri Verileri, 2025)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
-	-	-

A.8. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz hava kalitesi İl Merkezinde ki Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonundan 24 saat izlenmektedir. İstasyonda öncelikle en yaygın kirleticiler olan ve ağırlıklı olarak yakıt kullanımından kaynaklanan Kükürtdioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM₁₀) kirleticilerinin ölçümü yapılmaktadır. Sınır değerlerin aşılmaması ve hava kalitesinin korunması için alınan önlemler kapsamında, İl Merkezi, İlçeler ve Köylerde yakılacak ithal ve yerli kömürlerin kalori, kükürt ve nem oranının belirlenen limit değerleri sağlaması gerekmektedir. Isınma amaçlı olarak düşük kalorili ve kükürt oranı yüksek kömürlerin kaçak kullanımı ve yanlış yakma tekniklerinin uygulanması hava kirliliğine yol açtığı için Çankırı İl sınırları içerisinde kömür satacak tüm kömür ithalatçı ve üreticilerinin İl Müdürlüğümüzden kömür satış izin belgesi almak zorunluluğu olup bu izni alabilmek için Çankırı ilinde satılacak kömürün Çankırı İl Mahalli Çevre Kurulu Kararı ile belirlenen kalori, kükürt, nem, uçucu madde ve kül limit değerlerini sağladığını İl Müdürlüğümüze ispatı gerekmektedir. Belirlenen kriterlere uymayan kömürlerin kullanılması ve satışı yasaktır.

Kaynaklar

havaizleme.gov.tr

Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

Belediye Başkanlıkları

TÜİK

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Kara ikliminin tüm özelliklerinin görüldüğü ilde, kar sularının akış miktarlarında meteorolojik değişimlere paralel olarak düzensizlik görülmekte, yazları bazı sularda azalma görülürken, irili ufaklı dere ve çayların tamamen kuruduğu görülmektedir. Bu durumun tersine ilkbahar ve sonbahar da ise dere ve çaylarda su miktarının artarak normal ortalamalarının üzerine çıktığı gözlemlenmektedir. Eskiden ciddi can ve mal kaybına yol açan taşkınların, son yıllarda alınan önlemler sayesinde tehlike oluşturmadığı bilinmektedir.

Çankırı sınırları içerisinde bulunan akarsuların en önemlilerinden birisi Kızılırmak'tır. Çankırı sınırları içerisinde geçtiği bölgedeki tarımsal araziye sulamaktadır. Ankara'nın Kızılcahamam ilçesinden doğarak Orta, Kurşunlu ve Ilgaz'ın topraklarını sulayan Devrez çayı ise 160 km. uzunluğunda ve 8,9 m³/sn'lik debiye sahiptir. Önemli bir kolu da kent merkezinden geçen Tatlı Çay olan Acı Çay, sularının tuzlu olması sebebiyle yararlanılan bir akarsu değildir. Terme Çayı ya da kaynağındaki ismiyle Şabanözü Çayı, Çankırı – Ankara sınırlarını sulama tarıma uygun olan Uluçay, Kurşunlu ve Çerkeş'ten gelen küçük çaylarla beslenmektedir.

Akarsu Yüzeyleri	: 5.575,1 ha
- Kızılırmak nehri	: 2.513 ha
- Devrez çayı	: 1.132 ha
- Gere de çayı	: 1.201,5 ha
- Diğer yan dereler	: 728,6 ha

Çizelge 13 –İlin akarsuları

(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü,2025)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (Km)	İl Sınırları İçindeki Uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /sn.)	Kolu Olduğu Akarsu	Kullanım Amacı
Kızılırmak	1.335	41	85	Kızılırmak	Tımarlı Köyü civarında 1 adet regülatör tamamlanmıştır
Acıçay	113	113	3,4	Kızılırmak	Tamamı il sınırları içerisinde
Devrezçayı	160	85	8,9	Kızılırmak	Çankırı ili orta ilçesinde bir adet baraj vardır
Ulus Çayı	52	52	1,5	Gerede Çayı	Tamamı il sınırları içerisinde
Terme Çayı	37,8	37	2,9	Acı Çay	Tamamı il sınırları içerisinde Şabanözü kuzeyinden sanı çayı, güneyinde Şabanözü deresi. Daha sonra Karaçay, karahacı civarında terme çayı olmaktadır
Gerede+Melan Çayı	-	89,6	-	-	-

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Çankırı sınırları içerisinde önemli göl bulunmamaktadır. Küçük ve orta ölçekli göller ise kışın su toplayan, yazın ise kuruyan göllerdir.

İl sınırları içerisinde Kamış, Hacılar, Uzun, Bozkara, Yayla, Hasır, Kürt, Pazar, Büyük, Dipsiz, Çöl Bakkal, Gül, Sülük, Kadıgil isimlerinde toplan 15 göl bulunmakta olup Hayvan içme suyu olarak kullanılmaktadır.

Çankırı da tarım ve hayvancılığa yönelik olarak yapılmış bulunan bazı göletlerin isimleri, hacimleri ve sulama sahaları Çizelge 14’ de gösterilmiştir.

Çizelge 14 - Mevcut göl, gölet ve rezervuarlar

(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü,2025)

Gölün/Göletin/ Rezervuarın Adı	Tipi	Göl hacmi, m ³	Sulama Alanı Net, (ha)	Çekilen Su Miktarı, (m ³)	Katılan Su Miktarı, (m ³)	Kullanım Amacı	Açıklama
Eldivan Sarayköy-1 Göleti	Kargir	332 000	55	- *	-	Sulama	-
Eldivan Karadere Göleti	KD	400 000	144	- *	-	Sulama	-
Eldivan Sarayköy -2 Göleti	KD	544 000	183	- *	-	Sulama	-
Eldivan Seydiköy Göleti	HD	688 000	94	- *	-	Sulama	-
Eldivan Ekinne Göleti	KÇD	1 620 000	436	- *	-	Sulama	-

Şabanözü Göleti	KD	885 000	100	-*	-	Sulama	-
Şabanözü Karaören Göleti	HD	908 000	160	-*	-	Sulama	-
Şabanözü Mart Göleti	HD	535 000	124	-*	-	Sulama	-
Şabanözü Ödek Göleti	HD	236 000	46	-*	-	Sulama	-
Şabanözü Yakalı Göleti	KÇD	856 000	246	-*	-	Sulama	-
Şabanözü Kutluşar Göleti	KD	898 000	292	-*	-	Sulama	İşletmeye Açılmadı
Yapraklı Göleti	HD	279 000	147	-*	-	Sulama	-
Yukarıöz Göleti	KÇD	1 620 000	411	-*	-	Sulama	-
Korgun Maruf Göleti	KD	871 000	162	-*	-	Sulama	-
Korgun Yolkaya Göleti	KÇD	1 160 000	363	-*	-	Sulama	-
Korgun Demirçevre Göleti	KÇD	850 000	264	-*	-	Sulama	İşletmeye Açılmadı
Korgun Karatekin Göleti	KÇD	1 850 000	655	-*	-	Sulama	İşletmeye Açılmadı
Kurşunlu Demirciören Göleti	KD	119 000	22	-*	-	Sulama + Hayvan içme	-
Kurşunlu Dumanlı Göleti	KD	885 000	0	-*	-	Hayvan içme	-
Kurşunlu Taşkaracalar Göleti	KD	308 000	26	-*	-	Sulama + Hayvan içme	-
Alanpınar Göleti	HD	1 726 000	377	-*	-	Sulama	-
Karacaözü Göleti	KÇD	500 000	226	-*	-	Sulama	İşletmeye Açılmadı
Merkez Dereçatı Göleti	BD	2 179 000	691	-*	-	Sulama	-

*Ölçü tesisi yok

B.1.2. Yeraltı Suları

Çankırı ve çevresinde genel olarak sulama, sanayi ve içmeye yeterli miktarda yeraltı suyu taşıyan en önemli formasyon Tatlıçay, Acıçay ve Eldivan Çayı boyunca uzanan killi, kumlu ve çakıllı alüvyondur. Alüvyonun kalınlığı 10-35 m arasında değişmektedir. Bölgenin yüksek kotlarında bulunan volkanik kayalarda az miktarda yeraltısuyu taşımaktadır. Volkaniklerden çok sayıda küçük debisi (51/sn den küçük) kaynak, boşalmaktadır. Ofiyolitler ve Oligo-Miyosen yaşlı kırmızı renkli formasyonlar yeterli yeraltı suyu taşımamaktadır. Bölgenin nispeten düşük kotlarında yer alan jipsler ise tuzluluk nedeniyle yeraltı suyu açısından olumsuzdur.

Tatlıçay Havzası

Handırı ve Korgunözü çaylarının Ayan köyü yakınında birleşmesiyle oluşan Tatlıçay'ın Çankırı'nın güneyinde Acıçay ile birleşim yerine kadar olan havzadır. Bu havzanın yeraltı suyu potansiyelinin belirlenmesi amacıyla DSİ tarafından hidrojeolojik çalışmalar tamamlanmış olup değerlendirmeler ve rapor yazımı henüz tamamlanmamıştır. Tatlıçay havzasında vadiler boyunca 50-200 m Genişliğinde uzanan alüvyon bol yeraltı suyu taşımaktadır. Ayan, İçyenice, Akçavakıf bölgesinde açılan. DSİ kuyuları ve iller Bankası, kuyularından 15-25 l/sn verimler elde edilmiştir. Havzanın yeraltı suyu potansiyeli henüz belirlenmemiş olmasına rağmen sulama, içme ve diğer amaçlarla yapılan çekimleri karşılayabilecek miktardadır.

Tatlıçay havzasında Korgunözü vadisinde su kalitesi genel olarak içmeye ve sulamaya uygun özelliktedir. Handın Çayının Aşağı Çavuş ve Yukarıçavuş köyleri ve mansap bölgesinde (Acıçay'a kadar) yeraltı

sulan tuzlu olduğundan genel olarak içmeye uygun kalitede değildir; ancak sulamaya uygun özelliktedir. Çankırı ve Korgun'un. İçme suyu bu havzadaki kuyulardan ve kaynaklardan karşılanmaktadır. Ayrıca, havzanın, vadi kısmında DSI'nin Ayan-İçyenice Sulama Kooperatifi sahası ve şahıs arazilerinin büyük bir kısmı kuyulardan pompajla sulanmaktadır.

Acıçay Havzası

Bu havza Yapraklı ilçesi ile İkizören ve Yüklü köylerinden Çankırı'ya ve daha güneyde Terme Çayına kadar uzanan havzadır, Vadi boyunca uzanan killi, kumlu, çakıllı alüvyon yeraltı suyu taşımaktadır, İkizören-Yüklü bölgesinden mansapta (İkizören-Men Acıçay'm Terme çayı ile birleşim yerine kadar) jipsli formasyonun yaygın olması nedeniyle yeraltı sularında aşırı tuzluluk vardır. Bu bölgedeki yeraltı suları sulama ve içmeye uygun değildir.

Eldivan Havzası

Eldivan Ovasının içinde bulunduğu havzadır. Havza, Eldivan'dan Aşağıyanlar köyüne ve oradan da Acıçay'a kadar uzanır. Eldivan Ovasında genişleyen ve Aşağıyanlar bölgesinde daralan. alüvyon yeraltısu suyu taşımaktadır. Eldivan ovasındaki yeraltı suları genel olarak içmeye ve sulamaya uygundur. Ancak Aşağıyanlar köyü çevresinde vadinin her iki yamaçlarında bulunan jipsler nedeniyle tuzlanma başlamakta, vadi boyunca Acıçay'a doğru yaklaşıldıkça tuzlanma artmakta; bu nedenle de su kalitesi bozulmaktadır. Kızılırmak ilçesine bağlı grup köylerin içme suyu Eldivan Ovasından karşılanmaktadır. Ovada kısmen de olsa kuyulardan -sulama yapılmaktadır.

Çizelge 15- Yeraltı suyu potansiyeli
(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube Müdürlüğü,2025)

Kaynağın İsmi	hm ³ /yıl
Çerkeş	10
Melan Ç. (Bayramören)	5
Bayat-Kızılırmak	1
Acıçay	9
Eldivan	8
Terme(Şabanözü)	20
Devrez(Orta)	12
Tatlıçay	16
Devrez(Kurşunlu-İlgaz)	24
Toplam	105

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

Çizelge 16- DSI'ce İnşa Edilerek İşletmeye Açılan Yeraltı Suyu Sulama Tesisleri
(DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 2025)

SIRA NO	TESİSİN ADI	İŞLETME ŞEKLİ	BULUNDUĞU YER		İŞLETMEYE AÇILDIĞI YIL	NET SULAMA ALANI (Ha)	
			İLİ	İLÇESİ		KESİN	PROGRAM
1	Bükçük YAS Sulaması	Kooperatif	Çankırı	İlgaz	1997	670	670

2	Kale YAS Sulaması	Kooperatif	Çankırı	İlgaz	1998	150	150
3	Yenice- Ayan YAS Sulaması	Kooperatif	Çankırı	Merkez	1997	200	200
4	Hallaçlı YAS Sulaması	Kooperatif	Çankırı	Kızılırmak	1997	100	100
5	İlgaz Merkez YAS Sulaması	Kooperatif	Çankırı	İlgaz	1998	200	200
6	İlgaz Çaltıpınar YAS Sulaması	Kooperatif	Çankırı	İlgaz	2000	-	-
7	Merkez Akçavakıf YAS Sulaması	Kooperatif	Çankırı	Merkez	2000	-	-
8	Şabanözü-Bakırlı YAS Sulaması	Kooperatif	Çankırı	Şabanözü	2004	-	-
TOPLAM						1.320	1.320

Yer altı suları toplamı emniyetli rezervi: 5 hm³/yıldır.

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Çizelge 17- 2024 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları
(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2025)

X- Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün 20.02.2023 tarih ve E-39821362-335.02-8932987 yazıları doğrultusunda Tarımsal Kaynaklı Kirlilik İzleme Çalışmaları numune alım sıklığı değiştirilmiştir.										
Su Kaynağını n cinsi (Yüzey/Yer altı)	Adı	Kullanım amacı ve kullanılan miktar				Analiz Yapılan İstasyonun				
		İçme ve kullanma suyu	Enerji üretimi	Sulama suyu	Endüstriyel su temini	Akım gözlem istasyonu kodu	Analiz sonuçları SKKY (Tablo 1)	Yeri (İlçe,Köy, Mevkii)	Koordinatları (YAS için)	Yıllık ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
Yüzey	İlgaz Çeltikbaşı			x			5 1 2 1	İlgaz	X 4528409 Y 565834	4,75
Yüzey	Bayramören Dalkoz Köprüsü			x			10 16 6 40	Bayramören	X 4533849 Y 518983	18
Yüzey	Aytaç Altı			x			8 1 15 1	Çerkeş	X 4519052 Y 485471	6,25

Yüzey	Atkaracalar Çardaklı			x			15 11 14 12	Atkaracalar	X 4519291 Y 510591	13
Yüzey	Kurşunlu Sumucak			x			4 1 2 2	Kurşunlu	X 4519609 Y 528926	2,25
Yüzey	Tepealagöz Köprüsü			x			5 7 8 3	Kızılırmak	X 4469269 Y 581962	5,75
Yüzey	Kızılırmak Tımarlı Reğlatörü			x			9 6 4 5	Kızılırmak	X 3396816 Y 4034555	6
Yüzey	Kavlaklı Köprüsü			x			9 3 3 7	Kızılırmak	X 4471018 Y 586578	5,5
Yüzey	İnaç Köprüsü			x			5 6 9 7	Merkez	X 4497917 Y 557457	6,75
Yüzey	Aşağıyanlar Köyü			x			12 9 14 14	Merkez	X 4489435 Y 549251	12,25
Yüzey	Tüney			x			4 2 2 6	Merkez	X 4467124 Y 543734	3,5

Yüzey	Kenbağ Çıkış			x			2 4 3 3	Merkez	X 4495526 Y 551423	3
Yüzey	Orta Yuva			x			3 3 1 4	Orta	X 4496347 Y 503353	2,75
Yüzey	Şabanözü Bulgurcu			x			7 4 5 9	Şabanözü	X 4475337 Y 522971	6,25
Yüzey	Eldivan Saray Göleti			x			3 2 1 1	Eldivan	X 4486717 Y 539599	1,75
Yüzey	Alpsarı Göleti			x			1 1 3 1	Korgun	X 4503119 Y 542761	1,5
Yüzey	Gümerdiğin Göleti			x			3 1 2 2	Şabanözü	X 4478392 Y 522441	2
Yüzey	Kırsakal Köprüsü			x			3 1 3 2	Orta	X 4500832 Y 512450	2,25
Yer altı	Eldivan Çay Mah.			x			0 0 0 0	Eldivan	X 4486149 Y 541676	0

Yer altı	Eldivan Cami Mah.			x			6 7 8 7	Eldivan	X 4488705 Y542427	7
----------	-------------------	--	--	---	--	--	------------------	---------	----------------------	---

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

Endüstride kullanılan su genelde şebeke suyudur. İlimizde faal 4 adet Organize Sanayi Bölgesi Müdürlüğü bulunmaktadır. Korgun OSB Müdürlüğünün Fiziksel biyolojik arıtma tesisi bulunmaktadır. Kapasitesi 2 ton/gün deşarj yeri Korgun deresidir. Ayrıca Atık suyu bulunan sanayi tesisleri bulunmaktadır. Alıcı ortam kuru dere, Kayı Çayı, Çerkeş Çayı, Terme Çayı, Ulusu Çay Deresi ve Acı Çaydır. Havzası Kızılırmak ve Batı Karadeniz Havzasıdır.

Çankırı ilinde bulunan sanayi tesislerinin bir kısmının münferit olarak atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

B.3.1.2. Evsel Kaynaklar

Evsel Kaynaklı Atıksular Atkaracalar (Çardaklı), Bayramören, Ilgaz, Korgun, Kurşunlu (Sivricek), Orta (Yaylakent), Şabanözü (Gümerdiğin, Gürpınar), Eldivan, Yapraklı, Yapraklı (Yukarıöz) İlçe ve Belde Belediyeleri tarafından yaptırılan doğal atıksu arıtma tesislerinde arıtıldıktan sonra alıcı ortama verilmektedir.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. Olup, bunun 240.570 ha. ı tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu da toplam yüzölçümünün %32'sini oluşturmaktadır.

İlimiz genelinde 2023 yılında 2,09 ton insektisit, 52,56 ton herbisit, 19,49 ton fungusit, 0,014 ton rodentisit, 0,49 ton akarisit kullanılmıştır. İlde tarımsal ilaç kullanılarak tarım yapılan toplan alan 82.403 ha dır.

B.3.2.2. Diğer

İlimiz sınırları içerisinde vahşi depolama sahası yer almamaktadır.

B.4. Denizler

Çankırı ilinin denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

İlimizde bulunan belediyelerden Çankırı Merkez, Kurşunlu, Orta, Yaylakent, Dodurga, Şabanözü ve Eldivan belediyeleri oluşturdukları bir birlik bünyesinde içme ve kullanma sularını Güldürcek Barajından temin etmektedirler. Çankırı Belediyeleri Su ve Hizmet Birliği bünyesinde bulunan içme suyu arıtma tesisinde işlenen ham su belediyelere dağıtılmaktadır. Dağıtım hattı üzerindeki köylerden bazıları da bu sudan yararlanmaktadır.

Güldürcek Barajından 2022 yılında 13.903.071 m³ su çekimi yapılmıştır. Barajdan çekilen suyun 13.194.033 m³'ü TS 266 standartlarında arıtılarak içme ve kullanma suyu olarak şebekeye verilmektedir. 13.194.033 m³ suyun 11.579.389 m³ Çankırı Belediyesi, 234.200 m³ Kurşunlu Belediyesi, 248.372 m³ Orta Belediyesi, 176.999 m³ Yaylakent Belediyesi, 359.564 m³ Şabanözü Belediyesi, 402.509 m³ Eldivan Belediyesi, 48.000 m³ Dodurga Belediyesi, 145.000 m³ de diğer köyler tarafından tüketimi yapılmıştır.

Grafik 4 - 2022 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı
(Çankırı Belediye Başkanlığı, 2025)

Türkiye İstatistik Kurumu 2022 yılı bilgilerine göre İlde içme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen belediye sayısı 16 adettir. İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus 146.046 dır.

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Güldürcek Barajı faaliyete geçtikten sonra içme suyu amaçlı yeraltı su kaynaklarının kullanılmasından vazgeçilmiştir.

B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, Güldürcek Barajıdır. Kızılırmak havzasında yer almaktadır. Güldürcek Barajının 2022 yılında en yüksek kotu 1.502,48 m (31.875.000 m³) en düşük kotu 1.495,12 m (18.750.000 m³) olarak tespit edilmiştir.

B.5.2. Sulama

İlimizde tarımsal sulamada kullanılan su, İlimiz sınırlarında seyreden akarsu kenarları, baraj, gölet suları ve kuyulardan sağlanmaktadır. Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup bunun 240.570 ha. tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu da toplam yüzölçümünün % 32'sini oluşturmaktadır. Kuru tarım alanı 209.500 ha , Sulu tarım alanı 30.990 ha dır. Toplam tarım alanının %87 sini kuru tarım alanı, %13 ünü Sulu tarım alanıdır. Arazilerinin büyük bir kısmı tarla bitkileri ekiliş alanı olarak kullanılmaktadır. Genel olarak salma sulama yöntemi kullanılmakla birlikte, yağmurlama ve damlama yöntemleri de kullanılmaktadır

B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

İlimizde 240.570 ha. tarım alanı vardır. Sulu tarım alanı 30.990 ha dır. Toplam tarım alanının %13 ünü oluşturmaktadır. Tarım ve hayvancılığa yönelik olarak, Eldivan Sarayköy-1, Eldivan Karadere, Eldivan Sarayköy-2, Eldivan Seydiköy, Eldivan Ekinne, Şabanözü, Şabanözü Karaören, Şabanözü Mart, Şabanözü Ödek, Şananözü Yakalı, Yapraklı, Yukarıöz, Korgun Maruf, Korgun Yolkaya, Kurşunlu Demirciören, Kurşunlu Taşkaracalar, Alanpınar, Merkez Dereçatı göletleri vardır. İlimizde yine sulama amaçlı olarak tamamlanmış Güldürcek, Akhasan barajları ve inşaatı devam eden Koyunbaba, Kızlaryolu barajı bulunmaktadır.

Merkez ve Ilgaz ilçelerinde 2 şer adet, Çerkeş, Eldivan ve Şabanözü ilçelerinde 1er adet, olmak üzere toplam 7 adet Sulama Kooperatifi, bulunmaktadır.

B.5.2.2. Damla, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

İl Tarım ve Orman Müdürlüğünde kullanılan su miktarı ile ilgili veri bulunmamaktadır.

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

İl Merkezinde bulunan sanayi sitesinin kullanmış olduğu su kaynağı Belediye şebeke suyudur. Ancak bazı münferit sanayi tesisleri yeraltı suyu kullanmaktadır.

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Çankırı ili, Kızılırmak İlçesinde Karaömer Köyü mevkiinde bulunan Tımarlı Hidroelektrik Santrali 7MW kurulu gücünde olup 2019 yılı sonunda işletmeye alınmıştır.

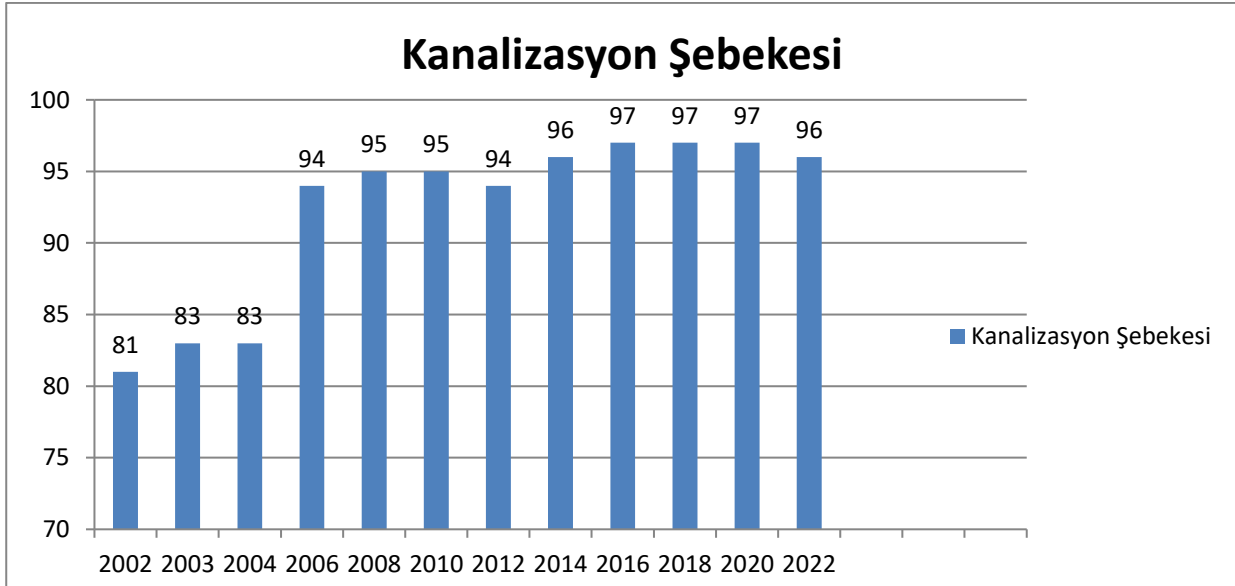
B.5.5. Rekreatiyonel Su Kullanımı

İl genelinde rekreatiyonel amaçlı kullanılan 2 adet gölet bulunmaktadır. Karaören ve Alpsarı göletleridir. Karaören Göleti Şabanözü ilçesindedir. Aktif hacmi 1,636 hm³ dir. Alpsarı göleti Korgun ilçesindedir. İlçe Merkezine 10, İl Merkezine 22 km mesafede bulunan Alpsarı Göleti yaklaşık 227.000 m² lik alanıyla çevrenin en büyük göleti konumundadır. Alanın topoğrafik yapısı ve bu yapıyla bütünleşen bitki örtüsü'nün güzelliği nedeniyle ilgi duyulan önemli bir mesire yeridir.

B.6. Çevresel Altyapı

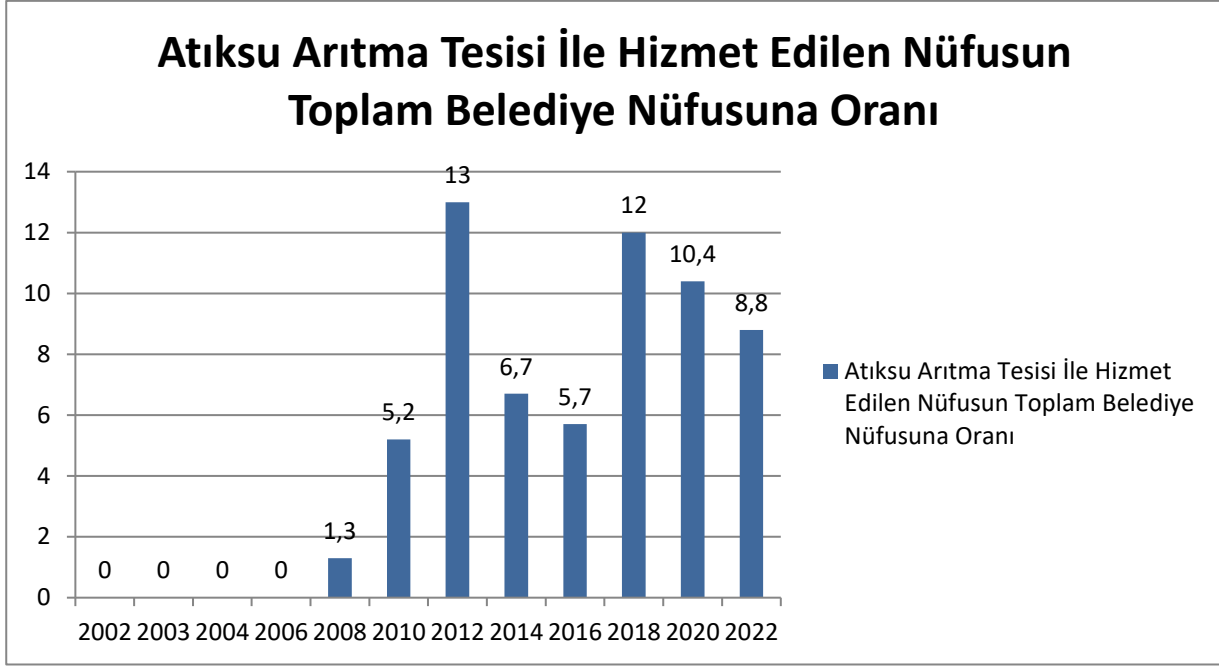
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

TÜİK verilerine göre Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı 2002 yılında %81, 2003 yılında %83, 2004 yılında %83, 2006 yılında %94, 2008 ve 2010 yıllarında ise %95 olup 2012 yılında %94, 2014 yılında %96, 2016 yılında %97, 2018 yılında %97, 2020 yılında ise %97, 2022 yılında ise %96 dır.

Grafik 5 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı
(TÜİK,2025)

Arıtma tesisi ile hizmet edilen nüfusun toplam belediye nüfusu içindeki oranı 2008 yılında %1,3 , 2010 yılında %5,2 , 2012 yılında %13, 2014 yılında %6,7, 2016 yılında %5,7, 2018 yılında %12, 2020 yılında %10,4, 2022 yılında ise %8,8 dir.

Grafik 6 – Yıllar bazında atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı
(TÜİK,2025)

Çizelge 18 –2024 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu

(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü,2025)

Yerleşim Yerinin Adı		Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	Arıtılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası	Deniz Deşarjı (var/yok)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
		Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İl Merkezi			İnşa aşamasında											
İlçeler	Atkaracalar (Çardaklı)	VAR				Doğal Arıtma					Kuru Dere		2.000 kişilik	
	Bayramören	VAR				Doğal Arıtma					Melan Çayı		1.000 kişilik	
	İlgaz	VAR				Doğal Arıtma					Devrez Çayı		2.000 kişilik	
	Korgun	VAR				Doğal Arıtma					Tatlı Çay		2.000 kişilik	
	Orta(Yaylakent)	VAR				Doğal Arıtma					Devrez Çayı			
	Şabanözü	VAR				Biyolojik Atıksu Arıtma Tesisi					Sanı Çayı		2.000 m ³ /gün	
	Yapraklı	VAR				Doğal Arıtma					Değirmendere			
	Yapraklı	VAR				Doğal Arıtma					Değirmendere		2.500 kişilik	
	Eldivan	VAR				Doğal Arıtma					Dümeşi Çayırılığı		2.000 kişilik	

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 5.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimizde 4 adet faal OSB Müdürlüğü bulunmaktadır. Korgun Organize Sanayi Müdürlüğü, Şabanözü Organize Sanayi Müdürlüğü, Çerkeş Organize Sanayi Müdürlüğü ve Yakınkent Organize Sanayi Müdürlüğü dür. Ayrıca Atıksuyu bulunan münferit sanayi tesisleri de bulunmaktadır.

Çizelge 19 –2024 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu

(Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atıksu Bilgi Sistemi, 2025)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (Ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
Korgun OSB Atıksu Arıtma Tesis	AKTİF	2000	Yok	Fiziksel+Biyolojik (Klasik Aktif Çamur Prosesi)	Korgun Deresi	Korgun Çayı
Şabanözü OSB Atıksu Arıtma Tesis	YOK					
Çerkeş OSB Atıksu Arıtma Tesis	YOK					
Yakınkent OSB Atıksu Arıtma Tesis	YOK					
Orta OSB Atıksu Arıtma Tesis	YOK					
Kurşunlu Çavundur OSB Atıksu Arıtma Tesis	YOK					

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 5.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

Çizelge 20 –2024 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı

(Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atıksu Bilgi Sistemi, 2025)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT’si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesis	88	32
Turizm Tesisleri veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

B.6.3. Düzenli Depolama Tesislerinde Oluşan Sızıntı Sularının Yönetimi

Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesis, Aşağı Pelitözü Köyü Tozlu Deresi mevkiinde 104.000 m² alan üzerinde kurulmuş ve en yakın yerleşim yerine 3,5 km. mesafededir. İki lot olarak projelendirilen tesise Merkez ilçe dahil bütün ilçe ve belde belediyelerinin katı atıkları depolanacaktır. Tesise 17 km. mesafedeki Çankırı Belediyesi en yakın belediye, 133 km. mesafedeki Çerkeş Belediyesi ise en uzak belediyedir. Açılışı yapılacak olan 1. Lotun tesis alanı 27.400 m² olup, 7 yıl ömrü bulunmaktadır. Tesis, Çankırı Çevre Birliğine bağlı 184.406 kişilik nüfusa hizmet edecek olup yıllık 48.228 ton katı atık depolanacaktır. Tesis inşaatı 13.09.2010 başlamış ve 15.07.2011 tarihinde son bulmuştur. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesis 2017 yılı kasım ayında faaliyete geçmiştir. Katı Atık Düzenli Depolama Tesisinde biriken atık sular toprağı ve suları kirletmemesi için sızıntı havuzunda biriktirilmektedir

B.6.4. Arıtılmış Atıksuların Yeniden Kullanılması veya Bertarafı

İlimizde hazır beton santralleri ve yıkama-eleme tesisleri başta olmak üzere endüstriyel faaliyette bulunan işletmeler, prosesten kaynaklı atıksularının yeniden kullanımı ile ilgili olarak üniversitelerin Çevre Mühendisliği Bölümlerine hazırlattıkları Teknik Uygunluk Raporlarını İl Müdürlüğümüze sunmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde raporun uygun bulunması halinde, işletmeler prosesten kaynaklı atıksularını proseslerinde yeniden kullanabilmektedirler.

Çizelge 21 –2024 yılı itibariyle yeniden kullanılan veya bertaraf edilen arıtılmış atıksu durumu

(Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Atıksu Bilgi Sistemi, 2025)

ARITILMIŞ ATIKSULARIN YENİDEN KULLANILMASI VEYA BERTARAFI								
Alıcı Ortama Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kanalizasyona Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kentsel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Tarımsal Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Endüstriyel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Çevresel/Ekolojik Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Başka Bir Tesise Su Kaynağı (m ³ /yıl)	Diğer Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	TOPLAM (m ³ /yıl)
3.203.332	15.024	18.000	-	4.030.689	-	-	-	7.267.045

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalar

08.06.2010 Tarih 27605 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirilenmiş Sahalara Dair Yönetmeliğinin amacı; alıcı ortam olarak toprağın kirlenmesinin önlenmesi, kirlenmenin mevcut olduğu veya olması muhtemel sahaları ve sektörleri tespit etmek, kirlenmiş toprakların ve sahaların temizlenmesi ve izlenmesi esaslarını sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde belirlemektir.

Çankırı ilinde tespit edilmiş kirlenmiş saha bulunmamaktadır.

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Yönetimi

İlimizde Belediyelerden kaynaklanan arıtma çamuru bulunmamaktadır. Sanayiden Kaynaklanan arıtma çamuru bulunmakta olup düzenli depolama tesislerine gönderilmektedir.

B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

İlimiz geneli doğaya yeniden kazandırma ve arazi rehabilitasyonu çalışmaları arazi vasfına göre ilgili kurumlarca denetlenmektedir. Diğer yandan tarım, mera ve orman alanı olamayan alanlarda madencilik faaliyetlerinden kaynaklı doğaya yeniden kazandırma süreçlerindeki çalışmalar Müdürlüğümüzce yapılmaktadır. ÇED süreçlerinde Maden Ocakları projeleri için Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği kapsamında Doğaya Yeniden Kazandırma Planları hazırlanmaktadır.

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler ile Oluşan Toprak Kirliliği

Çizelge 22 –2024 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları

(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2025)

Bitki Besin Maddesi	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (Ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (Ha)
Azot	561.073	172.819
Fosfor	300.988	
Potas	-	
TOPLAM	862.061	

Çizelge 23- 2023 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb.

(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2025)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Böcek ilacı	2,09	82.403
Herbisitler	Yabancı ot ilacı	52,56	
Fungisitler	Mantar ilacı	19,49	
Rodentisitler	Kemirgenler için	0,014	
Nematositler	Nematod ilacı	-	
Akarisitler	Kırmızı Örümcek ilacı	0,49	
Kışlık ve Yazlık Yağlar	-	-	
Diğer	-	1,52	
TOPLAM		76,16	

İlimizde tarımsal mücadele için pestisit kullanılmaktadır. Pestisitlerden İnsektisit, fungusit, herbisit kullanımı yaygındır. Toprakta birikimi hakkında bir çalışma yapılmamış olup aşırı pestisit kullanımı görülmediğinden toprakta birikim olmadığı tahmin edilmektedir. Pestisit kullanımı hakkında İl Tarım ve Orman Müdürlüğüne düzenli eğitimler yapılmaktadır. İlimizde 2024 yılında topraktaki pestisit vb. tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analiz yoktur.

Çizelge 24 -2024 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları

(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü,2025)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mevkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-
-	-	-	-	-

B.8. Sonuç ve Değerlendirme

İlgili yönetmelikler çerçevesinde ilimizin su kaynaklarının korunması çalışmaları sürdürülmektedir.

Kaynaklar

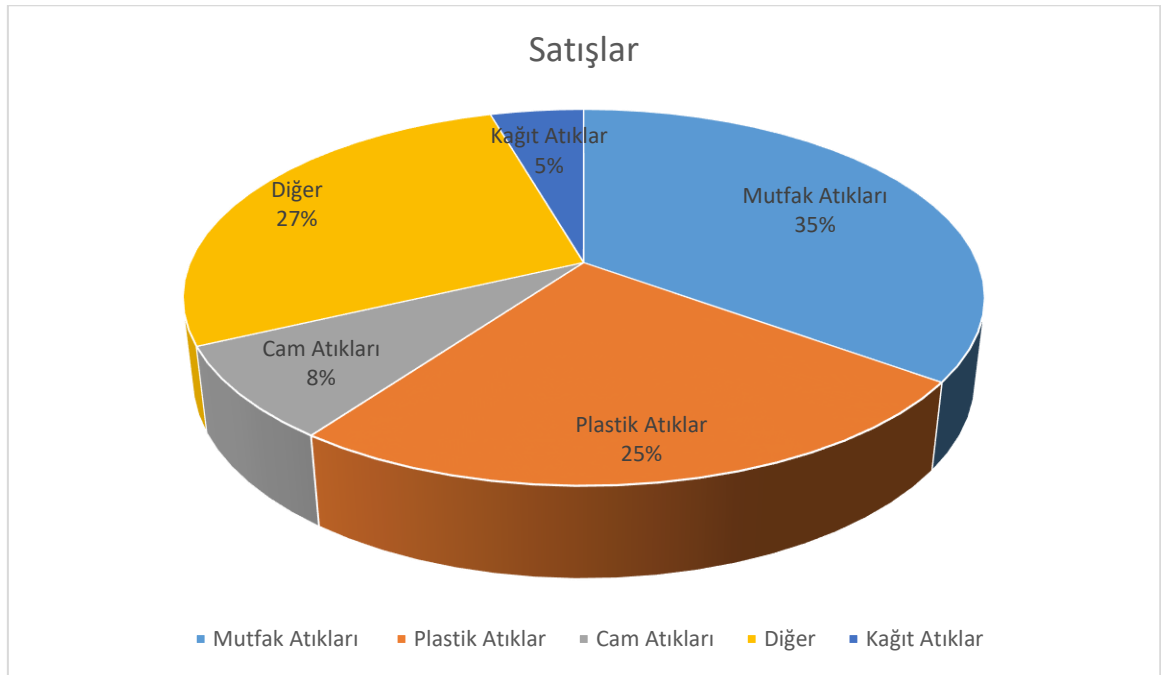
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
- DSİ 5. Bölge Müdürlüğü 52. Şube müdürlüğü
- Çankırı Belediye Başkanlığı
- Çankırı Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
- <https://sim.csb.gov.tr/>

C. ATIK

İlde yıllık ortalama olarak 36.800 ton/yıl evsel atık toplanmıştır. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi, Aşağı Pelitözü Köyü Tozlu Deresi mevkiinde 104.000 m2 alan üzerinde kurulmuş ve en yakın yerleşim yerine 3,5 km. mesafededir. İki lot olarak projelendirilen tesise Merkez ilçe dahil bütün ilçe ve belde belediyelerinin katı atıkları depolanacaktır. Tesise 17 km. mesafedeki Çankırı Belediyesi en yakın belediye, 133 km. mesafedeki Çerkeş Belediyesi ise en uzak belediyedir. Açılışı yapılan 1. Lotun tesis alanı 27.400 m2 olup, 7 yıl ömrü bulunmaktadır. Tesis, Çankırı Çevre Birliğine bağlı 184.406 kişilik nüfusa hizmet edecek olup yıllık 48.228 ton katı atık depolanacaktır. Tesis inşaatı 13.09.2010 tarihinde başlamış ve 15.07.2011 tarihinde son bulmuştur. Çankırı Katı Atık Düzenli Depolama Tesisi Kasım 2017 yılı kasım ayında faaliyete başlamıştır.

Belediye atık karakterizasyonu aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

C.1. Belediye Atıkları veriler 2024

Grafik 7 – 2024 yılı itibariyle Belediye atık karakterizasyonu
(Çankırı Belediye Başkanlığı, 2025)

Çizelge 25 -2024 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri
(Merkez ve ilçe belediyeleri, 2025)

Büyükşehir/İl /İlçe Belediye veya Birliğin Adı	Büyükşehir Belediyesi / İlçe Belediyeleri/ Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Birlik Üyesi Olmayan İlçe Belediyeleri	Nüfus	Toplanan Atık Miktarı (ton/gün)		Sıfır atık yönetim sistemi çerçevesinde kaynağında ayrı toplanan Atık Miktarı (ton/gün)	Tesis İşletmecisi (*) (Belediye (B), Özel Sektör (OS), Belediye Şirketi (BŞ)) *	Mevcut Belediye Atığı Yönetim Tesisi Türü				
				Yaz	Kış			Düzenli Depolama	Düzenli Depolama Öncesi Yapılan Ön İşlem (Mekanik Ayırma/ Biyokurutma/ Kompost/ Biyometanizasyon, ATY vb.)	Atık Yakma	Depo Gazından Enerji Üretimi	Diğer
Çankırı Yer.	Çankırı	-	98.972	53,8	47,2	-	BŞ	VAR				
Çankırı Yer.	Çerkeş	-	17.249	5,89	5,34	-	-	VAR				
Çankırı Yer.	Kızılıрма	-	14.709	1	0,83	-	B	VAR				
Çankırı Yer.	Eldivan	-	6.392	0,95	0,83	-	B	VAR				
Çankırı Yer.	Korgun	-	4.353	0,98	0,89	-	B	VAR				
Çankırı Yer.	Yapraklı	-	7.436	0,64	0,54	-	B	VAR				
Çankırı Yer.	Kurşunlu	-	9.637	2,63	2,41	-	B	VAR				
Çankırı Yer.	İlgaz	-	13.996	3,79	3,81	-	B	VAR				
Çankırı Yer.	Atkaracal	-	5.126	0,83	0,69	-	B	VAR				
Çankırı Yer.	Şabanözü	-	12.651	3,81	3,36	-	B	VAR				
Çankırı Yer.	Orta	-	14.709	1,54	1,21	-	B	VAR				
Çankırı Yer.	Bayramör	-	2.362	0,17	0,15	-	B	VAR				
İl Geneli (Toplam)			207.59	76,0	67,2	-	-					

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat ve Yıkıntı Atıkları

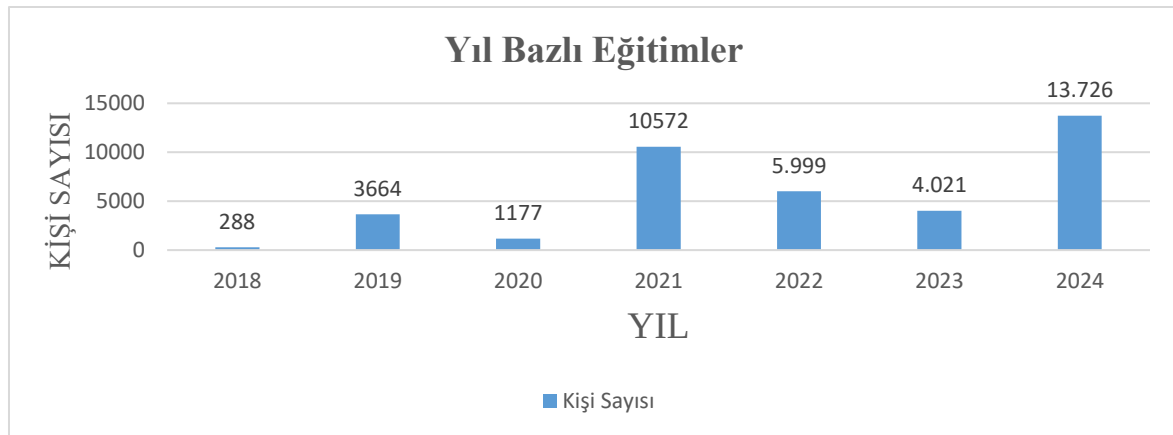
Çizelge 26–2024 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi
(Belediye Başkanlıkları,2025)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m³/yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m³/yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi				Hafriyat Toprağı Yönetimi	
			Geri Kazanım Tesisi Adı	Geri Kazanım Tesisi Adresi	Düzenli Depolama Tesisi Adı	Düzenli Depolama Tesisi Adresi	Döküm Sahası Adı	Döküm Sahası Adresi
Çankırı	20.265	11.250	-	-	-	-	Çankırı Belediyesi Döküm Sahası	Buğday Pazarı Mahallesi 613 Ada 157 Parsel bölgesinde yer almaktadır.
Çardaklı	500	50	-	-	-	-	Çardaklı Belediyesi Döküm Sahası	Nevzat Ayaz Mahallesi Hacılar özü Mevkii
Şabanözü	-	1000	-	-	-	-	Şabanözü Belediyesi Döküm Sahası	-
Orta	850	320	-	-	-	-	Orta Belediyesi Datça Mevkii Döküm Sahası	Sultan Beyazıt Mahallesi-Orta
Çerkeş	9750	11050	-	-	-	-	Çerkeş Belediyesi Döküm Sahası	Yeni Mah. Dikmen Mevkii 129 Ada 79 Parselde Toplanmaktadır
Yapraklı	25	15	-	-	-	-	Yapraklı Belediyesi Döküm Sahası	-
İl Geneli (Toplan)	31390	23685	-	-	-	-	-	-

C.3. Sıfır Atık Yönetimi

C.3.1. Eğitimler

2024 yılında Sıfır Atık kapsamında il genelinde 13.726 kişiye eğitim verilmiştir.

Grafik 8 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2025)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

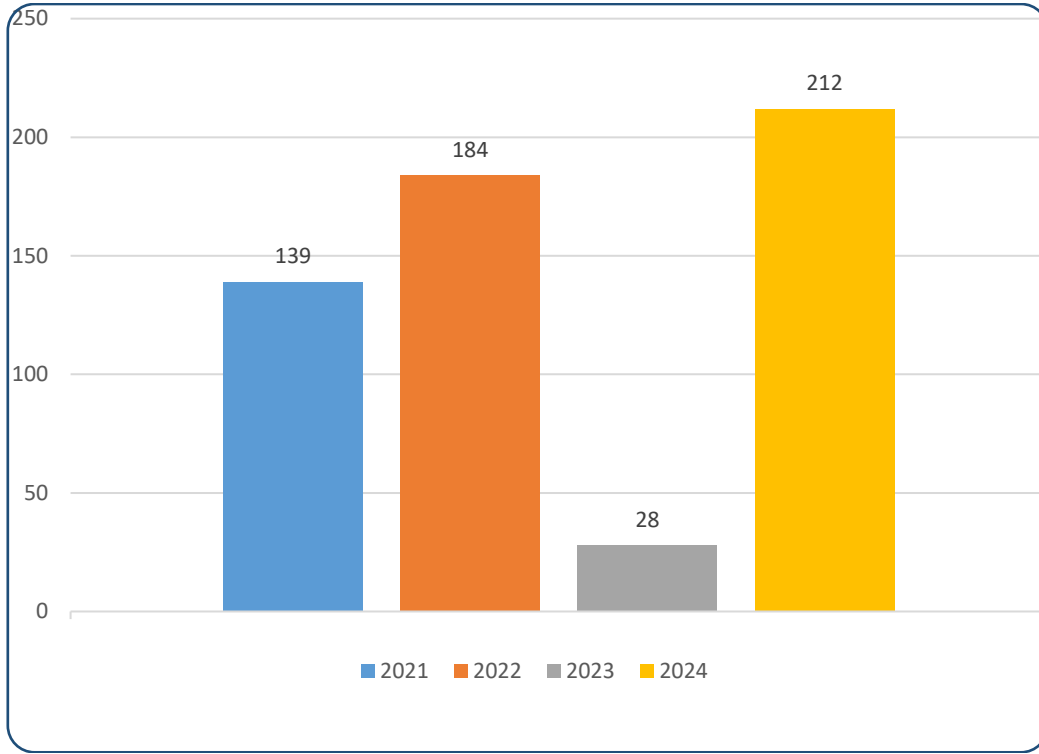
Çizelge 27–2024 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri/ Mobil Atık Getirme Merkezleri
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2025)

Atık Getirme Merkezi (AGM) /Mobil AGM	Belediye/AVM	Atık Getirme Merkezi Sayısı	AGM Alan Bilgisi(m ²)	Toplanan Atık Grupları
Atık Getirme Merkezi	Çankırı Belediyesi	-		
Mobil Atık Getirme Merkezi	Çankırı Belediyesi	10		Atık Pil, Bitkisel Atık Yağ, Evsel Tehlikeli Atık, AEEE, Kâğıt Atık
Mobil Atık Getirme Merkezi	AVM	-		

C.3.3. Temel seviye Sıfır Atık Belgesi Alan Bina/Yerleşke Sayısı

Çizelge 28 –2024 yılı itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan il genelindeki bina/yerleşkelerin sayısı
(Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2025)

Kurum Türü	Sıfır Atık Belgesi Alan Bina/Yerleşke Sayısı
300 Ve Üzeri Konuta Sahip Siteler	5
Akaryakıt istasyonları ve Dinlenme Tesisi	68
Alışveriş Merkezi	1
Belediye	17
ÇED Yönetmeliği Ek-1 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisi	47
ÇED Yönetmeliği Ek-2 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisi	474
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	1
Diğer	51
Eğitim Kurumu ve Yurtlar	149
Havalimanı	-
İl Özel İdaresi	1
İş merkezi ve Ticari Plaza	-
Kafeterya ve Restoranlar	2
Kamu Kurum ve Kuruluşu	275
Kargo şirketleri	5
Konaklama İşletmeleri	29
Laboratuvarlar, hukuk büroları, dernek, kooperatif, çevre danışmanlık firmaları ve meslek kuruluşları, tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar	5
Liman	-
Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği kapsamında ambalajlı ürün satışı yapan yerler	1
Organize Sanayi Bölgesi	5
Sağlık Kuruluşu	20
Serbest Bölge, Sanayi Siteleri	-
Tren ve Otobüs Terminali	2
Zincir Marketler	91
Toplam Sayı	1.249

Grafik 9 – Yıllar itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan bina/yerleşke sayısı (Sıfır Atık Bilgi Sistemi, 2025)

C.4. Ambalaj Atıkları

Çizelge 29 –2022 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları (Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi 2025)

Ambalaj Cinsi	Beyan Edilen Ambalaj Atığı Miktarı
Plastik	1.615.510
Metal	22.097
Kompozit	-
Kağıt Karton	824.910
Cam	18
Ahşap	80.090
Karışık	919.845
Toplam	3.462.470

Çizelge 30 - Kayıtlı ekonomik işletme sayısı

(Ambalaj Bilgi Sistemi- 2025)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	37
Ambalaj Üreticisi Sayısı	2
Tedarikçi Sayısı	2

Grafik 10 – Yıl bazında kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(Ambalaj Bilgi Sistemi- 2025)

İlimizde 2024 yılında kayıt altına alınan (GFB ve/veya çevre lisansı alan) firma sayıları aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

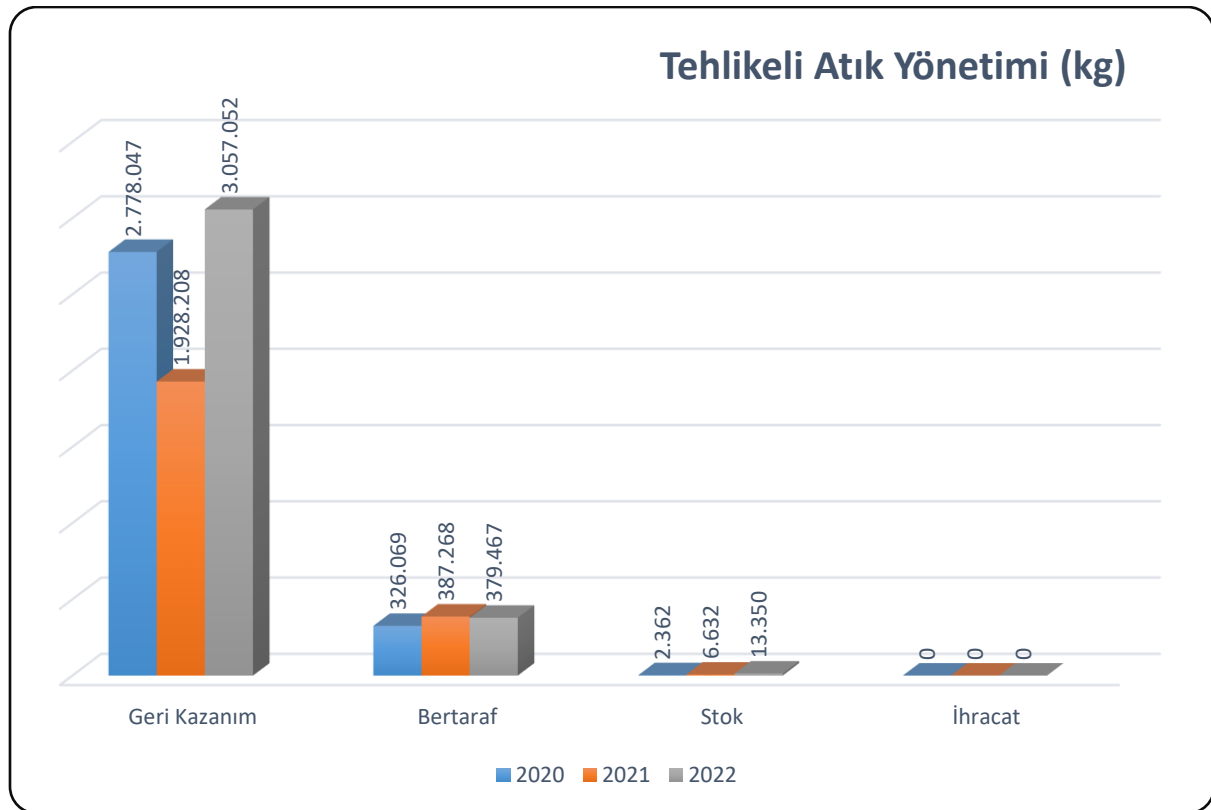
Çizelge 31 -2024 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı
(e-İzin Uygulaması, 2025)

Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesis (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
2	-	1	1

Çizelge 32 -2024 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı
(e-İzin Uygulaması, 2025) *

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesis (GKT) Sayısı Toplam*	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kağıt- Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
-	-	-	-	-	-	-	-

C.5. Tehlikeli Atıklar

Grafik 11 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi
(Atık Yönetim Uygulaması, 2025)

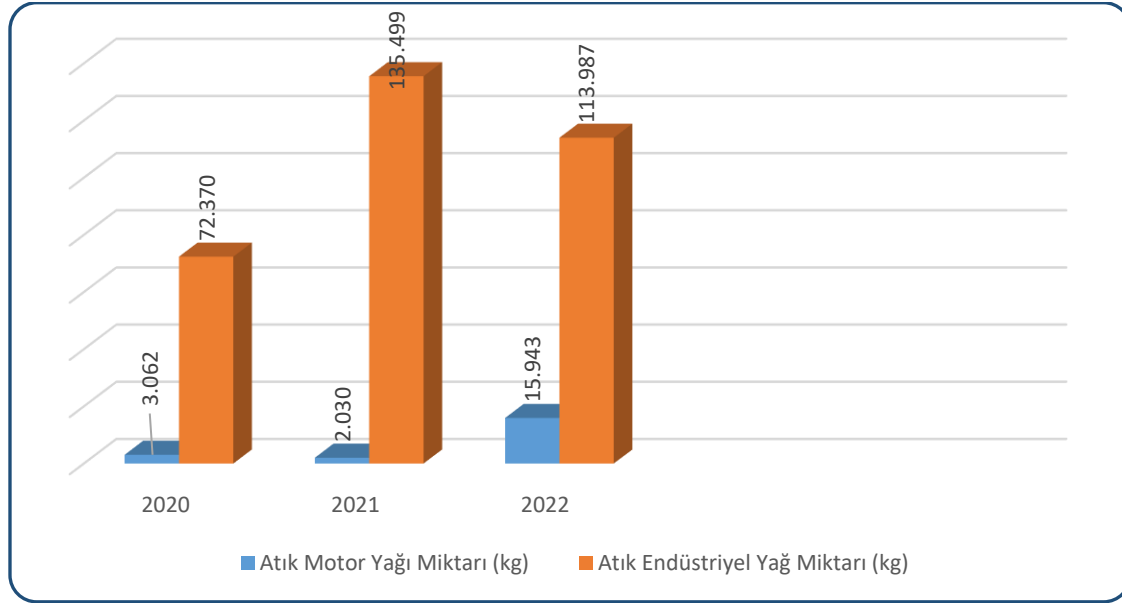
Çizelge 33 -2022 yılında atık işleme yöntemine göre tehlikeli atık miktarları*
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*)

R/D KODU	R/D ADI	MİKTARI (kg)
R1	Enerji üretimi amacıyla başlıca yakıt olarak veya başka şekillerde kullanma	512.718
R2	Solvent (çözücü) ıslahı/yeniden üretimi	106.069
R4	Metallerin ve metal bileşiklerinin ıslahı/geri dönüşümü	140.725
R5	Diğer anorganik maddelerin ıslahı/geri dönüşümü	215
R6	Asitlerin veya bazların yeniden üretimi	38.940
R7	Kirliliğin azaltılması için kullanılan parçaların(bileşenlerin) geri kazanımı	68.222
R9	Kullanılmış yağların yeniden rafine edilmesi veya diğer tekrar kullanımları	95.831
R12	Atıkların R1 ile R11 arasındaki işlemlerden herhangi birine tabi tutulmak üzere değişimi	99.731.602
R13	R1 ile R12 arasında belirtilen işlemlerden herhangi birine tabi tutuluncaya kadar atıkların stoklanması (atığın üretildiği alan içinde geçici depolama, toplama hariç)	1.777.439
D9	D1 ile D12 arasında verilen işlemlerden herhangi biri ile bertaraf edilen nihai bileşiklere veya karışımlara uygulanan ve bu ekin başka bir yerinde ifade edilmeyen fiziksel-kimyasal işlemler (örn: buharlaştırma, kurutma, kalsinasyon ve benzeri)	169.636
D10	Yakma (karada)	239.772

*Atık Beyan Sisteminde yer alan tehlikeli atık verisi, atık üreticilerinin gerçekleştirdikleri beyanlardan oluşmakta olup edilen yılda atık üreticisinin tesisinde oluşan ve geri kazanım/bertaraf amacıyla atık işleme tesisine gönderilen tehlikeli atık verisini içermektedir.

C.6. Atık Yağlar

Tesislerin atık madeni yağlarını, “Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği”ne uygun şekilde biriktirmesi ve göndermesi gerektiği yönünde bilgilendirmeler yapılmıştır. Ayrıca, 2024 yılında 25 adet Motor Yağı Değişim Noktası (MoYDeN) İzin Belgesi mevcuttur. “Atık Yağların Kontrolü Yönetmeliği” çerçevesinde atık yağ oluşturan resmi ve özel kuruluşların denetimleri yapılarak atık yağlarını yılında uygun şekilde bertaraf etmeleri sağlanmaktadır. İlimizde 2024 yılında 17.449 kilogram atık motor yağı, 86.105 kg atık endüstriyel yağ toplanarak geri kazanım/bertarafı sağlanmaktadır.

Grafik 12 – Yıllar itibariyle ilinde atık madeni yağ miktarları
(Atık Yönetim Uygulaması, 2025)

Çizelge 34 –2022 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları
(Atık yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi 2025)

Geri kazanım* (Kg)	Nihai bertaraf (Kg)	İhracat (Kg)	Stok (Kg)
129930	-	-	-

*Enerji geri kazanımı dahildir.

C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

Atık üreticileri tarafından Atık Beyan Sisteminde gerçekleştirilen beyanlardan elde edilen atık pil ve akümülatörlerin toplam miktarını gösterir.

Çizelge 35 – Yıllar itibariyle atık akü ve pil miktarı (kg)*

(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi 2025)

2018	2019	2020	2021	2022
8.795	8.795	10.085	10.203	16.938

***Atık kodları:**

160601 Kurşunlu piller ve akümülatörler

160602 Nikel kadmiyum piller

160603 Cıva içeren piller

160604 Alkali piller (16 06 03 hariç)

160605 Diğer piller ve akümülatörler

160606 Piller ve akümülatörlerden ayrı toplanmış elektrolitler

200133 16.06.01, 16.06.02 veya 16.06.03'un altında geçen pil ve akümülatörler ve bu pilleri içeren sınıflandırılmamış karışık pil ve akümülatörler

200134 20 01 33 dışındaki pil ve akümülatörler

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

02/04/2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Atık Yönetimi Yönetmeliğinin ek-4 Atık Listesinde yer alan 20 01 25: ‘Yenilebilir sıvı ve katı yağlar’ kodu kapsamında değerlendirilen bitkisel atık yağlar ve 20 01 26: ‘20 01 25 dışındaki sıvı ve katı yağlar (A)’ kodu kapsamında değerlendirilen kullanılmış kızartmalık yağların atık üreticileri tarafından Atık Beyan Sistemine gerçekleştirilen beyanlardan elde edilen miktarı ifade etmektedir.

Çizelge 36 –2022 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler

(E-İzin, Yıl, Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi* 2025)

Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı Verilen Tesis Sayısı	Bitkisel Atık Yağ Miktarı (kg)		Lisans Alan Geri Kazanım Tesis Sayısı
	Kullanılmış Kızartmalık Yağ (20 01 26)	Kullanım Ömrü Dolmuş Yağlar (20 01 25)	
-	23.138	0	-

*Bitkisel atık yağlar için 6.6.2015 tarihinden önce verilen Bitkisel Atık Yağ Geçici Depolama İzinleri Dahil

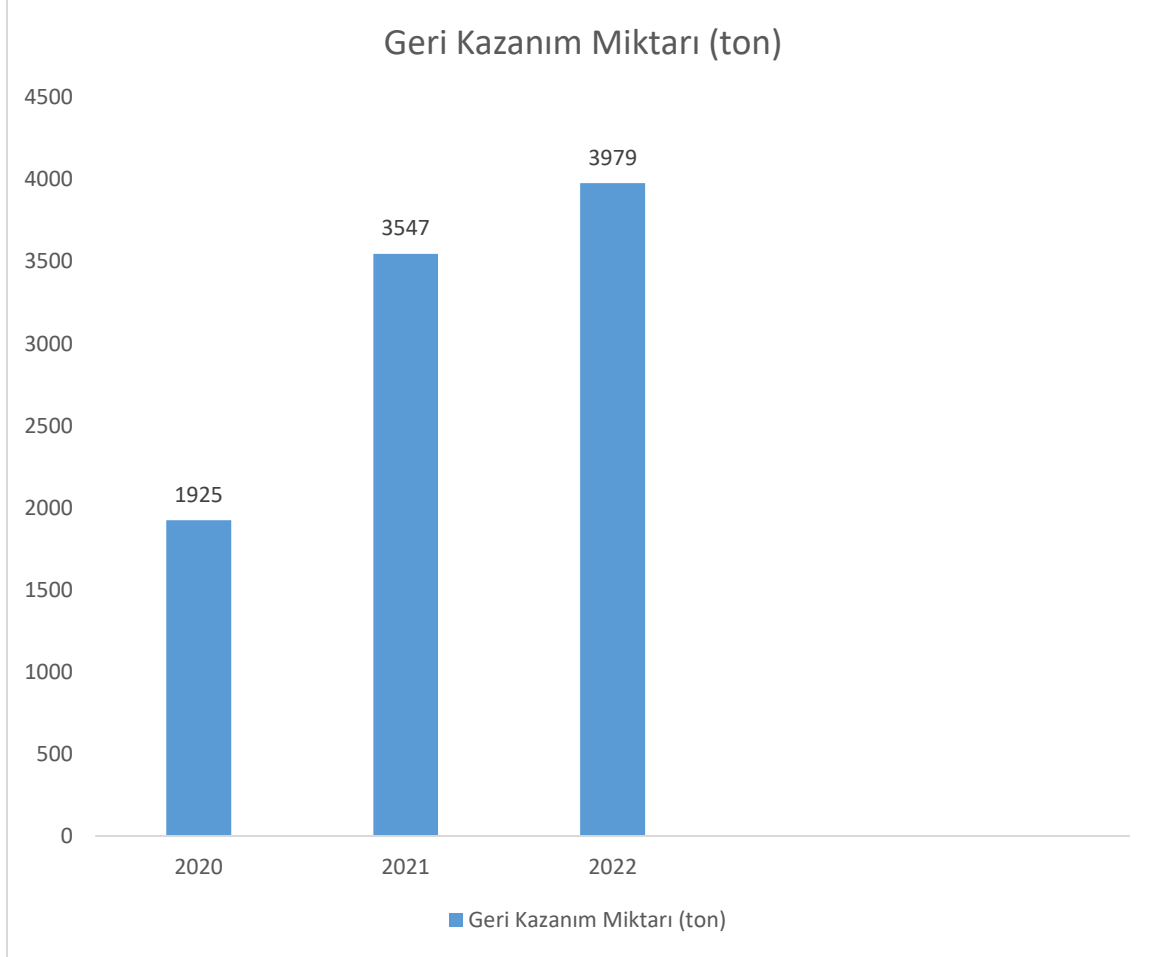
C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler**Çizelge 37 –2022 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler**

(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*,2025)

ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)					
ÖTL Geçici Depolama Alanı Sayısı	Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (Ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesis Sayısı	Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (Ton)
-	-	-	3.979	-	-

Çizelge 38 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/yıl)
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi,2025)

	2020	2021	2022
Geri Kazanım Miktarı	1.925	3.547	3.979
AYT Miktarı	0	0	0

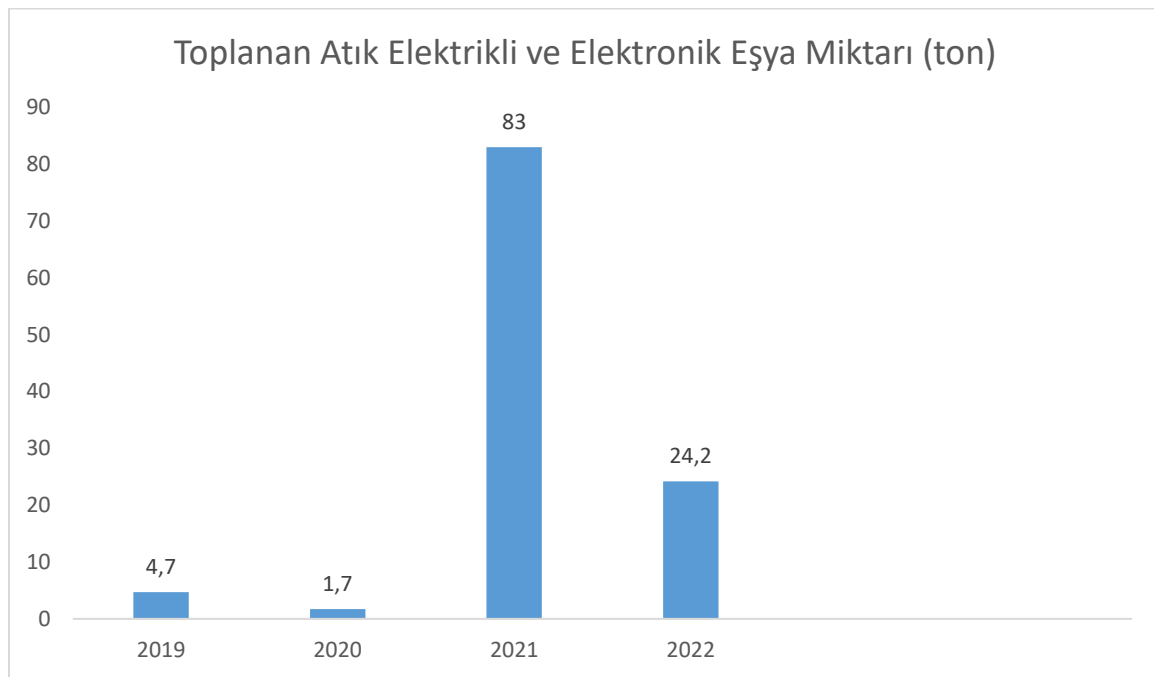
Grafik 13 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton)
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi 2025)

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar

Ulusal strateji ve politikalarımızda göz önünde bulundurularak ülkemiz mevzuatının Avrupa Birliği mevzuatları olan 2012/19/EU, WEEE Direktifine uyumu çerçevesinde “Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Yönetimi Hakkında Yönetmelik”, 2011/65/EU,RoHS II Direktifine uyumu çerçevesinde “Elektrikli ve Elektronik Eşyalarda Bazı Zararlı Maddelerin Kullanımının Kısıtlanmasına İlişkin Yönetmelik” olmak üzere iki ayrı yönetmelik düzenlenmiştir. Bahse konu yönetmelikler 26/12/2022 tarihli ve 32055 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olup 1/2/2023 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Yönetimi Hakkında Yönetmelikte yapılan düzenleme ile;

- 1/1/2024 tarihine kadar bu yönetmeliğin Ek-1/A'sında yer alan kategorilere dahil olan (büyük ev eşyaları, küçük ev aletleri, bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları, tüketici ekipmanları, aydınlatma ekipmanları, elektrikli ve elektronik aletler (büyük ve sabit sanayi aletleri hariç olmak üzere), oyuncaklar, eğlence ve spor ekipmanları, tıbbi cihazlar, izleme ve kontrol aletleri ve otomatlar) elektrikli ve elektronik eşyaları
- 1/1/2024 tarihinden sonra Ek-2/A'sında yer alan kategorilerde sınıflandırılan (sıcaklık değişim ekipmanları, ekranlar, monitörler ve 100 cm² 'den büyük yüzeyi olan ekrana sahip ekipmanlar, lambalar, büyük ekipmanlar (en az bir dış boyutu 50 cm'den büyük ekipmanlar), küçük ekipmanlar (50 cm'den büyük dış boyutu olmayan ekipmanlar), bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları (50 cm'den küçük dış boyutu olan ekipmanlar)) tüm elektrikli ve elektronik eşyaları, kapsar.

Grafik 14 - Yıllar itibariyle atık elektrikli ve elektronik eşya miktarları (ton)
(Atık Yönetim Uygulaması, 2025)

İlimizde AEEE işleyen tesis bulunmamaktadır.

Çizelge 39 – 2022 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar
(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2025)

AEEE'nin Biriktirildiği Atık Getirme Merkezleri Sayısı	AEEE'lerin Biriktirildiği Aktarma Merkezleri Sayısı	AEEE İşleme Tesisi Sayısı	Atık Getirme Merkezlerinde ve Aktarma Merkezlerinde Biriktirilen AEEE Miktarı (ton)	İşlenen AEEE Miktarı (ton)
5	-	-	-	-

C.11. Ömrünü Tamamlamış Araçlar

30.12.2009 Tarih 27448 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkındaki Yönetmeliğin amacı; çevre ve insan sağlığının korunması için araçlardan kaynaklanan atıkların oluşumunu engellemek, ömrünü tamamlamış araçlar ve bunlara ait parçaların yeniden kullanım, geri dönüşüm ve geri kazanım işlemleri ile bertaraf edilecek atık miktarını azaltmak, ekonomik operatörlerin ve geçici depolama alanlarının tabi olacakları standartları ve yükümlülükleri belirlemektir.

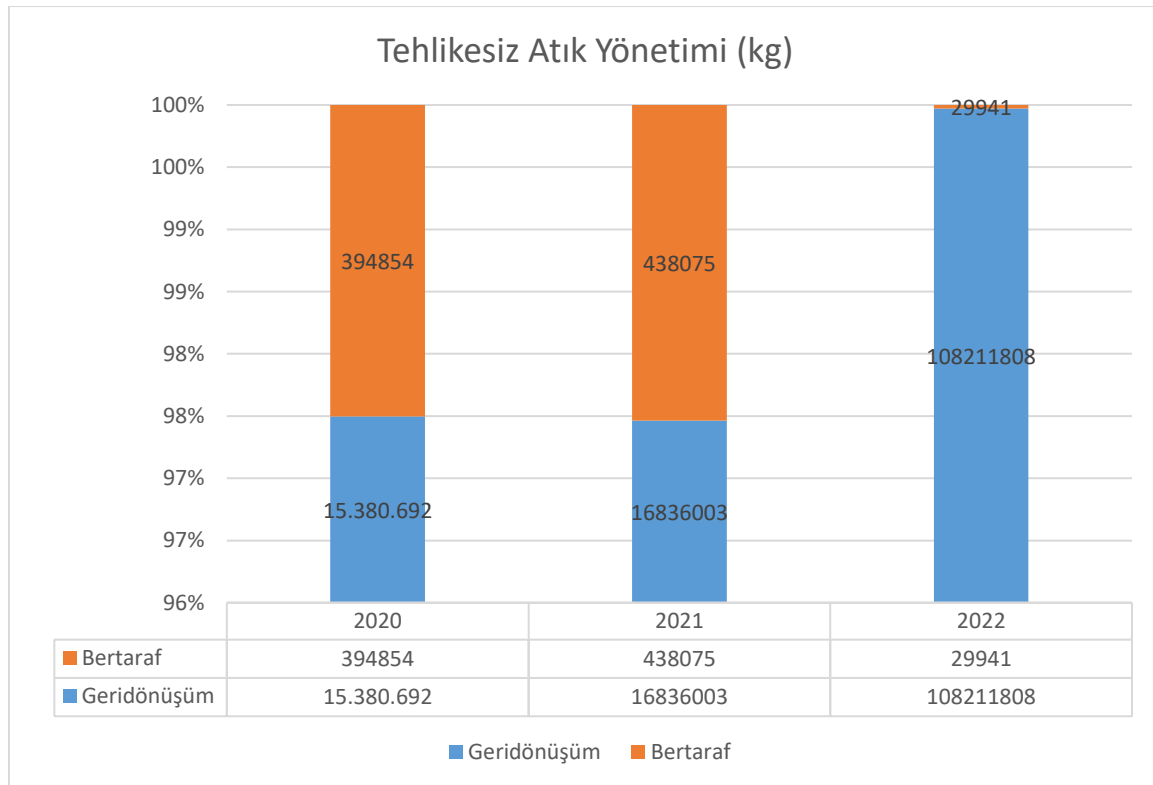
İlimizde ÖTA Araç teslim yeri, ÖTA Geçici Depolama Alanı ve ÖTA İşleme Tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge 40 – 2022 yılı teslim alınan ÖTA sayısı

(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2025)

ÖTA Teslim Yerleri Sayısı	ÖTA Geçici Depolama Alanı Sayısı	ÖTA İşleme Tesisi Sayısı	Teslim Alınan ÖTA Sayısı	İşlenen ÖTA Miktarı (ton)
-	-	-	-	-

C.12. Tehlikesiz Atıklar

Grafik 15 – 2022 Yılı Atık Yönetim Uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikesiz atık yönetimi

(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi)

Çizelge 41 –2022 Yılı tehlikesiz atıkların miktarı ve bertaraf edilmesi ile ilgili veriler
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi 2025)

ATIK İŞLEME YÖNTEMİ	MİKTARI (Kg)
Geri Kazanım (R)	108.211.808
Bertaraf (D)	29.941

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar, 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik”in Atık Listesinde; 10 02 koduyla, “Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar” olarak belirtilen başlık altında yer almaktadır. İlimizde demir çelik sektörü bulunmamaktadır.

C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

İlimizde kömürle çalışan termik santral mevcut değildir.

C.12.3 Atıksu Arıtma Çamurları

İlimizde ki İlçe ve Belde Belediye Başkanlıklarına ait evsel atık sular toplam 8 adet doğal atıksu arıtma tesisi ile arıtılarak alıcı ortama verilmektedir. Bir ilçemizde biyolojik arıtma tesisi bulunmaktadır. İlimizde Belediyelerden kaynaklanan arıtma çamuru bulunmamaktadır. Sanayiden Kaynaklanan arıtma çamuru bulunmakta olup düzenli depolama tesislerine gönderilmektedir.

C.13. Tıbbi Atıklar

Çizelge 42 –2022 yılında il sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi 2025)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atık Taşıma araç sayısı		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon + Düzenli Depolama	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Çankırı	X		X		139,573				X	Kastamonu
Atkaracalar	X		X		0,415				X	Kastamonu
Bayramören		X	X		0,054				X	Kastamonu
Çerkeş	X		X		9,205				X	Kastamonu

Eldivan		X	X		0,070				X	Kastamonu
İlgaz		X	X		9,429				X	Kastamonu
Kızılırmak	X		X		1,139				X	Kastamonu
Korgun		X	X		0,104				X	Kastamonu
Kurşunlu	X		X		7,031				X	Kastamonu
Orta		X	X		0,813				X	Kastamonu
Şabanözü	X		X		1,333				X	Kastamonu
Yapraklı		X	X		0,089				X	Kastamonu

Çizelge 43 - Yıllara göre tıbbi atık miktarı

(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi 2025)

Tıbbi Atık Miktarı (ton)	2018	2019	2020	2021	2022
	124.749	124.135	188.601	191.406	169.255

C.14. Maden Atıkları

İlimizde ortaya çıkan Metalik Minerallerin Fiziki ve Kimyasal Olarak İşlenmesinden Kaynaklanan Atıklar, Metalik Olmayan Minerallerin Fiziki ve Kimyasal İşlemlerinden Kaynaklanan Atıklar, Sondaj Çamurları ve Diğer Sondaj Atıkları, Maden Zenginleştirme Tesislerinden Kaynaklanan Atık bulunmamakta olup maden kazılarında kaynaklanan atıklar bulunmaktadır.

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

Çankırı ilinde tüm atıklarla ilgili yönetmelikler çerçevesince denetimler yapılarak, atıkların uygun şekilde geri kazanım ve bertarafının yapılması sağlanmaktadır.

Çizelge 44 –2024 yılı itibariyle bulunan atık işleme tesisi sayısı*

(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2025)

Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (1. Sınıf)	-
Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (2. Sınıf)	-
Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (3. Sınıf)	-
Atık Yakma ve Beraber Yakma	-
Biyobozunur Atık İşleme-Mekanik Ayırma	-
Biyobozunur Atık İşleme-Biyokurutma	-
Biyobozunur Atık İşleme-Biyometanizasyon	2
Biyobozunur Atık İşleme-Kompost	-
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Tesisleri	-
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	2
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Araç Geçi Depolama Alanı Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Araç İşleme Tesisi Sayısı	-
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	-
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	4
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	-

Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Yeniden Kullanıma Hazırlama Tesisi	-
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya Transfer Noktaları	-
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Rafinasyon Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Transfer Noktaları	-
PCB Arındırma Tesisleri	-
Toplama Ayırma Tesisi	2
1. Tip Toplama Ayırma Tesisi	-
2. Tip Toplama Ayırma Tesisi	-
3. Tip Toplama Ayırma Tesisi	-

Kaynaklar

Çankırı Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü
 Atık Yönetim Uygulaması
 Ambalaj Bilgi Sistemi
 Çankırı İl/İlçe Belediye Başkanlıkları
 Sıfır Atık Bilgi Sistemi
 e-İzin Uygulaması

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

“Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik” kapsamında tehlikeli maddeleri bulunduran ya da bulundurması muhtemel kuruluşlar Yönetmeliğin bildirim maddesi uyarınca Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Entegre Çevre Bilgi Sistemi altında çalışan BEKRA Bildirim Sistemine bildirimlerini yapmakla ve üst seviyeli kuruluşun işletmecisi Yönetmeliğin 13 üncü maddesi uyarınca Bakanlığımız tarafından yayımlanan Büyük Endüstriyel Kazalarda Uygulanacak Dâhili Acil Durum Planları Hakkında Tebliğde belirtilen hususları dikkate alarak bir dâhili acil durum planı hazırlamak, kuruluştaki bulundurmak ve BEKRA Bildirim Sistemine yüklemekle yükümlüdür.

2024 yılında, BEKRA bildirimlerine göre kuruluş sayıları Çizelge 45’ te ve BEKRA denetimi yapılan kuruluş sayıları Çizelge 46’de yer almaktadır.

Çizelge 45 –2024 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı
(BEKRA Bildirim Sistemi, 2025)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	1
Üst Seviye	2
TOPLAM	3

Çizelge 46 –2024 yılında BEKRA denetimi yapılan kuruluş sayısı
(BEKRA Bildirim Sistemi, 2025)

KURULUŞ	DENETİM SAYISI
Alt Seviye	-
Üst Seviye	1
Kapsam Dışı	-
TOPLAM	1

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik kapsamında 2 üst seviye kuruluş ve 1 alt seviye kuruluş bulunmaktadır. Yönetmelik kapsamında firmaların denetimleri yapılmaktadır.

Kaynaklar

BEKRA Bildirim Sistemi ve E-Denetim Uygulaması

D. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ ÇALIŞMALARI

D.1. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ (PGD)

97/9196 Sayılı Türk Ürünlerinin İhracatının Artırılmasına Yönelik Teknik Mevzuatı Hazırlayacak Kurumların Belirlenmesine İlişkin Karar ile Ticaret Bakanlığı koordinatörlüğünde yayınlanan Ulusal PGD Strateji Belgesi uyarınca, Bakanlığımızın sorumlu olduğu ürün grupları hazır beton, yapı malzemeleri ve katı yakıtlardır. Bu ürün gruplarından katı yakıtlara ait piyasa gözetimi ve denetimleri 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yayımlanan ikincil mevzuat kapsamında gerçekleştirilmektedir. Yürütülen piyasa gözetimi ve denetimi çalışmalarına dair tüm veriler üçer aylık dönemlerle değerlendirilmekte ve Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda yıllık olarak yayınlanan Ulusal PGD Raporuna kaynak teşkil etmektedir.

İl Müdürlüğümüz ve yetki devri yapılan kurum/kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen katı yakıtlara ait piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetlerine ilişkin veriler aşağıdaki çizelgede verilmektedir.

Çizelge 47–2024 yılında Katı Yakıtlara Ait Piyasa Gözetimi ve Denetimi

(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü,2025)

	PGD Sayısı (Adet)	PGD Miktarı (Ton)	İdari Yaptırım Miktarı (TL)
İl Müdürlüğü	-	-	-
Yetki Devri Yapılan Kurum	-	-	-

D.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

2006/19 sayılı genelge, 29.11.2006 tarih ve 1975 sayılı yazımız ile Çankırı Belediye Başkanlığına yetki devri yapılmış olup, 2024 yılında piyasa gözetimi ve denetimi yapılmamıştır

Kaynaklar

Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

E. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

Türkiye biyolojik zenginlikler bakımından, bulunduğu coğrafyadaki hiçbir ülke ile kıyaslanamayacak düzeyde şanslı bir ülkedir. Tüm Avrupa'da 12.000 civarında bitki türü varken, Türkiye'deki bugüne kadar tespit edilen bitki taksonu sayısı 11.000'i geçmiştir. Bunların yaklaşık 3.500'ü endemiktir.

Orman ve Su İşleri Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü tarafından "Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi" ile ülke genelinde biyolojik çeşitlilik çalışmaları başlamıştır. Bu proje ile "Çankırı İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İş'i" kapsamında gerekli bütün arazi ve literatür çalışmaları tamamlanmış, Çankırı İlinin bütün flora ve fauna zenginliği ortaya koyulmuştur. Bu proje kapsamında yapılan literatür ve arazi çalışmaları sonucunda Çankırı İlinde 1974 bitki taksonu, 171 kuş, 51 memeli, 17 sürüngen, 8 amfibi, 1420 omurgasız canlı ve 18 iç su balığı tespit edilmiştir.

E.1. Flora

Karadeniz iklim kuşağından Orta Anadolu iklim kuşağına geçiş şeridinde yer alan Çankırı'da kuzeyden güneye doğru inildikçe bitki örtüsünde yoksullaşma görülmektedir. Elverişsiz iklim koşulları, orman yangınları, düzensiz kesimler ve otlatma gibi nedenlerle ormanlık alanların büyük bir bölümü yol olmuş veya verimsizleşmiştir. Kuzeyde genellikle iğne yapraklı ağaçlardan oluşan orman ve koruluklar, güneyde ise yükseklerle doğru doğru yer yer örmen kalıntıları yer almaktadır. İlin güney ve güney batısında geniş alanlarda stepler mevcuttur. Bu alanlarda akarsular boyunca yer yer kavak ve söğütlerden oluşan ağaçlık alanlara rastlanmaktadır. İldeki ormanlar Ilgaz, Ovacık, Düvenlik, Eldivan, Ilıslık Yapraklı, Sarıkaya, Karakaya ve Erikli Dağları ve çevresindeki alanlarda yer alır. Başlıca ağaç türleri çam, köknar, ardıç, kayın ve meşedir. Ayrıca vadi tabanlarında kavak ve söğüt ağaçları yanında zengin meyve ve sebze bahçelikleri de yer almaktadır.

Çankırı il merkezinin bulunduğu bölge 3. jeolojik zamanda meydana gelmiş jipsli yani alçıtaşı toprak yapısına sahiptir. Bu jipsli bölgelere has birçok endemik bitki bulunmaktadır. Aynı zamanda Çankırı ili sınırları içerisinde bulunan Ilgaz Dağı Türkiye'nin en zengin bitki çeşitliği olan bölgelerinden biridir. Çankırı il sınırlarında Türkiye Florası'nın ilk dokuz cildinin kayıtlarına göre 52 familyaya ait 357 tür olmak üzere 360 adet takson bulunmaktadır. Tür sayısı daha sonra yapılan flora çalışmalarıyla yaklaşık 1.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Çankırı ilinde bulunan bu türlerden Türkiye Florası'nın ilk dokuz cildine göre 119 tanesi endemiktir. Endemik türler içerisinde altı tanesi (*Tanacetum germanicopolitanum*, *Gypsophila germanicopolitana*, *Gypsophila simonii*, *Helianthemum germanicopolitanum*, *Astragalus barbarae*, *Onobrychis germanicopolitana*, lokal endemiktir yani dünya üzerinde tek yaşam alanı Çankırı ilidir. Bu altı türe daha sonra 10 tane tür (*Acantholimon lycaonicum* subsp. *cappadocicum*, *Alyssum nezaketiae*, *Viola alba* subsp. *alba*, *Genista vuralii*, *Astragalus fallacinus*, *Centaurea cankiriense*, *Erysimum jacquemoudii*, *Erysimum yaltirikii*, *Astragalus rausianus*, *Galium cankiriensis* eklenerek lokal endemik tür sayısı 16 adede çıkmıştır. Bu türlerin tek nokta endemiği olması da ayrıca çok önemlidir.

Resim 1 - Nezaket kevkesi(*Alyssum nezaketiae*)

Resim 2 - *Acantholimon lycaonicum*

Resim 3 - *Tanacetum germanicopalitanum*

Resim 4 - *Gypsophila germanicopolitana*

Resim 5 - Ters Şeytanayağı (*Bupleurum Sulphureum*)

Resim 6 - *Allium Stylosum*

Resim 7 - Beyaz üçgül (*Trifolium repens*)

Resim 8 - Sarı Üçgül (*Trifolium campestre*)

Resim 9 - Kuşburnu (*Rosa canina*)

Resim 10 - Kekik (*Tyhmus* sp.)

Resim 11 - Deve Dikeni (*Cirsium* sp.)

Resim 12 - Bögürtlen (*Rubus sanctus*)

Çizelge 48 – Çankırı ilinin Florası

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2025)

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Mor darımanı	Amaranthus blitoides	Er tırnakotu	Pilosella hoppeana
Tilkikuyruğu	Amaranthus retroflexus	Daz tırnakotu	Pilosella piloselloides
Çorak döşeği	Camphorosma monspeliaca	Kulak tırnakotu	Pilosella x auriculoides
Kızılacak	Chenopodium botrys	Keçe tırnakotu	Pilosella x macrotricha
Kum döngelesi	Salsola tragus	Yaraotu	Pulicaria dysenterica
Lifli körmən	Allium atroviolaceum	Kekre dikenli	Rhaponticum repens
Benli soğan	Allium guttatum	Tekesakalı	Scorzonera cana
Kıllı soğan	Allium hirtovaginatam	Tekesakalı	Scorzonera cana
Narin soğan	Allium huber-morathii	Köksakızı	Scorzonera eriophora
Sülün soğan	Allium jubatum	Goftigoda	Scorzonera mollis
Konya soğanı	Allium lycaonicum	Çatalkök	Scorzonera parviflora
Sürüsalkım	Allium paniculatum	Şiro	Senecio racemosus
Kayış soğanı	Allium peroninianum	Kanarya otu	Senecio vernalis
Küllü soğan	Allium pseudoflavum	Gevirtlek	Sonchus asper
Dilli soğan	Allium stylosum	Kaya papatyası	Tanacetum armenum
Sakızlık	Pistacia atlantica	Diri pireotu	Tanacetum germanicopolitanum
Dereotu	Anethum graveolens	Beyaz papatya	Tanacetum parthenium
Kekire	Angelica sylvestris	Dişlek pireotu	Tanacetum poteriifolium
Gımı	Anthriscus sylvestris	Yaygın pireotu	Tanacetum vulgare
Bendik	Apium nodiflorum	Karahindiba	Taraxacum butleri
Dağ yıldızcası	Astrantia maxima	Ümbülükçiçeği	Tephrosia integrifolia
Gendeme	Berula erecta	Sarı yemlik	Tragopogon aureus
Ters şeytanayağı	Bupleurum sulphureum	Katır yemliği	Tragopogon coloratus
Baldıran	Conium maculatum	Çayır yemliği	Tragopogon porrifolius
Benekli havuç	Daucus guttatus	Sülün papatya	Tripleurospermum elongatum
Sarıçördük	Echinophora tenuifolia	Güş gödesi	Tripleurospermum roselum
Orakotu	Falcaria vulgaris	Hanım gödesi	Tripleurospermum sevanense
Etekli kişniş	Ferulago pauciradiata	Öksürükotu	Tussilago farfara
Yalancı kişniş	Fuernrohria setifolia	Koca pıtırak	Xanthium strumarium
Göbekaksar	Gasparrinia peucedanoides	Kağıtçiçeği	Xeranthemum annuum
Öğrekotu	Heracleum platytaenium	Karamuk	Berberis crataegina
Saçlı enguban	Laserpitium hispidum	Gürgen	Carpinus betulus
Gelinpitrağı	Lisaea papyracea	Fındık	Corylus avellana
Attohumu	Oenanthe silaifolia	Sarı sormuk	Alkanna orientalis
Şeker havucu	Pastinaca sativa	Sığırdili	Anchusa azurea
Bahar	Peucedanum palimbioides	Toklubası	Anchusa leptophylla
Salkım anason	Pimpinella corymbosa	Ballık	Anchusa leptophylla
Yeşilcire	Pimpinella oliverioides	Kırkbatıran	Anchusa pusilla
Teke anasonu	Pimpinella tragium	Tarla taşkesesi	Buglossoides arvensis
Dağ anasonu	Pimpinella tragium	Çobansüzeği	Cerinth glabra
Atkişnekotu	Scandix iberica	Livarotu	Cerinth minor
Zühretarağı	Scandix pecten-veneris	Pisiktetiği	Cynoglossum creticum
Dağ kişkişi	Scandix stellata	Dağ köpek dili	Cynoglossum montanum
Horozgözü	Seseli tortuosum	Kurtkuyruğu	Echium italicum
Mor dercikotu	Torilis arvensis	Engerekotu	Echium vulgare
Zilasur	Vincetoxicum canescens	Gürke	Lappula barbata
Hıyaluk	Vincetoxicum tmoieum	Mavi kesen	Moltkia coerulea
Yılanekmeği	Arum maculatum	Taş boncukotu	Myosotis lithospermifolia
Kırsümbülü	Bellevalia clusiana	Unutmabeni	Myosotis sylvatica
Aktepeli	Bellevalia gracilis	Eşek sormuğu	Nonea macrosperma
Püsküllübaş	Muscari tenuiflorum	Dağ sormuğu	Nonea monticola
Sahra yıldızı	Ornithogalum neurostegium	Yıldız emziği	Onosma briquetii
Sunbala	Ornithogalum umbellatum	Kül emcek	Onosma isaurica
Girtkesen	Achillea cappadocica	Ankara çarşağı	Paracaryum ancyritanum
Özge civanperçemi	Achillea phrygia	Çankırı çarşağı	Paracaryum paphlagonicum

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Çorak papatyası	Anthemis fumarifolia	Arap taşçantası	Aethionema arabicum
Löşlek	Arctium minus	Taşçantası	Aethionema armenum
Baldikeni	Arctium platylepis	Boz kuduzotu	Alyssum dasycarpum
Acı pelin	Artemisia absinthium	Dumaotu	Alyssum desertorum
Yavşan	Artemisia austriaca	Yıldız kevkese	Alyssum lepidoto-stellatum
Kara yavşan	Artemisia campestris	Çıplak kuduzotu	Alyssum linifolium
Saka diken	Carduus acanthoides	Nezaket kevkese	Alyssum nezaketiae
Tomara	Carduus adpressus	Kanatlı kekke	Alyssum pateri
Kırkbaş diken	Carlina corymbosa	Kedidili	Alyssum sibiricum
Keygana	Carlina lanata	Sade kuduzotu	Alyssum simplex
Dişlek sarıbaş	Centaurea kotschy	Dökük kuduzotu	Alyssum strigosum
Uludüğme	Centaurea olympica	Çöp kuduzotu	Alyssum virgatum
Çoruşbozan	Centaurea pterocaula	İlgaz teresi	Arabis abietina
Çakırdiken	Centaurea solstitialis	Kazteresi	Arabis alpina
Kötürüm	Centaurea urvillei	Tıfıl kazteresi	Arabis nova
Deli kapele	Centaurea urvillei	Sülün obrizya	Aubrieta libanotica
Alakötürüm	Centaurea urvillei	Götlezgötü	Barbarea plantaginea
Karakavuk	Chondrilla juncea	Tosya nicarı	Barbarea trichopoda
Köygöçüren	Cirsium arvense	Sariot	Boreava orientalis
Üç hamurkesen	Cirsium leucocephalum	Uzun şalgam	Brassica elongata
Kör kazankulpu	Cirsium ligulare	Ketentere	Camelina rumelica
Afyon kangalı	Cirsium pseudocreticum	Çobançantası	Capsella bursa-pastoris
Bodur kangal	Cirsium simplex	Kıllı kodim	Cardamine hirsuta
Su kangalı	Cirsium subnerme	Topuztelkari	Conringia clavata
Babuçça	Cota austriaca	Telkariotu	Conringia planisiliqua
Kara babuçça	Cota melanoloma	Akyumak	Crambe orientalis
Boyacı papatyası	Cota tinctoria	Tatarlahanası	Crambe tataria
Babuçça	Cota wiedemanniana	Aksotu	Descurainia kochii
Kese kiskısı	Crepis vesicaria	Sadirotu	Descurainia sophia
Gelindöndüren	Crupina crupinastrum	Türpenk	Diploxaxis tenuifolia
Kır gelindöndüren	Crupina vulgaris	Çırçırotu	Draba verna
Has gökbaş	Cyanus germanicopolitanus	Zarifeotu	Erysimum crassipes
Topuz	Echinops ritro	Kuyruklu zarife	Erysimum cuspidatum
Şeytan arabası	Echinops sphaerocephalus	Kaba zarife	Erysimum pulchellum
Tarla şifaotu	Erigeron daënsensis	Zeybek zarifesi	Erysimum smyrnaeum
Keçeotu	Filago arvensis	Dadaş zarifeotu	Erysimum uncinatifolium
Alaman keçeotu	Filago germanica	Sikkeotu	Fibigia clypeata
Ateşpamuğu	Filago pyramidata	Gecemenekşesi	Hesperis bicuspidata
Çatlakçanak	Garhadiolus hedyndois	Nadasturpu	Hirschfeldia incana
Çam bozağanu	Gnaphalium sylvaticum	Civanotu	Iberis simplex
Mantuvar	Helichrysum plicatum	Soğutot	Isatis glauca
Titrek şahinotu	Hieracium gentile	Gübreotu	Lepidium perfoliatum
Top şahinotu	Hieracium ovalifrons	Boynuzlu şebboy	Matthiola longipetala
Havlı şahinotu	Hieracium paphlagonicum	Giyle	Microthlaspi perfoliatum
Sinirli şahinotu	Hieracium reductum	Göçmen hardalı	Neslia paniculata
Gümüş şahinotu	Hieracium sylvularum	Mor kuşbaşıotu	Noccaea violascens
Kaya andızı	Inula anatolica	Hardal	Sinapis arvensis
Çorak andızotu	Inula aucherana	Ergelenotu	Sisymbrium altissimum
Çayır andızı	Inula britannica	Bülbülotu	Sisymbrium loeselii
Kılıç andızotu	Inula ensifolia	Keçe teresi	Strigosella africana
Su andızotu	Inula salicina	Tavşanekmeği	Asyneuma limonifolium
Kanatlı andızotu	Inula thapsoides	Bozkırdeğneği	Asyneuma lobelioides
Sobü göbek	Jurinea stoechadifolia	Nujdan	Asyneuma rigidum
Güzel merhemotu	Lactuca intricata	Erciyes çanı	Campanula ajugifolia
Eşekhelvası	Lactuca serriola	Yumak çanı	Campanula glomerata
Çukurçıtlaç	Lactuca viminea	Sarım çanı	Campanula involucrata
Deli şebrek	Lapsana communis	Memek	Campanula lyrata

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Sidikli şebrek	Lapsana communis	Taraklı çan	Campanula pinnatifida
Alman papatyası	Matricaria chamomilla	Elmacık	Campanula rapunculoides
Atdiken	Onopordum tauricum	Kadınaynası	Legousia pentagonia
Bozkangal	Onopordum turcicum	Mahmuzçiçeği	Centranthus longiflorus
Kılçık diken	Picnomon acarna	Çoruh pelemiri	Cephalaria aristata
Deli şiro	Picris hieracioides	Fesçitarağı	Dipsacus laciniatus
Acı şiro	Picris strigosa	Çakkana	Lonicera caucasica
Saplı tırnakotu	Pilosella hoppeana	Merdivençiçeği	Morina persica
Köse tırnakotu	Pilosella piloselloides	Top uyuzotu	Scabiosa rotata
Mamık tırnakotu	Pilosella procera	Pişot	Valeriana alliariifolia
Kirpi tırnakotu	Pilosella x ruprechtii	Taçlı kuzugevreği	Valerianella coronata
Has bozlanotu	Ptilostemon afer	Tarla kumotu	Arenaria serpyllifolia
Şevketi bostan	Scolymus hispanicus	Parlak boynuzotu	Cerastium chlorifolium
Sivri tekesakalı	Scorzonera acuminata	Mızrak boynuzotu	Cerastium dubium
Tekesakalı	Scorzonera cana	Ekin boynuzotu	Cerastium perfoliatum
Yar tekesakalı	Scorzonera pygmaea	Güzel karanfil	Dianthus calocephalus
Alabent	Scorzonera tomentosa	Kaya karanfili	Dianthus zonatus
Saz kanaryaotu	Senecio mollis	Bozkır çöveni	Gypsophila eriocalyx
Sarı şiro	Senecio pseudo-orientalis	Çankırı çöveni	Gypsophila germanicopolitana
Zeze	Taraxacum androssovii	Ak çöven	Gypsophila parva
Leblebiotu	Taraxacum hellenicum	Kalecik çöveni	Gypsophila simonii
Kars çıtlığı	Taraxacum macrolepium	Şeytan küpesi	Holosteum umbellatum
Kıvrıkıvrır	Taraxacum scaturiginosum	Tıtsıotu	Minuartia anatolica
Aslandışi	Taraxacum serotinum	Çengel tıstıs	Minuartia hirsuta
Tarla yemliği	Tragopogon bupththalmoides	Dördüz otu	Moenchia mantica
Iskık	Tragopogon latifolius	Boz kepekotu	Paronychia kurdica
yemlik	Tragopogon porrifolius	Kargasabunu	Saponaria glutinosa
Salsifin	Tragopogon pratensis	Ebemterliği	Saponaria prostrata
Çelebi yemliği	Tragopogon pterodes	Puşkullu	Silene chlorifolia
Yer gödesi	Tripleurospermum repens	Kanlıbasıra otu	Silene compacta
Turanotu	Turanecio hypochionaeus	Çatal nakıl	Silene dichotoma
Pıtrak	Xanthium spinosum	Salkım nakıl	Silene dichotoma
Dikenüzümü	Berberis cretica	Yüğüşyüreği	Silene italica
Kızılkaramuk	Berberis vulgaris	Gıcıme	Silene latifolia
Istiric	Carpinus orientalis	Ulu nakıl	Silene olympica
Yoz havacıvaotu	Alkanna pseudotinctoria	Ana nakılı	Silene spargulifolia
Havacıva otu	Alkanna tinctoria	Fırat nakılı	Silene supina
Nevazilotu	Asperugo procumbens	Ecibücü	Silene vulgaris
Agres	Echium angustifolium	Urgancık	Stellaria holostea
Bambulotu	Heliotropium dolosum	Kınavel	uncinatus
Akrepotu	Heliotropium europaeum	Ekin ebesi	Vaccaria hispanica
Sülün gürke	Lappula squarrosa	Kır güneşotu	Fumana aciphylla
Hüthütgözü	Myosotis laxa	Özge güngülü	Helianthemum germanicopolitanum
Kuşgözü	Myosotis ramosissima	Çayır güngülü	Helianthemum nummularium
İnciboncuk	Myosotis sicula	Tüylü güngülü	Helianthemum oelandicum
Yitik unutmabeni	Myosotis stricta	Söğüt güngülü	Helianthemum salicifolium
Boz sormuk	Nonea anchusoides	Şepart	Colchicum speciosum
Kirpi sormuğu	Nonea echioides	Katır çiğdemi	Colchicum szovitsii
Sormuk otu	Nonea stenolen	Öksüzali	Colchicum triphyllum
Kısataç	Onosma angustissima	Tarla şarmaşığı	Convolvulus arvensis
Emcek	Onosma aucheriana	Boz sarmaşık	Convolvulus galaticus
Uzun emcek	Onosma bourgaei	Gündüz sefası	Convolvulus holosericeus
Binbir emcek	Onosma mutabilis	Kızılcık	Cornus mas
Akrep emziği	Onosma paphlagonica	Horozlelesi	Prometheum sempervivoides
Tosya emceği	Onosma stenoloba	Acı damkörüğü	Sedum acre
Emzikotu	Onosma taurica	Gelinparmağı	Sempervivum armenum

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Emzikotu	Onosma taurica	Akhaylin	Bryonia alba
Pisikcırnağı	Paracynoglossum glochidiatum	Bodur ardıç	Juniperus communis
Kirpikli kekke	Alyssum blepharocarpum	Katran ardıcı	Juniperus oxycedrus
Kuduzotu	Alyssum condensatum	Çipilotu	Bolboschoenus laticarpus
Kıllı kuduzotu	Alyssum hirsutum	Kurusaz	Carex cuprina
Gıllık kuduzotu	Alyssum minutum	Zevzirçimeni	Carex divisa
Seki kuduzotu	Alyssum murale	Boz çayırsazı	Carex flacca
Kokar kuduzotu	Alyssum paphlagonicum	Delisaz	Eleocharis palustris
Yoluk kuduzotu	Alyssum pseudomouradicum	Vurla	Scirpoides holoschoenus
Dik kuduzotu	Alyssum strictum	İğde	Elaeagnus angustifolia
Çar kuduzotu	Alyssum szovitsianum	İğde	Elaeagnus angustifolia
Kekik kekkesi	Alyssum thymops	Atkuyruğu	Equisetum arvense
Dalsız kekke	Alyssum xanthocarpum	Fıçiotu	Euphorbia apios
Tarla ketenteresi	Camelina microcarpa	Kızıl sütleğen	Euphorbia erythron
Kokar külünk	Chorisporea tenella	Tekmil sütleğen	Euphorbia ledebourii
Sepetçi penki	Diploaxis viminea	Neblul	Euphorbia macroclada
Çayır dolaması	Draba huetii	Deli sütleğen	Euphorbia myrsinites
Sarışebboy	Erysimum × cheiri	Katı sütleğen	Euphorbia stricta
Bayır zarifesi	Erysimum leucanthemum	Çobangülü	Anthyllis vulneraria
Çatal zarife	Erysimum repandum	Keçi geveni	Astragalus angustifolius
Paşa zarifeotu	Erysimum yaltirikii	Torbalı geven	Astragalus anthyllodes
Peri çivitotu	Isatis cappadocica	Eşek geveni	Astragalus baibutensis
Delizgın	Isatis floribunda	Amasya gümüşü	Astragalus densifolius
Kornik	Lepidium chalepense	Gümüş geveni	Astragalus densifolius
Tere	Lepidium sativum	Kıllı geven	Astragalus dipsaceus
Üçodaotu	Myagrum perfoliatum	Yazıyoncası	Astragalus elongatus
Yamaç papatyası	Noccaea valerianoides	Tüylü geven	Astragalus hirsutus
Hırık süsün	Sterigmotemum sulphureum	Korumaz geveni	Astragalus karamasicus
Hoşdeğnek	Asyneuma amplexicaule	Aksak geven	Astragalus leucothrix
Dişlideğnek	Asyneuma rigidum	Sarıponpon	Astragalus macrocephalus
Çiçeklideğnek	Asyneuma virgatum	Anadolu kitresi	Astragalus microcephalus
Orman çanı	Campanula olympica	Pala geveni	Astragalus ornithopodioides
Firenk salatası	Campanula rapunculus	Sırık geveni	Astragalus pendulus
Ancer gökçesi	Jasione supina	Tavşantopağı	Astragalus plumosus
Keşir	Michauxia campanuloides	Güdük geven	Astragalus sigmoideus
Kirpibaşı	Michauxia tchihatcheffii	Basık geven	Astragalus strictifolius
Gök cücükotu	Pteroccephalus plumosus	Karın geveni	Astragalus wiedemannianus
Yazı süpürgesi	Scabiosa argentea	Nakaçe	Cicer anaticum
Sarı uyuzotu	Scabiosa columbaria	Patlangaç	Colutea cilicica
Kavurotu	Scabiosa micrantha	Çalı tırfılı	Cytisus procumbens
Sandal kuzugevregi	Valerianella carinata	Cüce keçitırfılı	Cytisus pygmaeus
Maki kuzugevregi	Valerianella costata	Kaplanotu	Dorycnium pentaphyllum
Dişli kuzugevregi	Valerianella dentata	Ak borcak	Genista albida
Tarla kuzugevregi	Valerianella kotschy	Borcak	Genista sessilifolia
Yar kuzugevregi	Valerianella turgida	Boyacı katırtırnağı	Genista tinctoria
Kuzugevregi	Valerianella vesicaria	Şah borcağı	Genista vuralii
Buğday karamuğu	Agrostemma githago	Meyan	Glycyrrhiza glabra
Çorak havalotu	Bolanthus thymoides	Batalak	Hedysarum varium
Gevşek boynuzotu	Cerastium brachypetalum	Yemelik	Lathyrus brachypterus
Çatal boynuzotu	Cerastium dichotomum	Çalı mürdümüğü	Lathyrus czeczottianus
Bozdağ boynuzotu	Cerastium fragillimum	Yılan mürdümüğü	Lathyrus inconspicuus
Küçük boynuzotu	Cerastium gracile	Yılan gürülü	Lathyrus pratensis
Yabani karanfil	Dianthus anaticus	Kuşbaklası	Lathyrus tukhtensis
Ankara karanfili	Dianthus ancycensis	Nohudak	Lotus aegaeus
Aslan karanfili	Dianthus balansae	Gazalboynuzu	Lotus corniculatus

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Eldivan karanfili	Dianthus eldivenus	Gazalboynuzu	Lotus corniculatus
Deli karanfil	Dianthus elegans	Hançer yoncası	Medicago crassipes
Kastamonu karanfili	Dianthus kastembeluensis	Kart yonca	Medicago falcata
Hoş karanfil	Dianthus leucophaeus	Mızrak yonca	Medicago fischeriana
Köse karanfili	Dianthus liboschitzianus	Bitçikoru	Medicago lupulina
Er karanfil	Dianthus zederbaueri	Gurnik	Medicago minima
Kaya karanfili	Dianthus zonatus	Dağ gürneği	Medicago monantha
İğne kumotu	Eremogone ledebouriana	Karayonca	Medicago sativa
Alçıotu	Gypsophila laricina	Ak taşyoncası	Melilotus albus
Kabayaran	Herniaria incana	Muflun	Melilotus tauricus
Kaşıkçalan	Holosteum marginatum	Kuşkaçıran	Onobrychis cornuta
Şeytan küpesi	Holosteum umbellatum	Zarif korunga	Onobrychis gracilis
Koruotu	Minuartia hamata	Merkep korungası	Onobrychis hypargyrea
Çayır tıstısı	Minuartia hybrida	Kır korungası	Onobrychis oxydonta
Keleşotu	Moehringia trinervia	Ala gagageveni	Oxytropis argyroleuca
Eş dörtlü	Moenchia erecta	Ala körigen	Securigera orientalis
Gümüş etyaran	Paronychia argentea	Körigen	Securigera varia
Kır kepekotu	Paronychia beauverdii	Tavşan ayağı	Trifolium arvense
Özge etyaran	Paronychia dudleyi	Ana üçgül	Trifolium caudatum
Kuru kepekotu	Paronychia galatica	Helva üçgülü	Trifolium elongatum
Yaylaferacesi	Petrorhagia alpina	Melez üçgül	Trifolium hybridum
Kınavel	Scleranthus annuus	Köse yonca	Trifolium medium
Boz nakıl	Silene argentea	Çayır üçgülü	Trifolium pratense
Sidikli simotu	Silene caesarea	Ak üçgül	Trifolium repens
Çomak nakıl	Silene caryophylloides	Koç boyaotu	Trigonella sibthorpii
Şıvananaotu	Silene conoidea	Meşe figi	Vicia cracca
Sinekkıran	Silene otites	Salkım bakla	Vicia noeana
İlgaz nakılı	Silene paphlagonica	Kasap baklası	Vicia truncatula
Yastık nakılı	Silene pungens	Mazı meşesi	Quercus infectoria
Mahruti nakıl	Silene subconica	Kafkas meşesi	Quercus macranthera
Koşuotu	Stellaria media	Tüylü meşe	Quercus pubescens
Tıgotu	Velezia rigida	Kirpikli boduran	Gentianella ciliata
İğcik ağacı	Euonymus europaeus	İğnelik	Erodium cicutarium
Has güneşotu	Fumana paphlagonica	Yaramerhemi	Geranium asphodeloides
Yer güneşotu	Fumana procumbens	Turnagagası	Geranium macrostylum
Kuru güngülü	Helianthemum ledifolium	Gelinçarşafı	Geranium pyrenaicum
Güngülü	Helianthemum nummularium	Çakmuz	Geranium tuberosum
Yeşil güngülü	Helianthemum ovatum	Uludağ koyunkıranı	Hypericum bithynicum
Aslandışı	Leontodon crispus	Cayesancıyan	Hypericum lyidium
Top yayılğan	Convolvulus lineatus	Sandık çiçeği	Hypericum orientale
Cınsacı	Cuscuta epithymum	Lüferotu	Hypericum organifolium
Bostanbozan	Cuscuta europaea	Kantaron	Hypericum perforatum
Küt pisikulağı	Phedimus obtusifolius	Karahasançayı	Hypericum scabrum
Çobankovurgası	Sedum album	Ankara çiğdemi	Crocus ancyrensis
Küme kuruğu	Sedum confertiflorum	Hırçın çiğdem	Crocus olivieri
Damkuruğu	Sedum hispanicum	Kıraç süseni	Gladiolus atrovioleaceus
Koyunörmece	Sedum pallidum	Çalı süseni	Iris kerneriana
Çıbanotu	Sedum urvillei	Ana kurtkulağı	Iris sari
Geliyağı	Sempervivum armenum	Bodur süsen	Iris suaveolens
Karasaparna	Carex atrata	Ceviz	Juglans regia
Sarisaparna	Carex flava	Sazak	Juncus inflexus
Arpa çayırsazı	Carex hordeistichos	Acıgıcı	Ajuga chamaepitys
İnce sazotu	Carex leersii	Dağmayasılı	Ajuga orientalis
Benli ayakotu	Carex melanostachya	Filiskin	Clinopodium graveolens
Yelsaparna	Carex oreophila	Yabani fesleğen	Clinopodium vulgare

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Ekin ayakotu	Carex spicata	Kalkanbaşı	Lallemantia peltata
Sivriberdi	Schoenoplectiella mucronata	Baltutan	Lamium amplexicaule
İnekgözü	Schoenus nigricans	Tel balıca	Lamium garganicum
Domuz pıtırağı	Scirpus sylvaticus	Güzelce	Lamium orientale
Çırgan	Elaeagnus rhamnoides	Ballıbaba	Lamium purpureum
Kırk kilitotu	Equisetum giganteum	Kurtayağı	Lycopus europaeus
Sarıkuşyuvası	Monotropa hypopithys	Bozcaboğum	Marrubium globosum
Siğilotu	Chrozophora tinctoria	Karaküncü	Nepeta nuda
Haşul	Euphorbia aleppica	Morküncü	Nepeta nuda
Gizelettri	Euphorbia condylocarpa	Karakınık	Origanum vulgare
Karasütlük	Euphorbia denticulata	Boz şavlak	Phlomis armeniaca
Şiremara	Euphorbia eriophora	Silvanok	Phlomis pungens
Eğri sütleğen	Euphorbia falcata	Bodur fesleğen	Prunella laciniata
Dere sütleğeni	Euphorbia glareosa	Gelicklemeotu	Prunella vulgaris
Boncuk sütleğen	Euphorbia herniariifolia	Kara şalba	Salvia absconditiflora
Sütleğen	Euphorbia rigida	Habeş adaçayı	Salvia aethiopis
Aguldiken	Alhagi maurorum	Boz şalba	Salvia argentea
Zıvırcık	Anagyris foetida	Çoban şalbası	Salvia bracteata
Zarif geven	Astragalus amoenus	Galabor	Salvia candidissima
Kör geven	Astragalus angustifolius	Mor galabor	Salvia cyanescens
Kır geveni	Astragalus aucheri	Siyahot	Salvia hypargeia
Öküz geveni	Astragalus barba-jovis	Kurdeşik	Salvia russellii
Kuş geveni	Astragalus brachypterus	Paskulak	Salvia sclarea
Tokalı geven	Astragalus camptoceras	Kekik şalbası	Salvia tchihatcheffii
Boynuzlu geven	Astragalus campylorhynchus	Şalba	Salvia tomentosa
Sıkgeven	Astragalus condensatus	Fatmanaotu	Salvia virgata
Çubukgeveni	Astragalus coodei	Zarif şalba	Salvia viridis
Yalancı geven	Astragalus fallacinus	Kırbaç sırmı	Scutellaria orientalis
Çankırı geveni	Astragalus germanicopolitanus	Has kaside	Scutellaria salviifolia
Tatlı geven	Astragalus glycyphylloides	Kırçayı	Sideritis galatica
Koçboynuzu	Astragalus hamosus	Karaçay	Sideritis montana
Misk geveni	Astragalus odoratus	Mor Karaçay	Sideritis montana
Irmak geveni	Astragalus oxyglottis	Haciosmanotu	Stachys annua
Acıkır geveni	Astragalus physodes	Ulu deliçay	Stachys bithynica
Oğlak geveni	Astragalus podperae	Boz karabaş	Stachys byzantina
Gevrek geven	Astragalus rausianus	Yağlıkara	Stachys cretica
Kediçomağı	Astragalus schizopterus	Benli deliçay	Stachys iberica
Susam geveni	Astragalus sesameus	Kısamahmut	Teucrium chamaedrys
Sıçantarlası	Astragalus setulosus	Sıcakotu	Teucrium chamaedrys
Pembe geven	Astragalus spruneri	Kirveotu	Teucrium orientale
Sert geven	Astragalus strigillosus	Acıyavşan	Teucrium polium
Civcivotu	Astragalus vulnerariae	Ana kekik	Thymus leucostomus
Kemaliye geveni	Astragalus xylobasis	Aş kekiği	Thymus longicaulis
Ermenek geveni	Astragalus zederbaueri	Sipil kekiği	Thymus sipyleus
Akrep burçağı	Coronilla scorpioides	Anuk	Ziziphora capitata
Ak kaplanotu	Dorycnium graecum	Çok reyhanı	Ziziphora taurica
Keçisedefi	Galega officinalis	Fareotu	Ziziphora tenuior
Bayır borcağı	Genista aucheri	Sarıyıldız	Gagea bohemica
Geyik borcağı	Genista januensis	Yapraklı yıldız	Gagea foliosa
Tatlı tırfıl	Hedysarum cappadocicum	Yediyıldız	Gagea granatellii
Atnalı	Hippocrepis unisiliquosa	Karga sarımsağı	Gagea peduncularis
Sarı burçak	Lathyrus aphaca	Tüylü yıldız	Gagea villosa
Mürdümük	Lathyrus sativus	Zeyrek	Linum austriacum
Gazalboynuzu	Lotus corniculatus	Kaba çimit	Linum flavum
Küme yoncası	Medicago brachycarpa	Bozkır keteni	Linum hirsutum
Şerit yonca	Medicago orthoceras	Tebeşir keteni	Linum mucronatum

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Uşak yoncası	Medicago phrygia	Yaban keten	Linum nodiflorum
Buruşuk yonca	Medicago rhytidiocarpa	Fatmaanagülü	Alcea biennis
Kaba yonca	Medicago rigidula	Çobançöreği	Malva neglecta
Yaban yoncası	Medicago x varia	Üzerlik	Peganum harmala
Boylu korunga	Onobrychis altissima	Boruk	Jasminum fruticans
Çankırı korungası	Onobrychis germanicopolitana	Yakıotu	Epilobium angustifolium
Süslü korunga	Onobrychis ornata	Dağyakısı	Epilobium montanum
Kır korungası	Onobrychis oxyodonta	Elçik	Dactylorhiza romana
Yaltak diken	Ononis pusilla	Keseli salep	Dactylorhiza saccifera
Demirdelen	Ononis spinosa	Pirinççiçeği	Orchis coriophora
Boylu bezelye	Pisum sativum	Sadırlı davunotu	Bornmuellerantha aucheri
Canavardışı	Tetragonolobus maritimus	Üç kernekotu	Bungea trifida
Üçgül	Trifolium campestre	Gözotu	Euphrasia pectinata
Deli yonca	Trifolium hirtum	İnekbuğdayı	Melampyrum arvense
Melez üçgül	Trifolium hybridum	Davuotu	Odontites vulgaris
Pembediş	Trifolium ligusticum	Boğasak	Orobanch alba
Mızrak üçgülü	Trifolium ochroleucum	Göveotu	Orobanch minor
Üçkulak otu	Trifolium phleoides	Kır canavarotu	Orobanch rechingeri
Meşe üçgülü	Trifolium physodes	Horozotu	Rhinanthus angustifolius
Ak üçgül	Trifolium repens	Kırlangıçotu	Chelidonium majus
Anadolu üçgülü	Trifolium resupinatum	Rumeli kazgagası	Corydalis solida
Hint kokası	Trigonella coerulescens	Ak şahtere	Fumaria asepalae
Hülbe	Trigonella gladiata	Şahtere	Fumaria officinalis
Som çemenotu	Trigonella monspeliaca	Güvercingöğsü	Fumaria vaillantii
İpek boyotu	Trigonella velutina	Develalesi	Glaucium grandiflorum
Kuş fiği	Vicia cracca	Al göğündürme	Glaucium grandiflorum
Gülçine	Vicia cracca	Yavruağzı	Hypecoum procumbens
Küşne	Vicia ervilia	Hidrellezotu	Hypecoum pseudograndiflorum
Macar fiği	Vicia pannonica	Köpekyacağı	Papaver dubium
Kavli	Vicia peregrina	Kellale	Papaver pilosum
Fiğ	Vicia sativa	Gelincik	Papaver rhoeas
Tüylü fiğ	Vicia villosa	Pıtpıtotu	Roemeria hybrida
Sapsız meşe	Quercus petraea	Duvarnohutu	Andrachne telephioides
Saplı meşe	Quercus robur	Kazdağı göknarı	Abies nordmanniana
Tukulotu	Centaurium erythraea	Karaçam	Pinus nigra
Yeşilken	Gentiana cruciata	Sarıçam	Pinus sylvestris
Afat	Gentiana olivieri	Sarıçam	Pinus sylvestris
Kocakariğnesi	Erodium ciconium	Arikovanı	Digitalis ferruginea
Eşek iğneliği	Erodium hoefftianum	Yüksükotu	Digitalis lamarckii
Dağ ıtırı	Geranium robertianum	Küre çiçeği	Globularia orientalis
Çayırıtırı	Geranium sintenisii	Köse yayılımı	Globularia trichosantha
İlgaz çiğdemi	Crocus speciosus	Tarla nevrüzotu	Linaria corifolia
Göksüsen	Iris x germanica	Çok nevrüzotu	Linaria genistifolia
Kaba süsen	Iris galatica	Yalın nevrüzotu	Linaria simplex
Van nevrüzü	Iris pseudocaucasica	Beşdamarotu	Plantago holosteum
Has kofa	Juncus anatolicus	Damarlıca	Plantago lanceolata
Hasırsazı	Juncus conglomeratus	Sugedemesi	Veronica anagallis-aquatica
Erkek kofa	Juncus gerardii	Camak	Veronica anagalloides
Acem kofası	Juncus persicus	Bozakman mavişi	Veronica bozakmanii
Yayla kekiği	Thymus praecox	Kandilçiçeği	Veronica gentianoides
Kayamayasıllı	Ajuga chamaepitys	Devesabunu	Veronica multifida
Sivrimayasıl	Ajuga salicifolia	Çelebi maviş	Veronica praecox
Gripotu	Ballota nigra	Kızıldağ mavişi	Veronica thymoides
Ballicak	Lamium album	Pişikkeveni	Acantholimon acaesum
Güzelce	Lamium multifidum	Üçkılçık	Aegilops triuncialis
Mor yayotu	Marrubium astracanicum	Tarla tilkikuyruğu	Alopecurus myosuroides
Bozotu	Marrubium parviflorum	Sakalotu	Bothriochloa ischaemum

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
İtsineği	Marrubium trachyticum	Tekkılcan	Brachypodium distachyon
Pünk	Mentha longifolia	Zembilotu	Briza media
Dere nanesi	Mentha longifolia	İyeotu	Bromus japonicus
Yarpuz	Mentha pulegium	Kır bromu	Bromus tectorum
Kedinanesi	Nepeta cataria	Bekarotu	Calamagrostis epigeios
Bozkırpisiği	Nepeta congesta	Sazçimi	Calamagrostis pseudophragmites
Top piskotu	Nepeta stricta	Buzağıotu	Chrysopogon gryllus
Mor mercan	Origanum sipyleum	Kıllı domuzayrığı	Dactylis glomerata
Silvanok	Phlomis pungens	Dikenbaşotu	Echinaria capitata
Çalibaba	Prasium majus	Elimotu	Elymus hispidus
Akgalabor	Salvia candidissima	Aksak tarak	Eremopyrum confusum
Kutnu	Salvia dichroantha	Çarşak yumağı	Festuca callieri
Şağır şalba	Salvia frigida	Meşe yumağı	Festuca valesiaca
Ayaklı şalba	Salvia heldreichiana	Kıllı yulaf	Helictotrichon pubescens
Gehareş	Salvia nemorosa	Boncuk arpa	Hordeum bulbosum
Puslu şalba	Salvia recognita	Duvar arpası	Hordeum murinum
Kalın şalba	Salvia suffruticosa	Çim	Lolium perenne
Çevlikotu	Salvia syriaca	Dağ itkuyruğu	Phleum montanum
Hart şalbası	Salvia verticillata	Kamış	Phragmites australis
Dadırak	Salvia verticillata	Yayla salkımotu	Poa alpina
Çibriska	Satureja hortensis	Yumrulu salkım	Poa bulbosa
Bodurçay	Sideritis amasiaca	Orman salkımı	Poa nemoralis
Karakurbağa çayı	Sideritis germanicopolitana	Gagaotu	Rostraria cristata
Haciosmanotu	Stachys annua	Ak bozkıryumağı	Sesleria alba
Tok deliçay	Stachys iberica	Buzağılık	Stipa arabica
Zarif deliçay	Stachys setifera	Dirgen kılaç	Stipa holosericea
Ververik	Teucrium brevifolium	Gevşek sorguçotu	Stipa lessingiana
Kirveotu	Teucrium orientale	Zarif kılaç	Stipa pulcherrima
Kurtluca	Teucrium scordium	Kılçık arpası	Taeniatherum caput-medusae
Sivas kekiği	Thymus pectinatus	Ekmeklik buğday	Triticum aestivum
Kara reyhan	Ziziphora persica	Makarnalık buğday	Triticum durum
Bozkır yıldızı	Gagea taurica	Yılan yoncası	Polygala anatolica
Çam keteni	Linum aroanium	Puslu sütotu	Polygala pruinosa
Özge keten	Linum cariense	Gihaye sipirge	Polygala supina
Sarıkamış	Linum mucronatum	Yerdeğıştiren	Polygonum amphibium
Tebeşir keteni	Linum mucronatum	Atmercimeği	Polygonum patulum
Narin keten	Linum tenuifolium	Soğanbağı	Polygonum patulum
Hevhulma	Lythrum salicaria	Kuzukulağı	Rumex acetosella
Gülhannaz	Althaea cannabina	Labada	Rumex crispus
Gülhatmi	Althaea hirsuta	Kuzukıkırdağı	Rumex tuberosus
Ebecik	Malva alcea	Suotu	Potamogeton natans
Yastıman	Malva cretica	Farekulağı	Anagallis arvensis
Ebegümeci	Malva sylvestris	Tavukkursağı	Androsace maxima
Ayıdutu	Maclura pomifera	Hilal kargaotu	Lysimachia verticillaris
Ak dut	Morus alba	Çuhaçiçeği	Primula acaulis
Cılbırtı	Fontanesia phillyreoides	Felçotu	Primula auriculata
Sivri dışbudak	Fraxinus angustifolia	Kan damlası	Adonis aestivalis
Hasanhüseyn çiçeği	Epilobium hirsutum	Cinlalesi	Adonis flammea
Dilyakısı	Epilobium lanceolatum	Yelotu	Ceratocephala falcata
Kurbağasalebi	Coeloglossum viride	Akasma	Clematis vitalba
Kurbağa salebi	Corallorhiza trifida	Morçiçek	Consolida orientalis
Kocadudaklı	Dactylorhiza nischalkiorum	Topal mahmuz	Consolida raveyi
Bindallıçiçeği	Epipactis helleborine	Horoz kuyruğu	Consolida regalis
Saçuzatan	Limodorum abortivum	Tarla çörekotu	Nigella arvensis
Pipisi salebi	Listera cordata	Mustafa çiçeği	Ranunculus arvensis

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Çayır salebi	Orchis palustris	Buladanotu	Ranunculus brutius
Dağ salebi	Orchis spitzelii	Kağıthane çiçeği	Ranunculus constantinopolitanus
Sarı gözotu	Macrosyringion glutinosum	Gümüş düğünçiçeği	Ranunculus illyricus
Kokulu süpürgeotu	Orobanche caryophyllacea	Tıktakdana	Ranunculus repens
Deli yerböreği	Orobanche cernua	Kavgaotu	Reseda germanicopolitana
Toros veremotu	Orobanche cilicica	Ören gerdanlığı	Reseda inodora
Mor veremotu	Orobanche purpurea	Muhabbet çiçeği	Reseda lutea
Narin canavarotu	Orobanche ramosa	Muhabbet çiçeği	Reseda lutea
Hotozlu bitotu	Pedicularis comosa	Eşekçitlimi	Reseda luteola
Kırk bitotu	Pedicularis condensata	Karaçalı	Paliurus spina-christi
Kardaşkanı	Phelypaea coccinea	Fıtıkotu	Agrimonia eupatoria
Tarla şahteresi	Fumaria parviflora	Su keltatı	Alchemilla mollis
Çömlekçatlatan	Glaucium corniculatum	Akpençe	Alchemilla sericea
Tarla düğünçiçeği	Hypocoum pendulum	Tüylü karagöz	Amelanchier ovalis
Kara gelincik	Papaver lacerum	Payam	Amygdalus orientalis
Fukaraotu	Kickxia elatine	Mahlep	Cerasus mahaleb
Som nevrüzotu	Linaria genistifolia	Dağ muşmulası	Cotoneaster nummularius
Ekin nevrüzotu	Linaria genistifolia	Çayırmelikesi	Filipendula vulgaris
Koca aslanağzı	Linaria grandiflora	Dağ çileği	Fragaria vesca
Sarı nevrüzotu	Linaria kurdica	Mübarekotu	Geum rivale
Yedidamarotu	Plantago major	Meryemotu	Geum urbanum
Sinirotu	Plantago major	Su parmakotu	Potentilla recta
Yılandili	Plantago maritima	Kuz parmakotu	Potentilla umbrosa
Kır mavişi	Veronica arguteserrata	Yunus eriği	Prunus divaricata
Ekin mavişi	Veronica arvensis	Bey armudu	Pyrus communis
Çifte maviş	Veronica biloba	Ahlat	Pyrus elaeagnifolia
Baharmavisi	Veronica hederifolia	Kuşburnu	Rosa canina
Oropaçayı	Veronica officinalis	Çobankösteği	Rubus canescens
Gözmumcuğu	Veronica orientalis	Böğürtlen	Rubus sanctus
Bahçe mavişi	Veronica triphyllos	Geyik elması	Sorbus umbellata
Fızık	Acantholimon acerosum	Akçabelumotu	Asperula involucrata
Köslü keveni	Acantholimon caesareum	Sarmaş belum	Asperula lilaciflora
Kavuzlu geven	Acantholimon glumaceum	Nermik	Callipeltis cucullaris
Baca kirpiotu	Acantholimon lycaonicum	Kulaklı sarılıkotu	Cruciata articulata
Güçük kirpiotu	Acantholimon lycaonicum	Kırım güzeli	Cruciata taurica
Kardiken	Acantholimon ulicinum	Çobansüzgeci	Galium aparine
Kımalı kirpiotu	Acantholimon venustum	Gür iplikçik	Galium incanum
Karakına	Plumbago europaea	Orman iplikçiği	Galium odoratum
İkikılçık	Aegilops biuncialis	Koru yoğurtotu	Galium rotundifolium
Karaot	Aegilops caudata	Sarı yoğurtotu	Galium verum
Ak buğdayanası	Aegilops speltoides	Boyalık	Galium verum
Hanım buğday	Aegilops umbellulata	Kökboyası	Rubia tinctorum
Otlak ayırığı	Agropyron cristatum	Kır sedefotu	Ruta thesioides
Tavusotu	Agrostis stolonifera	Karakavak	Populus nigra
Kamış tilkikuyruğu	Alopecurus arundinaceus	Titrek kavak	Populus tremula
Puslu ipekçimi	Apera intermedia	Aksöğüt	Salix alba
İpek çimi	Apera spica-venti	Ardıç güveleği	Arceuthobium oxycedri
Çayıryulağı	Arrhenatherum elatius	Meşe güveligi	Thesium billardieri
Yulaf	Avena sativa	Ökseotu	Viscum album
Kadındili	Briza humilis	Çam güveligi	Viscum album
Küçükzembil	Briza minor	Ova akçaağacı	Acer campestre
İbubukotu	Bromus danthoniae	İsfendan	Acer negundo
Salkım kılcan	Bromus racemosus	Sarı taşkıran	Saxifraga cymbalaria
Kaba brom	Bromus ramosus	Benli taşkıran	Saxifraga rotundifolia
Kirpikli damiye	Bromus squarrosus	Elköpürten	Scrophularia scopolii
Sağır ilcan	Bromus sterilis	Serkele	Scrophularia xanthoglossa

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Bozkır bromu	Bromus tomentellus	Banotu	Hyoscyamus niger
Köpekdişi	Cynodon dactylon	Sofur	Solanum dulcamara
Puslu putaotu	Elymus elongatus	İlgın	Tamarix smyrnensis
Tebeşir buğdayı	Elymus nodosus	Sırmağı	Daphne pontica
Sabankıran	Elymus repens	Duvar fesleğeni	Parietaria judaica
Toros buğdayı	Elymus tauri	Isırgan	Urtica dioica
Uzun salkım	Festuca longipanicula	Kokulu menekşe	Viola odorata
Alaca yulaf	Helictotrichon versicolor	Çekiçlik	Asphodeline damascena
Odun arpası	Hordelymus europaeus	İtüzerliği	Zygophyllum fabago
İkili arpa	Hordeum distichon	Çobandüdüğü	Alisma plantago-aquatica
Yatık arpa	Hordeum geniculatum	Hayat süpürgesi	Atriplex hortensis
Arpa	Hordeum vulgare	Yufka unluca	Atriplex laevis
İtalyan çimi	Lolium multiflorum	Unluca	Atriplex tatarica
Sert çim	Lolium rigidum	Dağ pancarı	Beta lomatoğona
Kirpikli inci	Melica ciliata	Ezgen	Camphorosma monspeliaca
Narin darı	Milium vernale	Çatalacı	Petrosimonia brachiata
Yiğit pirinçotu	Oryzopsis miliacea	Döngöle	Salsola kali
Fıskiyeotu	Pennisetum orientale	Sırtlı körmən	Allium carinatum
Alp itkuyruğu	Phleum alpinum	Kaya sarmısağı	Allium macrochaetum
Kumul itkuyruğu	Phleum bertolonii	Kardelen	Galanthus elwesii
Meşe itkuyruğu	Phleum exaratum	Karabenek	Artemisia squamata
Bayır itkuyruğu	Phleum phleoides	Kimyon	Carum carvi
Uslu salkım	Poa cenisia	Göz dikenli	Eryngium creticum
Çayır salkımotu	Poa pratensis	Tavşancılota	Heracleum paphlagonicum
Tüylüceot	Polypogon viridis	Kefe kimyonu	Laser trilobum
Yeşil siçansaçı	Setaria viridis	Sanikel	Sanicula europaea
Sorguçotu	Stipa ehrenbergiana	Azmıryon	Smyrnum galaticum
Taş kılaç	Stipa joannis	Sarıkörek	Smyrnum perfoliatum
Ventenota	Ventenata dubia	Yılincüğü	Arum elongatum
Kirpikliçim	Vulpia ciliata	Kargabardağı	Aristolochia maurorum
Yamuk kirpikliçim	Vulpia unilateralis	Gangırdak	Aristolochia pontica
Bezmeceotu	Polygonum arenastrum	Kuşkonmaz	Asparagus officinalis
Madımak	Polygonum cognatum	Gök müşkürüm	Muscari aucheri
Yayılğan	Polygonum convolvulus	Keşişbaşı	Muscari azureum
Tırşon	Polygonum lapathifolium	Soryaz	Ornithogalum armeniacum
Ekşikulak	Rumex conglomeratus	Akbaldır	Ornithogalum narbonne
Ekşimen	Rumex scutatus	Saçakota	Asplenium trichomanes
Farekulağı	Anagallis arvensis	Yaylapatı	Aster alpinus
Bağırsakota	Anagallis foemina	Koyungözü	Bellis perennis
Kargıtu	Lysimachia vulgaris	İhrız	Carthamus persicus
Dağlalesi	Anemone blanda	Aspir	Carthamus tinctorius
Yağlı mahmuz	Consolida glandulosa	Dişlek sarıbaş	Centaurea kotschy
Süvari mahmuzu	Consolida hellespontica	Kirpi kangalı	Cirsium echinus
Boz mahmuz	Consolida thirkeana	İlgaz darınacı	Doronicum bithynicum
Başhezaren	Delphinium davisii	Kenger	Gundelia tournefortii
Hezaren	Delphinium venulosum	Çayır şahinota	Hieracium medianiforme
Deli çörekota	Nigella elata	Ak andızota	Inula heterolepis
Cüccem	Nigella nigellastrum	Dedegülü	Jurinella moschus
Kara çöreota	Nigella segetalis	Galagan	Onopordum acanthium
Evlimemedota	Ranunculus cornutus	Karasakız	Reichardia dichotoma
Şam düğünçeği	Ranunculus damascenus	Çalık	Scorzonera suberosa
Yamuk çırmıota	Ranunculus lateriflorus	Papatya	Tripleurospermum decipiens
Kaya yağota	Ranunculus pedatus	Saçaklı beybınık	Tripleurospermum tenuifolium
Savota	Ranunculus polyanthemus	Yel eğreltisi	Athyrium filix-femina
Has düğünçeği	Ranunculus reuterianus	Firek	Ostrya carpinifolia
Rumeli yağota	Ranunculus rumelicus	Göktaşkesen	Aegonychon purpureo-caeruleum
Kaytaran	Thalictrum minus	Tatlıbaba	Anchusa hybrida

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Cehri	Rhamnus petiolaris	Tok taşkesen	Buglossoides incrassata
Balkan cehrisi	Rhamnus rhodopea	Sarı taşkesen	Neatostema apulum
Kaf şebnemlisi	Alchemilla caucasica	Bahar sormuğu	Nonea caspica
Top keltat	Alchemilla holocycla	Amasya şıncarı	Onosma bornmuelleri
Dişlek keltat	Alchemilla porrectidens	Küpeli emcek	Onosma bracteosa
Hacıeli bademi	Amygdalus balansae	Kağıt emcek	Onosma sericea
Badem	Amygdalus communis	Bozkır çarşağı	Paracaryum calycinum
Karabadem	Amygdalus webbii	Ak kayagülü	Aethionema iberideum
Kiraz	Cerasus avium	Sarımsak hardalı	Alliaria petiolata
Kaba muşmula	Cotoneaster tomentosus	Güzel kuduzotu	Alyssum praecox
Yemişen	Crataegus monogyna	Sülün kevke	Alyssum trichostachyum
Alıç	Crataegus orientalis	Köse kazteresi	Arabis allionii
Koyun alıcı	Crataegus orientalis	Tüylü kazteresi	Arabis hirsuta
Kotan alıcı	Crataegus tanacetifolia	Temrentere	Arabis sagittata
Kızlar yemişi	Crataegus x bornmuelleri	Nicarotu	Barbarea vulgaris
Ayva	Cydonia oblonga	Peri seyyahotu	Bornmuellera cappadocica
Acı elma	Malus sylvestris	Karahardal	Brassica nigra
Gümüş parmakotu	Potentilla argentea	Dişlikök	Cardamine bulbifera
Bursa parmakotu	Potentilla buccoana	Sultan kodimotu	Cardamine impatiens
Beşparmakotu	Potentilla crantzii	Taraklı kodimotu	Cardamine impatiens
Yatık parmakotu	Potentilla humifusa	Piçik	Cardamine penzesii
Cüce parmakotu	Potentilla micrantha	Sarıgıllık	Chrysochamela elliptica
Gül parmakotu	Potentilla palustris	Kocatelkari	Conringia orientalis
Reşatıotu	Potentilla reptans	Anadolama	Draba anatolica
Erik	Prunus x domestica	Kaya dolaması	Draba bruniifolia
Has gül	Rosa boissieri	Tüylü dolama	Draba heterocoma
Öküz gülü	Rosa pulverulenta	Cüce dolama	Draba nana
Kara kuşburnu	Rosa spinosissima	Kaba zarife	Erysimum pulchellum
Cazı gülü	Rosa villosa	Fındık hardalı	Euclidium syriacum
Ahududu	Rubus idaeus	Morbeğendiotu	Iberis carnosa
Çayır düğmesi	Sanguisorba minor	Çivitotu	Isatis tinctoria
Gambatı	Sanguisorba officinalis	Kızlargöbeği	Isatis tinctoria
Keçisakalı	Spiraea crenata	Horozcuk	Lepidium campestre
Özge belumotu	Asperula bornmuelleri	Diğnik	Lepidium draba
Has belumotu	Asperula pestalozzae	Nujdar	Lepidium latifolium
Yamaç belumotu	Asperula tenella	Tuzık	Lepidium ruderae
İnce haçotu	Crucianella angustifolia	Ada giylesi	Microthlaspi natolicum
Çayır haçotu	Crucianella bithynica	Kaşıkotu	Pseudosempervivum sempervivum
Tüylü sarılıotu	Cruciata pedemontana	Kedi turbu	Rapistrum rugosum
Bursa iplikçiği	Galium album	Çakandura	Rorippa sylvestris
Çankırı yoğurtotu	Galium cankiriense	Ekin dağarcığı	Thlaspi arvense
Yarık	Galium fissurense	Mor dağarcık	Thlaspi lilacinum
Kıvrık iplikçik	Galium floribundum	Sırıktete	Turritis laxa
Çalı iplikçiği	Galium lovcense	Uludeğnek	Asyneuma rigidum
Duvar iplikçiği	Galium murale	Kovan çanı	Campanula trachelium
Gök iplikçik	Galium paschale	Kebere	Capparis spinosa
Keçi iplikçiği	Galium spurium	Ganteper	Cephalaria procera
Havotu	Galium tricornutum	Deli eşekkulağı	Knautia involucrata
Kıllı örenotu	Valantia hispida	Dokuzdon	Lonicera etrusca
Taş sedefotu	Ruta suaveolens	Kediotu	Valeriana officinalis
Salkım söğüt	Salix babylonica	Top kediotu	Valeriana tuberosa
Yer güveleği	Thesium procumbens	Atyaran	Herniaria glabra
Gök nar güveleği	Viscum album	Kuzey tıstısı	Minuartia micrantha
Taraklık ağacı	Acer hyrcanum	Kavuklu nakıl	Silene capitellata
İt siracaotu	Scrophularia canina	Gagalı nakıl	Silene rhynchocarpa
Ulu siracaotu	Scrophularia olympica	Remilotu	Spergularia rubra

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Göknar sığırkuyruğu	Verbascum abieticola	Subounuzu	Ceratophyllum submersum
Koca sığırotu	Verbascum bithynicum	Karağan	Cistus laurifolius
Bozkulak	Verbascum cheiranthifolium	Üç mahrut	Colchicum trigynum
Bozkulak	Verbascum cheiranthifolium	Şaşortkovan	Colchicum umbrosum
Gavur sığırkuyruğu	Verbascum eriocarpum	Bürük	Calystegia silvatica
Altuni sığırkuyruğu	Verbascum flavidum	Çadırçiçeği	Convolvulus cantabrica
Öküzkuşu	Verbascum georgicum	Kafırsacı	Cuscuta campestris
Danakkuşu	Verbascum glomeratum	Bodur daoruğu	Sedum cespitosum
Uslu sığırkuyruğu	Verbascum gnaphalodes	Eşek hıyarı	Ecballium elaterium
Tavşan sığırkuyruğu	Verbascum lagurus	Boz ardıç	Juniperus excelsa
Yünlü sığırkuyruğu	Verbascum lasianthum	İkiz ayakotu	Carex distachya
Yanık sığırkuyruğu	Verbascum phoeniceum	Çol ayakotu	Carex stenophylla
İnebolu sığırkuyruğu	Verbascum pseudovarians	Pambıkotu	Eriophorum latifolium
Bağ sığırkuyruğu	Verbascum tossiense	Ayna semerotu	Schoenoplectus tabernaemontani
Mor sığırkuyruğu	Verbascum wiedemannianum	Gevrek eğrelti	Cystopteris fragilis
Kokarağaç	Ailanthus altissima	Renkodu	Datisca cannabina
Ova ılgını	Tamarix tetrandra	Deredoruk	Equisetum telmateia
Çekem	Thymelaea passerina	Ayüzümü	Vaccinium myrtillus
Kındıra	Sparganium erectum	Sütlüağı	Euphorbia anacampseros
Cil	Typha latifolia	Tasmaotu	Euphorbia seguieriana
Püf sazı	Typha shuttleworthii	Urus sütleğeni	Euphorbia szovitsii
Ova karaağacı	Ulmus minor	Patpat	Astragalus lineatus
Mineçiçeği	Verbena officinalis	Ankara geveni	Astragalus listoniae
Yabani menekşe	Viola kitaibeliana	Aydın geveni	Astragalus lycius
Saklı menekşe	Viola occulta	Bıyık geveni	Astragalus melanophrurius
Tüylü menekşe	Viola parvula	Serçe geveni	Astragalus micropterus
Kılçiriş	Asphodeline taurica	Parlak geven	Astragalus nitens
Çobançökerten	Tribulus terrestris	Babadağ geveni	Astragalus pinetorum
Lokman ayıpençesi	Acanthus dioscoridis	Bolaman geveni	Astragalus polemoniacus
Kıllı ayıpençesi	Acanthus hirsutus	Zümra geveni	Astragalus ponticus
Mürver otu	Sambucus ebulus	Türk geveni	Astragalus turcicus
Ağaç mürver	Sambucus nigra	Asfaltotu	Bituminaria bituminosa
Germeşe	Viburnum lantana	Top borcak	Genista involucrata
Kurbağakaşığı	Alisma lanceolatum	Sarısalkım	Laburnum anagyroides
Yatık ateştopu	Bassia prostrata	Koru mürdümüğü	Lathyrus aureus
Kır pancarı	Beta corolliflora	Colban	Lathyrus cicera
Aksirken	Chenopodium album	Tavşankanı	Lathyrus digitatus
Cülek	Chenopodium foliosum	Gümüş korunga	Onobrychis argyrea
Hölmeotu	Noaea mucronata	Dağ korungası	Onobrychis montana
Boz soda	Salsola boissieri	Korunga	Onobrychis viciifolia
Sarısoğan	Allium flavum	Yalancı akasya	Robinia pseudoacacia
Deliprasa	Allium scorodoprasum	Top çemenotu	Trigonella capitata
Boyacı sumağı	Cotinus coggygria	Kocağı	Vicia narbonensis
Çöğre	Pistacia palaestina	Delişıra	Blackstonia perfoliata
Sumak	Rhus coriaria	Sütlü güşad	Gentiana asclepiadea
Peçek	Anthriscus nemorosa	Gentiyan	Gentiana verna
Havıyıldız	Astrodaucus orientalis	İncegeliçarşafı	Geranium pusillum
Yumurca	Bifora radians	Sucivanperçemi	Myriophyllum spicatum
Ginciröp	Bunium microcarpum	Yamaç kantaronu	Hypericum microcalycinum
Çalı şeytanı	Bupleurum gerardii	Çay kantaronu	Hypericum montbretii
Soluk şeytanayağı	Bupleurum rotundifolium	Kangiranotu	Hypericum trachyphyllum
Kavgal	Caucalis platycarpus	Çakır çiğdem	Crocus biflorus
Sarılakotu	Chaerophyllum aureum	Sarı navruz	Crocus danfordiae
Yabani havuç	Daucus carota	Meşe luzulu	Luzula sylvatica

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Dikenli çördük	Echinophora tournefortii	Kaba fesleğen	Clinopodium grandiflorum
Çakırotu	Eryngium bithynicum	Balbaşı	Lamium macrodon
Çakırotu	Eryngium campestre	Küllü bozotu	Marrubium parviflorum
Yer kestanesi	Eryngium campestre	Çanakçiçeği	Moluccella laevis
Boğadikeni	Eryngium giganteum	Bozok şalbası	Salvia yosgadensis
Davarotu	Malabaila secacul	Tüylü çay	Stachys lavandulifolia
Peri anasonu	Pimpinella cappadocica	Gülfatma	Alcea apterocarpa
Sultanteresi	Prangos meliocarpoides	Hubazi	Malvella sherardiana
Kışkiş	Scandix australis	Gümüşü ihlamur	Tilia tomentosa
İnce derecikotu	Torilis leptophylla	Tuzağacı	Nitraria schoberi
Karaheci	Turgenia latifolia	Kurtbağrı	Ligustrum vulgare
Peynirotu	Zosima absinthifolia	Çayırgülü	Epilobium dodonaei
Bacırgan	Cynanchum acutum	Sivrisalep	Anacamptis pyramidalis
Bikir çiçeği	Vinca herbacea	Ormankuşçuğu	Cephalanthera damasonium
Nivik	Arum hygrophilum	Çamçiçeği	Cephalanthera rubra
Yaldıran	Arum orientale	Laz salebi	Dactylorhiza euxina
Kuşkonmaz	Asparagus persicus	Kırım salebi	Dactylorhiza iberica
Saplı sümbül	Bellevalia speciosa	Osmanlı salebi	Dactylorhiza osmanica
Minik sümbül	Hyacinthella micrantha	Kayışlı keşkeş	Himantoglossum caprinum
Gavurbaşı	Muscari armeniacum	Kedikulağı	Ophrys mammosa
Top müşkürüm	Muscari bourgaei	Sinek salebi	Ophrys oestrifera
Morbaş	Muscari comosum	Çam salebi	Orchis mascula
Arapüzümü	Muscari neglectum	Solgun salep	Orchis pallens
Akyıldız	Ornithogalum alpigenum	Hasancık	Orchis purpurea
Göze sasal	Ornithogalum comosum	Katran alacası	Orchis tridentata
Kirpi sasal	Ornithogalum fimbriatum	Guguk salebi	Platanthera bifolia
Kurt soğanı	Ornithogalum oligophyllum	Horozlu bitotu	Pedicularis comosa
Bayır yıldızı	Ornithogalum orthophyllum	Acer şetere	Fumaria schleicheri
Sakarca	Ornithogalum sigmoideum	Gündürmelalesi	Glaucium flavum
Salkım sakarca	Ornithogalum sphaerocarpum	Cancan	Veronica chamaedrys
Ergin yıldız	Ornithogalum wiedemannii	Güzelnane	Veronica serpyllifolia
Orman sümbülü	Scilla bifolia	Kıl buğday	Aegilops columnaris
Akbaşlı	Achillea aleppica	Narin yulaf	Avena barbata
Hanzabel	Achillea arabica	Peri kılcanı	Bromus cappadocicus
Oymadere	Achillea gypsicola	İbubuk ekini	Bromus scoparius
Civanperçemi	Achillea millefolium	Top tarakotu	Cynosurus echinatus
Kardaşkinası	Achillea santolinoides	Kıvrık tatlıçim	Glyceria notata
Ayvabala	Achillea setacea	Arsız kirpikliçim	Vulpia myuros
Beyaz civanperçemi	Achillea teretifolia	Çimen eveleği	Polygonum bistorta
Akçabaş	Anthemis cretica	Şortah	Rumex alpinus
Horoz papatyası	Anthemis cretica	Kökükızıl	Rumex obtusifolius
Babunç	Anthemis cretica	Deli susümbülü	Potamogeton berchtoldii
Yaz papatyası	Anthemis sintenisii	Catili	Androsace villosa
Eşekdikeni	Carduus nutans	Yersomunu	Cyclamen coum
Soymaç	Carduus pycnocephalus	Mor kargaotu	Lysimachia atropurpurea
Deli dokuzdikeni	Carlina vulgaris	Lilpar	Caltha palustris
Kır sarıbaşı	Centaurea cankiriensis	Yakmuk	Clematis viticella
Kavgalaz	Centaurea carduiformis	Çöpleme	Helleborus orientalis
Çelebi sarıbaş	Centaurea coronopifolia	Hoş kebikeç	Ranunculus dissectus
Çakır sarıbaş	Centaurea drabifolia	Narin yağçiçeği	Ranunculus gracilis
Salkım düğme	Centaurea patula	Kır yaylaçanağı	Ranunculus oxyspermus
Acı süpürge	Centaurea virgata	Göl yağotu	Ranunculus rionii
Çağlaotu	Chardinia orientalis	Batak düğünçiçeği	Ranunculus sceleratus
Hindiba	Cichorium intybus	Suluçanak	Ranunculus trichophyllus
Vişne kangalı	Cirsium hypoleucum	Pala cehri	Rhamnus thymifolia

TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR ADI
Dere kangalı	Cirsium pubigerum	Kasıkotu	Aremonia agrimonoides
Selviotu	Conyza canadensis	Kayısı	Armeniaca vulgaris
Boyacı papatyası	Cota tinctoria	Vişne	Cerasus vulgaris
Küt kızan	Cousinia stapfiana	Sivri parmakotu	Potentilla calabra
Yürekotu	Crepis alpina	Çakal eriği	Prunus spinosa
Sakarkanak	Crepis foetida	Kadıngöbeği	Rosa hemisphaerica
Ak kısıksı	Crepis macropus	Tüntürük	Rubus hirtus
Yabankısıksı	Crepis sancta	Çayır düğmesi	Sanguisorba minor
Gökbaş	Cyanus depressus	Pitlicen	Sorbus torminalis
Düğmeli ot	Cyanus pichleri	Yumyumotu	Asperula glomerata
Deli kapele	Cyanus triumfettii	Berit belumotu	Asperula stricta
Kaplanotu	Doronicum orientale	Sarılıkotu	Cruciata laevipes
Yayla çiçeği	Helichrysum arenarium	Tezgüvelek	Thesium arvense
Hencecalik	Helichrysum graveolens	Kazdağı akçaağacı	Acer hyrcanum
Bey şahinotu	Hieracium oblongum	Yivli taşkıran	Saxifraga exarata
Acıkanak	Hieracium pannosum	Leblebiçiçeği	Saxifraga kotschyi
Kökçayı	Inula montbretiana	Ak taşkıran	Saxifraga moschata
Yolotu	Inula oculus-christi	Su kestereotu	Scrophularia umbrosa
Geyikgöbeği	Jurinea consanguinea	Harbakotu	Myricaria germanica
Kavotu	Jurinea pontica	Kördiken	Reaumuria alternifolia
Kaşgaldak	Koelpinia linearis	Deli ılgın	Tamarix parviflora
Şebrek	Lapsana communis	Gövçek	Daphne oleoides
Aşyemliği	Leontodon asperrimus	Ak menekşe	Viola alba
Aslandışı	Leontodon crispus	Çayır menekşesi	Viola sieheana
Gulikazer	Leontodon hispidus	Çiriş	Eremurus spectabilis
Kabalak	Petasites hybridus	Er tırnakotu	Pilosella hoppeana

Resim 13 - Ilgaz Teresi (*Arabis abietina*)

Resim 14 - Kır Sarıbaş (*Centaurea cankiriense*)

E.2. Fauna

İlimiz faunası ile ilgili yapılan çalışmalarda bugüne kadar 51 memeli, 171 kuş, 18 iç su balığı, 17 sürüngen, 8 amfibi ve 1420 omurgasız canlılar tespit edilmiştir.

6 takım, 19 familyaya ait 51 memeli türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 44 tanesi “LC”, 5 tanesi “NT” ve 1 tanesi “VU”, 1 tanesi “DD” statülerinde yer almaktadır.

Ornitolojik gözlemler neticesinde 17 takım, 44 familyaya ait toplam 171 kuş türlerinden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 164 tanesi “LC”, 1 tanesi “EN”, 4 tanesi “NT” ve 2 tanesi “VU” statülerinde yer almaktadır.

İç su balıkları için yapılan çalışmalarda 18 iç su balığı türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 14 tanesi “LC”, 2 tanesi “NE” 2 tanesi “VU” statülerinde yer almaktadır.

17 sürüngen türünden; IUCN kriterlerine göre bunlardan 11 tanesi “LC”, 3 tanesi “NE” 2 tanesi “NT” ve 1 tanesi “VU” statülerinde yer almaktadır.

8 amfibi türünün IUCN kriterlerine göre bunlardan 6 tanesi “LC”, 1 tanesi “NT” 1 tanesi “DD” statülerinde yer almaktadır.

Omurgalı canlılar için yapılan çalışmada 1420 omurgalı türünden; ; IUCN kriterlerine göre bunlardan 126 tanesi “LC”, 128 tanesi “NE” 5 tanesi “NT”, 1 tanesi “EN” 2 tanesi “VU” ve 1 tanesi de “CR” statülerinde yer almaktadır.

(Çankırı İlinin Karasal ve İç Su Ekosistemleri Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme İşİ projesi)

IUCN : (International Union for Conservation of Nature - Dünya Doğayı Koruma Birliği)

“EN”: Tehlikede

“CR”: Kritik Tehlikede

“NT”: Tehdide Yakın

“NE”: Az Endişe Verici

“LC”: En Az Endişe Verici

“VU”: Duyarlı Hassas

“DD”: Yetersiz Veri

Çankırı Karadeniz ve İç Anadolu Bölgeleri arasında bulunması nedeniyle, fauna açısından çeşitlilik gösterdiği bilinmektedir. Kuzeyde, karadeniz ikliminin hakim olduğu ormanlık ve dağlık coğrafyada ayı, kızılgeyik, karaca, çakal ve kurt gibi memeli türler mevcuttur. Son yıllarda Yapraklı, Eldivan, Orta ve Merkez ilçe ormanlık alanlarında da karaca popülasyonunun varlığı tespit edilmiştir. Tilki, tavşan, sansar ve sincap gibi memeliler ise ilin neredeyse genelinde görülmektedir. İlimizin güneydoğusundan geçen Kızılırmak ise, göç mevsiminde sakarca, çamurcun, fiyu, elmabaş patka ve yeşilbaş gibi su kuşlarını misafir etmektedir. Ayrıca ilimizin hemen hemen her ilçesinde yer alan küçük göller ve göletler de angıt ve sakarmeke gibi hayvanları barındırmaktadır

Çizelge 49– Çankırı ilinin Memeli Hayvan Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2025)

ÇANKIRI İLİ MEMELİ HAYVAN TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Ağaç sansarı	Martes martes	Ev Faresi	<i>Mus macedonicus</i>
Çakal	Canis aureus	Ev Sıçanı	<i>Rattus rattus</i>
Kurt	Canis lupus	Su Samuru	<i>Lutra lutra</i>
Kızıl Tilki	Vulpes vulpes	Kaya Sansarı	<i>Martes foina</i>
Karaca	Capreolus capreolus	Porsuk	<i>Meles meles</i>
Kızıl Geyik	Cervus elaphus	Gelincik	<i>Mustela nivalis</i>
Su Sıçanı	Arvicola amphibius	Büyük nalburunlu yarasa	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>
Kar Faresi	Chionomys nivalis	Küçük nalburunlu yarasa	<i>Rhinolophus hipposideros</i>
Cüce Avurtlak	Cricetulus migratorius	Kafkas Sincabı	<i>Sciurus anomalus</i>
Çöl Sıçanı	Meriones tristrami	Gelengi	<i>Spermophilus xanthoprimum</i>
Avurtlak	Mesocricetus brandti	Küçük Beyaz Dişli Sivriburunlu fare	<i>Crocidura suaveolens</i>
Tarla Faresi	Microtus guentheri	Kör Fare	<i>Nannospalax xanthodon</i>
Su Kıyı Faresi	Microtus levis	Yaban Domuzu	<i>Sus scrofa</i>
Sosyal Tarla Faresi	Microtus socialis	Boz Ayı	<i>Ursus arctos</i>
Kızıl Sırtlı Fare	Myodes glareolus	Geniş kanatlı yarasa	<i>Eptesicus serotinus</i>
Arap Tavşanı	Allactaga williamsi	Savi'nin Cüce Yarasası	<i>Hypsugo savii</i>
Kirpi	Erinaceus concolor	Küçük farekulaklı yarasa	<i>Myotis blythii</i>
Yaban Kedisi	Felis silvestris	Farekulaklı Büyük Yarasa	<i>Myotis myotis</i>

ÇANKIRI İLİ MEMELİ HAYVAN TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Vaşak	Lynx lynx	Küçük sakallı yarasa	<i>Myotis mystacinus</i>
Ağaç Yediuyuru	Dryomys nitedula	Cüce Yarasa	<i>Pipistrellus pipistrellus</i>
Yaban Tavşanı	Lepus europaeus	Alaca Sansar	<i>Vormela peregusna</i>
Uzun kanatlı yarasa	Miniopterus schreibersii	Kötebek	<i>Talpa levantis</i>
Sarı Boyunlu Orman Faresi	Apodemus flavicollis	Büyük kulaklı yarasa	<i>Myotis bechsteinii</i>
Kaya Faresi	Apodemus mystacinus	Bayağı akşamcı yarasa	<i>Nyctalus noctula</i>
Küçük Orman Faresi	Apodemus uralensis	Çift renkli yarasa	<i>Vespertilio murinus</i>
Orman Faresi	Apodemus witherbyi	Ev Faresi	<i>Mus macedonicus</i>
Saz Kedisi	<i>Felis chaus</i>		

Resim 15 - Kızıl Tilki (Vulpes vulpes)

Resim 16 - Ağaç Sansarı (Martes martes)

Resim 17 - Kızıl Geyik (*Cervus elaphus*)

Resim 18 - Arap Tavşanı (*Allactage williamsi*)

Resim 19 - Porsuk (*Meles meles*)

Resim 20 - Boz Ayı (*Ursus arctos*)

2022 yılı dördüncü dönem izleme çalışmaları esnasında fotokopan görüntülerine Saz kedisi (*Felis chaus*) rastlanmış olup izlenecek türler listesine dahil edilmiştir.

Resim 21 - Saz kedisi (*Felis chaus*)

Çizelge 50 – Çankırı ilinin Kuş Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2025)

ÇANKIRI İLİ KUŞ TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Şah Kartal	Aquila heliaca	Tahtalı güvercin	Columba palumbus
Kızıl şahin	Buteo rufinus	Kumru	Streptopelia decaocto
Yılan kartalı	Circaetus gallicus	Küçük kumru	Streptopelia senegalensis
Saz delicesi	Circus aeruginosus	Gökkuzgun	Coracias garrulus
Çayır delicesi	Circus pygargus	Kuzgun	Corvus corax
Küçük orman kartalı	Clanga pomarina	Küçük karga	Corvus monedula
Sakallı akbaba	Gypaetus barbatus	Tepeli guguk	Clamator glandarius
Kızıl akbaba	Gyps fulvus	Bahçe kirazkuşu	Emberiza cirius
Küçük kartal	Hieraaetus pennatus	Kirazkuşu	Emberiza hortulana
Tarlakuşu	Alauda arvensis	Byıklı doğan	Falco biarmicus
Kulaklı toygar	Eremophila alpestris	Küçük kerkenez	Falco naumanni
Tepeli toygar	Galerida cristata	Gökdoğan	Falco peregrinus
Orman toygarı	Lullula arborea	Kocabaş	Coccothraustes coccothraustes
Boğmaklı toygar	Melanocorypha calandra	Çaprazgaga	Loxia curvirostra
Angıt	Tadorna ferruginea	Şakrak kuşu	Pyrrhula pyrrhula
Ebabil	Apus apus	Kara iskete	Serinus pusillus
Büyük ak balıkçıl	Ardea alba	Karabaşlı iskete	Spinus spinus
Sığır balıkçılı	Bubulcus ibis	Bataklık kırlangıcı	Glareola pratincola
Küçük ak balıkçıl	Egretta garzetta	Kızıl kırlangıç	Cecropis daurica
Kızkuşu	Vanellus vanellus	Ev kırlangıcı	Delichon urbicum
Ak leylek	Ciconia ciconia	Kaya kırlangıcı	Ptyonoprogne rupestris
Kara leylek	Ciconia nigra	Kum kırlangıcı	Riparia riparia
Kaya güvercini	Columba livia	Büyük örümcekkuşu	Lanius excubitor
Üveyik	Streptopelia turtur	Kara alınlı örümcek kuşu	Lanius minor
Leş Kargası	Corvus cornix	Maskeli örümcekkuşu	Lanius nubicus
Ekin kargası	Corvus frugilegus	Kızıl başlı örümcek kuşu	Lanius senator
Ala karga	Garrulus glandarius	Gülen sumru	Gelochelidon nilotica
Saksağan	Pica pica	Karabaş martı	Larus ridibundus
Guguk kuşu	Cuculus canorus	Arikuşu	Merops apiaster
Tarla kirazkuşu	Emberiza calandra	Kır incir kuşu	Anthus campestris
Kaya kirazkuşu	Emberiza cia	Çayır incir kuşu	Anthus pratensis
Karabaşlı kirazkuşu	Emberiza melanocephala	Dağ incirkuşu	Anthus spinoletta
Delice doğan	Falco subbuteo	Akkuyruksallayan	Motacilla alba
Kerkenez	Falco tinnunculus	Dağ kuyruksallayanı	Motacilla cinerea
Keten kuşu	Carduelis cannabina	Sarı kuyruksallayan	Motacilla flava
Saka	Carduelis carduelis	Kızılgerdan	Erithacus rubecula
Florya	Chloris chloris	Halkalı sinekkapan	Ficedula albicollis
İspinoz	Fringilla coelebs	Alaca Sinekkapan	Ficedula semitorquata
Alamecek	Rhodopechys sanguineus	Taşbülbülü	Irania gutturalis
Küçük iskete	Serinus serinus	Taşkızılı	Monticola saxatilis
Kır kırlangıcı	Hirundo rustica	Gökardıç	Monticola solitarius
Kızıl sırtlı örümcek kuşu	Lanius collurio	Benekli sinekkapan	Muscicapa striata
Sumru	Sternula albifrons	Ak sırtlı kuyrukkakan	Oenanthe finschii
Kızılgerdanlı incirkuşu	Anthus cervinus	Karakulaklı kuyrukkakan	Oenanthe hispanica
Ağaç İncir Kuşu	Anthus trivialis	Alaca kuyrukkakan	Oenanthe pleschanka
Bülbül	Luscinia megarhynchos	Karakızılkuyruk	Phoenicurus ochruros
Boz kuyrukkakan	Oenanthe isabellina	Kızılkuyruk	Phoenicurus phoenicurus
Kuyrukkakan	Oenanthe oenanthe	Çayır taşkuşu	Saxicola rubetra
Büyük baştankara	Parus major	Taşkuşu	Saxicola torquata
Ev serçesi	Passer domesticus	Sarı asma	Oriolus oriolus

ÇANKIRI İLİ KUŞ TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Ağaç serçesi	Passer montanus	Mavi baştankara	Cyanistes caeruleus
Bıldırcın	Coturnix coturnix	Çam baştankarası	Periparus ater
Orman alaca ağaçkakanı	Dendrocopos major	Söğüt serçesi	Passer hispaniolensis
Küçük batağan	Tachybaptus ruficollis	Kaya serçesi	Petronia petronia
Sakarmeke	Fulica atra	Kımalı keklik	Alectoris chukar
Saz Tavuğu	Gallinula chloropus	Çilkeklik	Perdix perdix
Siğircik	Sturnus vulgaris	Aksırtlı Ağaçkakan	Dendrocopos leucotos
Boz Çıvgın	Phylloscopus bonelli	Alaca Ağaçkakan	Dendrocopos syriacus
Çıvgın	Phylloscopus collybita	Boyunçeviren	Jynx torquilla
Söğüt bülbülü	Phylloscopus trochilus	Bahri	Podiceps cristatus
Karabaşlı ötleğen	Sylvia atricapilla	Büyük Dağ Bülbülü	Prunella collaris
Akgerdanlı ötleğen	Sylvia communis	Uzunbacak	Himantopus himantopus
Çeltikçi	Plegadis falcinellus	Çulha kuşu	Remiz pendulinus
Karatavuk	Turdus merula	Dere düdükçünü	Actitis hypoleucos
Çakır kuşu	Accipiter gentilis	Küçük Kum kuşu	Calidris minuta
Atmaca	Accipiter nisus	Döğüşkenkuş	Philomachus pugnax
Kara akbaba	Aegypius monachus	Yeşil düdükçün	Tringa ochropus
Kaya kartalı	Aquila chrysaetos	Sıvacı kuşu	Sitta europaea
Şahin	Buteo buteo	Kaya sıvacı kuşu	Sitta neumayer
Büyük orman kartalı	Clanga clanga	Kulaklı orman baykuşu	Asio otus
Kara çaylak	Milvus migrans	Kukumav	Athene noctua
Küçük akbaba	Neophron percnopterus	İşhak kuşu	Otus scops
Uzun kuyruklu baştankara	Aegithalos caudatus	Büyük kamışçın	Acrocephalus arundinaceus
Bozkır toygarı	Calandrella brachydactyla	Saz kamışçını	Acrocephalus scirpaceus
Yalıçapkını	Alcedo atthis	Kamış bülbülü	Cettia cetti
Kaşıkgağa	Anas clypeata	Ak mukallit	Iduna pallida
Fiyu	Anas penelope	Boz ötleğen	Sylvia borin
Yeşibaş ördek	Anas platyrhynchos	Küçük akgerdanlı ötleğen	Sylvia curruca
Akkarınlı Ebabil	Tachymarptis melba	Maskeli ötleğen	Sylvia melanocephala
Gri balıkçıl	Ardea cinerea	Çizgili ötleğen	Sylvia nisoria
Erguvani Balıkçıl	Ardea purpurea	Çitkuşu	Troglodytes troglodytes
Çobanalıdan	Caprimulgus europaeus	Öter ardıç	Turdus philomelos
Orman tırmaşığı	Certhia familiaris	Tarla ardıç kuşu	Turdus pilaris
Halkalı küçük cılıbit	Charadrius dubius	Boğmaklı ardıç kuşu	Turdus torquatus
Dere Kuşu	Cinclus cinclus	Ökse ardıcı	Turdus viscivorus
Gökçe güvercin	Columba oenas	Tahtalı güvercin	Columba palumbus

Resim 22 - Çit Ötleğeni (*Sylvia nisoria*)

Resim 23 - Şah Kartal (*Aquila heliaca*)

Resim 24 - Büyük Dağ Bülbulü

Resim 25 - Saz Tavuğu

Resim 26 – Yalıçapkını

Resim 27 - Tahtalı Güvercin

Resim 28 - Alaca Ağaçkakan

Resim 29 - Küçük Akgerdanlı Ötleğen

Çizelge 51 – Çankırı İlinin Sürüngen Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2025)

ÇANKIRI İLİ SÜRÜNGEN TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
İnce Yılan	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Hazer yılanı	<i>Pelophylax ridibundus</i>
Sarı Yılan	<i>Elaphe sauromate</i>	Osmanlı engereği	<i>Montivipera xanthina</i>
Kocabaş yılan	<i>Hemorrhois ravergeri</i>	Kör Yılan	<i>Xerotyphlops vermicularis</i>
Kafkas Burunlu Engereği	<i>Bufo bufo</i>	Benekli Kaplumbağa	<i>Bufo bufo</i>
Yılan kertenkele	<i>Bufotes variabilis</i>	Yeşil Kertenkele	<i>Bufotes variabilis</i>
Trabzon Kertenkelesi	<i>Hyla orientalis</i>	Hazer Çizgili Kaplumbağası	<i>Hyla orientalis</i>
İri Yeşil Kertenkele	<i>Ommatotriton ophryticus</i>	İnce Parmaklı Keler	<i>Ommatotriton ophryticus</i>
Tarla Kertenkelesi	<i>Pelobates syriacus</i>	Küpeli Yılan	<i>Pelobates syriacus</i>
Cüce kertenkele	<i>Rana macrocnemis</i>	Su Yılanı	<i>Rana macrocnemis</i>
Tosbağa	<i>Triturus karelinii</i>	Kör Yılan	<i>Triturus karelinii</i>

Resim 30 - Cüce Kertenkele

Resim 31 - Tosbağa

Resim 32 - Osmanlı Engereği

2023 yılı biyoçeşitlilik izle çalışmalarında 3 yılan türü; Sarı yılan, Kocabaş yılan ve Osmanlı engereği tespit edilmiştir.

Çizelge 52 – Çankırı ilinin Çiftyaşar Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2025)

ÇANKIRI İLİ ÇİFTYAŞARLAR TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Ova Kurbağası	<i>Pelophylax ridibundus</i>	Kuzey Şeritli Semenderi	<i>Ommatotriton ophryticus</i>
Sığilli Kurbağa	<i>Bufo bufo</i>	Toprak Kurbağası	<i>Pelobates syriacus</i>
Değişken Desenli Gece Kurbağası	<i>Bufo variabilis</i>	Uludağ Kurbağası	<i>Rana macrocnemis</i>
Oriental Ağaç Kurbağası	<i>Hyla orientalis</i>	Pürtüklü Semender	<i>Triturus karelinii</i>

Resim 33 - Ova Kurbağası

Resim 34 - Pürtüklü Semender

Çizelge 53 – Çankırı ilinin Balık Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2025)

ÇANKIRI İLİ BALIK TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Sazan	Cyprinus carpio	Kababurun	Chondrostoma angorense
Siraz	Capoeta sieboldii	Taşısiran	Cobitis simplicispina
Kaya Balığı	Neogobius fluviatilis	Kızılırmak Kaya Balığı	Gobio kizilirmakensis
Noktalı İnci Balığı	Alburnoides freyhofi	Çöpçü Balığı	Oxynoemacheilus angorae
İnci Balığı	Alburnus derjugini	Çöpçü Balığı	Oxynoemacheilus kosswigi
İnci Balığı	Alburnus escherichii	Kızılırmak Çöpçü Balığı	Oxynoemacheilus samanticus
Gümüş Balığı	Atherina boyeri	Çakıl Balığı	Pseudorasbora parva
Bıyıklı Balık	Barbus tauricus	Acıbalık	Rhodeus amarus
Siraz	Capoeta baliki	Tatlısu Kefali	Squalius pursakensis

Resim 35 - Tatlısu Kefali

Resim 36 - Noktalı İnci Balığı

Resim 37 - Kababurun Balığı

Çizelge 54 – Çankırı ilinin Omurgasız Canlılar Türleri

(Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü-Çankırı Şube Müdürlüğü,2025)

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Sarı Lekeli Kavak Süslüböceği	Melanophila picta	Rhagium inquisitor	Gymnopleurus mopsus
Dip kurdu	Capnodis tenebrionis	Dinoptera collaris	Holochelus (Miltotrogus) escherichi
Haziran böceği	Polyphylla (s.str.) fullo	Cortodera discolor	Oxythyrea cinctella
Çilek Tohum Böceği	Harpalus rufipes	Cortodera flavimana	Tropinota (Epicometis) hirta
Süne	Eurygaster integriceps	Cortodera rufipes	Aphodius fimetarius
Kımıl	Aelia rostrata	Vadonia moesiaca	Euheptaulacus sus
Dut kımılı	Dolycoris baccarum	Vadonia unipunctata	Euoniticellus fulvus
Mermer Zıpzıpı	Carcharodus (Lavatheria) lavatherae	Pseudovadonia livida	Euoniticellus pallipes
Şark Zıpzıpı	Carcharodus (Reverdinus) orientalis	Stictoleptura fulva	Caccobius histeroides
Kara Zıpzıp	Erynnis (Hesperopegaseus) marloyi	Anastrangalia dubia	Furciphagus furcatus
Paslı Zıpzıp	Erynnis (s.str.) tages	Anastrangalia sanguinolenta	Palaeonthophagus ovatus
İspanyol Zıpzıpı	Pyrgus armoricanus	Judolia erratica	Palaeonthophagus ruficapillus
Ege Zıpzıpı	Pyrgus melotis	Rutpela maculata	Copris (Copris) armeniacus
Zeytuni Zıpzıp	Pyrgus serratulae	Stenurella bifasciata	Onthophagus (Palaeonthophagus) carpanetoi
Sarıbandlı Zıpzıp	Pyrgus sidae	Stenurella septempunctata	Onthophagus (Palaeonthophagus) rakovici
Kızıl Zıpzıp	Spialia (Neospialia) orbifer	Asemum striatum	Onthophagus (Palaeonthophagus) parmatus
Levantin Zıpzıpı	Thymelicus hyrax	Spondylis buprestoides	Phaeaphodius tauricola
Siyah Antenli Zıpzıp	Thymelicus lineolus	Purpuricenus budensis	Alosimus abeillei
Sarı Antenli Zıpzıp	Thymelicus sylvestris	Certallum ebulinum	Meloe proscarabaeus
Yalancıapollo	Archon apollinus	Ropalopus clavipes	Muzimes collaris
Erik Kırlangıçkuyruğu	Iphiclides podalirius	Phymatodes testaceus	Mylabris variabilis
Kırlangıçkuyruk	Papilio (s.str.) machaon	Anaglyptus arabicus	Stenodera caucasica
Dumanlıapollo	Parnassius (Driopa) mnemosyne	Plagionotus floralis	Zonitis nana
Apollo	Parnassius (s.str.) apollo	Plagionotus bobelayei	Nicrophorus germanicus
Stepfistosu	Zerynthia (Allancastris) deyrollei	Chlorophorus varius	Nicrophorus humator
Turuncusüslü	Anthocharis cardamines	Chlorophorus aegyptiacus	Silpha obscura
Alıçbeyazı	Aporia (s.str.) crataegi	Chlorophorus sartor	Acinopus picipes
Sarıazamet	Colias (Eriocolias) crocea	Rusticoclytus rusticus	Cicindela monticola

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Güzel azamet	<i>Colias</i> (s.str.) <i>alfacariensis</i>	<i>Clytus arietis</i>	<i>Carabus (Ischnocarabus) tenuitarsis</i>
Dağ Oykölösü	<i>Euchloe</i> (s.str.) <i>ausonia</i>	<i>Clytus rhamni</i>	<i>Carabus (Lamprostus) torosus</i>
Orakkanat	<i>Gonepteryx</i> (s.str.) <i>rhamni</i>	<i>Clytus schurmanni</i>	<i>Carabus (Oxycarabus) saphyrinus</i>
Doğulu Narinormanbeyazı	<i>Leptidea duponcheli</i>	<i>Stenopterus rufus</i>	<i>Cephalota (Taenidia) eiselti</i>
Narinormanbeyazı	<i>Leptidea sinapis</i>	<i>Dorcadion boluense</i>	<i>Cephalota (Taenidia) cankiriana</i>
Çizgili Dağbeyazmeleği	<i>Pieris (Artogeia) bryoniae</i>	<i>Dorcadion cinerarium</i>	<i>Cylindera (Cicindina) arenaria</i>
Dağbeyazmeleği	<i>Pieris (Artogeia) ergane</i>	<i>Dorcadion muchei</i>	<i>Cylindera (s.str.) germanica</i>
Mann'ın Beyazmeleği	<i>Pieris (Artogeia) mannii</i>	<i>Dorcadion subsericatum</i>	<i>Lophyridia littoralis</i>
Yalancı Beyazmelek	<i>Pieris (Artogeia) pseudorapae</i>	<i>Dorcadion sabanoezueense</i>	<i>Trechus (s.str.) ilgazicus</i>
Küçük Beyazmelek	<i>Pieris (Artogeia) rapae</i>	<i>Dorcadion eptemlineatum</i>	<i>Pseudoophonus rufipes</i>
Küçük Beneklimelek	<i>Pontia chloridice</i>	<i>Dorcadion scabricolle</i>	<i>Carabus (Procrustes) chevrolati</i>
Yeni Beneklimelek	<i>Pontia edusa</i>	<i>Dorcadion septemlineatum</i>	<i>Calomera fischeri</i>
Zegris	<i>Zegris eupheme</i>	<i>Dorcadion subsericatum</i>	<i>Calomera littoralis</i>
Küçük Kaplumbağa	<i>Aglais urticae</i>	<i>Dorcadion yilmazi</i>	<i>Harpalus griseus</i>
Niyobe	<i>Argynnis (Fabriciana) niobe</i>	<i>Morimus orientalis</i>	<i>Harpalus smaragdinus</i>
Bahadır	<i>Argynnis (Pandoriana) pandora</i>	<i>Pogonocherus fasciculatus</i>	<i>Pachystus graecus</i>
Güzelinci	<i>Argynnis (Speyeria) aglaja</i>	<i>Acanthocinus aedilis</i>	<i>Brachinus explodens</i>
Beyazinci	<i>Boloria (Clossiana) euphrosyne</i>	<i>Leiopus nebulosus</i>	<i>Brachinus crepitans</i>
Dikenkelebeği	<i>Vanessa (Cynthia) cardui</i>	<i>Oberea resilli</i>	<i>Poecilus cupreus</i>
Nazugum	<i>Euphydryas (Eurodryas) aurinia</i>	<i>Oxyilia argentata</i>	<i>Calathus (Neocalathus) melanocephalus</i>
Güzel Nazugum	<i>Euphydryas (Eurodryas) orientalis</i>	<i>Phytoecia humeralis</i>	<i>Ophonus {Metophonus} veluchianus</i>
İspanyol Kraliçesi	<i>Issoria lathonia</i>	<i>Phytoecia wachanrui</i>	<i>Cylindronotus (Odocnemis) dasypus</i>
Akdeniz Hanımelikelebeği	<i>Limenitis (Azuritis) reducta</i>	<i>Phytoecia merkli</i>	<i>Probatiscus (Pelorinus) granipennis</i>
Cezayirli İparhan	<i>Melitaea (Cinclidia) (phoebe) punica</i>	<i>Phytoecia pauliraputii</i>	<i>Gonocephalum (s. str.) granulatum</i>
Benekli İparhan	<i>Melitaea (Didymaeformis) didyma</i>	<i>Phytoecia caerulea</i>	<i>Opatrum (s. str.) geminatum</i>
Güzel İparhan	<i>Melitaea (Didymaeformis) fascelis</i>	<i>Phytoecia praetextata</i>	<i>Opatrum (s. str.) sabulosum</i>
İparhan	<i>Melitaea (s.str.) cinxia</i>	<i>Phytoecia praetextata</i>	<i>Podonta soror</i>
Amannisa	<i>Melitaea (Melicta) athalia</i>	<i>Phytoecia pubescens</i>	<i>Omophlus caucasicus</i>
Karaağaç Nimfalisi	<i>Nymphalis polychloros</i>	<i>Phytoecia rufipes</i>	<i>Pimelia (camphonota) subglobosa</i>
Yırtık pırtık	<i>Polygonia (Comma) c-album</i>	<i>Phytoecia virgula</i>	<i>Anisoplia (Autanisoplia) austriaca</i>
Atalanta	<i>Vanessa (s.str.) atalanta</i>	<i>Phytoecia coerulescens</i>	<i>Netocia (Potosia) cuprina</i>
Karamurat	<i>Brintesia circe</i>	<i>Agapanthia lateralis</i>	<i>Protaetia (Philhelena) ungarica</i>
Cadı	<i>Chazara (s.str.) briseis</i>	<i>Agapanthia cardui</i>	<i>Protaetia (Potosia) funebris</i>
Funda Zıpzip Perisi	<i>Coenonympha (s.str.) arcania</i>	<i>Agapanthia suturalis</i>	<i>Laccobius (Microlaccobius) gracilis</i>
Küçük Zıpzip Perisi	<i>Coenonympha (s.str.) pamphilus</i>	<i>Agapanthia violacea</i>	<i>Laccobius (Dimorpholaccobius) simulatrix</i>
İskoç güzelesmeri	<i>Erebia aethiops</i>	<i>Prionus coriarius</i>	<i>Hydraena ancyrae</i>
Orman Güzelesmeri	<i>Erebia medusa</i>	<i>Ergates faber</i>	<i>Hydraena coryleti</i>
Güney kızılmeleği	<i>Hipparchia (Parahipparchia) aristaeus</i>	<i>Rhagium (Megarhagium) mordax</i>	<i>Agabus (Gaurodytes) biguttatus</i>
Esmerperi	<i>Hyponephele (s.str.) lupina</i>	<i>Pachytodes erraticus</i>	<i>Agabus bipustulatus</i>
Azeri Esmerperi	<i>Hyponephele (s.str.) zuvandica</i>	<i>Cerambyx carinatus</i>	<i>Agabus paludosus</i>
Orman esmerboncuğu	<i>Lasiommata petropolitana</i>	<i>Acanthocinus griseus</i>	<i>Acilius sulcatus</i>
Çayıresmeri	<i>Maniola (s.str.) jurtina</i>	<i>Agapanthia frivaldszkyi</i>	<i>Hydroglyphus geminus</i>
Anadolu Melikesi	<i>Melanargia (Turcargia) larissa</i>	<i>Opsilia coerulescens</i>	<i>Platambus maculatus</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Ormanmelikesi	Melanargia (s.str.) galathea	Phytoecia (Neomusaria) balcanica	Scarodytes halensis
Karanlık Orman Esmeri	Pararge aegeria	Phytoecia (s.str.) cylindrica	Elmis rioloides
Anadolu Yalancıcadası	Pseudochazara (Achazara) anthelea	Phytoecia (s.str.) caerulea	Stenelmis puberula
Zümrüt	Callophrys rubi	Phytoecia (s.str.) gamzeae	Gyrinus substriatus
Kutsalmavi	Celastrina argiolus	Niphona picticornis	Notonecta (s.str.) glauca
Mavi Osiris	Cupido (s.str.) osiris	Cortodera neslihanae	Notonecta marmorea
Karagözmavisi	Glaucopsyche (s.str.) alexis	Julodis ehrenbergi	Hydrometra stagnorum
Anadolu Devmavisi	Glaucopsyche (Iolana) lessei	Sphenoptera (s. str.) antiqua	Gerris (s. str.) costae
Büyük Morbakırgüzeli	Lycaena (Alciphronia) alciphron	Sphenoptera (s. str.) coracina	Gerris (s. str.) costae
Ormanbakırgüzeli	Lycaena (Heodes) virgaureae	Anthaxia (Cratomerus) hungarica	Gerris thoracicus
İslibakırgüzeli	Lycaena (Loweia) tityrus	Anthaxia (Haplanthaxia) millefolii	Adelphocoris lineolatus
Ateşbakırgüzeli	Lycaena (Palaeochrysopterus) candens	Anthaxia (Melanthaxia) nigrojubata	Closterotomus norwegicus
Küçükateşgüzeli	Lycaena (Thersamonia) thersamon	Anthaxia (Melanthaxia) godeti	Aphanosoma italicum
Beneklibakırgüzeli	Lycaena (s.str.) phlaeas	Agrilus roscidus	Atractotomus magnicornis
Rebel'in Korubenisi	Phengaris rebeli	Capnodis tenebricosa	Atractotomus mali
Doğulu Esmergöz	Plebejus (Kretania) carmon	Anthobium melanocephalum	Auchenocrepis reuteri
Idasmavisi; Esmergöz	Plebejus (Lycaeides) idas	Trigonurus asiaticus	Brachycoleus decolor
Anadolu Esmergözü	Plebejus (Plebejides) modicus	Aleochara bipustulata	Calocoris affinis
Gümüş Lekeli Esmergöz	Plebejus (s.str.) argus	Aleochara bilineata	Calocoris angularis
Çokgözlü Gümüşmavi	Polyommatus (Albulina (Plebejidea)) loewii	Aleochara laevigata	Camponotidea saundersi
Geranyum Çokgözlüsü	Polyommatus (Aricia (Eumedonia)) eumedon	Aleochara intricata	Campylomma lindbergi
Çokgözlü Balkan mavisi	Polyommatus (Aricia (Ultraaricia)) anteros	Aleochara haematoptera	Campylomma verbasci
Çokgözlü Esmer	Polyommatus (Aricia (s.str.)) agestis	Acrotone obfuscata	Charagochilus gyllenhalii
Çokgözlü Ormanesmeri	Polyommatus (Aricia (s.str.)) artaxerxes	Aloconota gregaria	Chlamydatum (Euattus) pullus
Anormal Çokgözlü	Polyommatus (s.str. (Agrodiaetus (Admetusia))) admetus	Atheta atramentaria	Dichroscytus seidenstückeri
Çokgözlü Demavendesmeri	Polyommatus (s.str. (Agrodiaetus (Admetusia))) demavendi	Atheta cinnamoptera	Eurycolpus annulatus
Ripart'ın Anormal Çokgözlüsü	Polyommatus (s.str. (Agrodiaetus (Admetusia))) ripartii	Atheta crassicornis	Globiceps flavomaculatus
Çokgözlü Güzelmavi	Polyommatus (s.str. (Cyaniris)) bellis	Atheta monstrosa	Globiceps sordidus
Çokgözlü Gökmavisi	Polyommatus (s.str. (Lysandra)) bellargus	Xantholinus (Helicophallus) ilgazensis	Globiceps sphegiformis
Çokgözlü Dafnis	Polyommatus (s.str. (Meleageria)) daphnis	Nehemitropia lividipennis	Halticus macrocephalus
Çokgözlü Amanda	Polyommatus (s.str. (Plebicula)) amandus	Anaulacaspis nigra	Harpocera thoracica
Çokgözlü Turkuvazmavisi	Polyommatus (s.str. (Plebicula)) dorylas	Falagria sulcatula	Icodema infuscatum
Çokgözlü Küçük Turanmavisi	Polyommatus (s.str. (Sublysandra)) cornelius	Falagrioma thoracica	Lygus lucorum
Çokgözlü Menekşemavisi	Polyommatus (s.str. (Thersitesia)) thersites	Bolitochara reyi	Macrolophus costalis
Çokgözlü Mavi	Polyommatus (s.str.) icarus	Gyrophana affinis	Megalocoleus molliculus
Himalayamavisi	Pseudophilotes vicrama	Drusilla canaliculata	Megaloceroea recticornis
Mormeşe	Quercusia quercus	Ocalea ruficollis	Stenodema (s. str.) laevigata
Sevbeni	Satyrium (Nordmannia) abdominalis	Oxypoda abdominalis	Stenodema (s. str.) turanica
Minik Sevbeni	Satyrium (Nordmannia) acaciae	Oxypoda brevicornis	Trigonotylus pulchellus

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Güzel Sevbeni	Satyrium (Strymonidia) spini	<i>Oxypoda formosa</i>	<i>Deraeocoris (Knightocapsus) lutescens</i>
Akbes Gelinciği	Tomares (Nogelii) nesimachus	<i>Oxypoda obscuricollis</i>	<i>Deraeocoris (Camptobrochis) serenus</i>
Biberli güve	Biston betularia	<i>Oxypoda opaca</i>	<i>Campylomma nicolasi</i>
Sarı Zerafet	Camptogramma bilineatum	<i>Tetralaucopora rubicunda</i>	<i>Plagiognathus (s. str.) bipunctatus</i>
Sarı Dalgalı mühendis	Idaea aureolaria	<i>Stenus callidus</i>	<i>Halticus apterus</i>
Gümüş Gamma	Autographa gamma	<i>Leptobium gracile</i>	<i>Notostira elongata</i>
Sade Altın Gamma	Autographa jota	<i>Leptobium ilgazicum</i>	<i>Notostira erratica</i>
Yeşil kurt	Helicoverpa armigera	<i>Xantholinus audrasi</i>	<i>Oncotylus (Cylindromelus) setulosus</i>
Büyük kaplan güvesi	Arctia caja	<i>Scymbalium anale</i>	<i>Oncotylus (Oncotylus) viridiflavus</i>
Ağaç Kızılkurdu	Cossus cossus	<i>Scopaeus cameroni</i>	<i>Opisthothena fulvipes</i>
Büyük tavuskelebeği	Saturnia pyri	<i>Scopaeus haemusensis</i>	<i>Orthops (s.str.) frenatus</i>
Çam çadırtırtılı	Dendrolimus pini	<i>Scopaeus korelli</i>	<i>Orthocephalus parvulus</i>
Yüzük kelebeği	Malacosoma neustria	<i>Sunius adanensis</i>	<i>Orthocephalus saltator</i>
Kuru fsukafa kelebeği	Acherontia atropos	<i>Othius punctulatus</i>	<i>Orthotylus prasinus</i>
Çam Atmacagüvesi	Sphinx pinastri	<i>Philonthus concinnus</i>	<i>Phytocoris tauricola</i>
Elma iç kurdu	Cydia pomonella	<i>Quedius ochripennis</i>	<i>Pilophorus clavatus</i>
Yaprak yeşiltırtılı	Hedya nubiferana	<i>Othius lapidicola</i>	<i>Plagiognathus arbustorum</i>
Yeşil meşe bükücüsü	Tortrix viridana	<i>Gabrieus astutoides</i>	<i>Polymerus cognatus</i>
Çam keseböceği	Thaumetopoea pityocampa	<i>Gabrieus nigrifolius</i>	<i>Polymerus unifasciatus</i>
Çalı Antenli Çam Yaprakarısı	Diprion pini	<i>Philonthus ebeninus</i>	<i>Polymerus vulneratus</i>
Sarı Çalı Antenli Çam Yaprakarısı	Neodiprion sertifer	<i>Philonthus rufimanus</i>	<i>Fulvius punctumalbum</i>
Altın Kelebek	Euproctis chrysorrhoea	<i>Acylophorus glaberrimus</i>	<i>Deraeocoris (s. str.) ruber</i>
Saydam Kanatlı Kavak Kelebeği	Paranthrene tabaniformis	<i>Acylophorus lindbergi</i>	<i>Deraeocoris (s. str.) rutilus</i>
Danaburnu	Gryllotalpa gryllotalpa	<i>Quedius brevis</i>	<i>Megalocoleus tanaceti</i>
Börülce afidi	Aphis craccivora	<i>Quedius limbatus</i>	<i>Leptopterna dolabrata</i>
Fasulye afidi	Aphis fabae	<i>Quedius pseudonigriceps</i>	<i>Grypocoris (Turciocoris) heinzi</i>
Erik afidi	Brachycaudus helichrysi	<i>Quedius umbrinus</i>	<i>Stenotus binotatus</i>
Yeşil afid	Capitophorus eleagni	<i>Emus hirtus</i>	<i>Psallus pinicola</i>
Gül afidi	Macrosiphum rosae	<i>Gyrophypus angustatus</i>	<i>Psallus varians</i>
Havuç afidi	Cavariella aegopodii	<i>Nudobius lentus</i>	<i>Psallus kolenatii</i>
Tahıl afidi	Schizaphis graminum	<i>Xantholinus coiffaiti</i>	<i>Stenodema virens</i>
Söğüt koşnili	Chionaspis salicis	<i>Achenium anatolicum</i>	<i>Tuponia eckerleini</i>
Yedi noktalı uğurböceği	Coccinella septempunctata	<i>Scopaeus laevigatus</i>	<i>Tuponia unicolor</i>
Ekin yaprak sülüğü	Oulema melanopus	<i>Rugilus angustatus</i>	<i>Rhynocoris (s. str.) punctiventris</i>
Dalkıran	Xleborus dispar	<i>Rugilus similis</i>	<i>Sphedanolestes (s. str.) pulchellus</i>
Daldelen	Lymantor coryli	<i>Philonthus mimus</i>	<i>Nagusta goedeli</i>
Meyve yazıcı böceği	Scolytus rugulosus	<i>Philonthus atratus</i>	<i>Nabis (Tropiconabis) capsiformis</i>
Küçük göknar kabukböceği	Cryphalus piceae	<i>Xantholinus procerus</i>	<i>Nabis rugosus</i>
6 Dişli Kabuk Böceği	Ips acuminatus	<i>Forficula auricularia</i>	<i>Neides tipularius</i>
Akdeniz çam kabuk böceği	Orthotomicus erosus	<i>Chalcionellus orcinus</i>	<i>Lygaeus equestris</i>
İkidişli Çam Kabukböceği	Pityogenes quadridens	<i>Meligethes coracinus</i>	<i>Lygaeus pandurus</i>
Büyük Göknar Kabukböceği	Pityokteines curvidens	<i>Meligethes discoideus</i>	<i>Lygaeus saxatilis</i>
Göknar hortumlu böceği	Trypodendron lineatum	<i>Meligethes lepidii</i>	<i>Orsillus depressus</i>
Geniş cüsseli yusufçuk	Libellula depressa	<i>Meligethes maurus</i>	<i>Lygaeosoma reticulatum</i>
Siyah ayaklı taş yusufçuğu	Sympetrum sanguineum	<i>Meligethes nigrescens</i>	<i>Melanocoryphus albomaculatus</i>
Güneyli yusufçuk	Orthetrum brunneum	<i>Meligethes brachialis</i>	<i>Ortholomus punctipennis</i>
Karinalı yusufçuk	Orthetrum coerulescens	<i>Auletobius politus</i>	<i>Emblethis griseus</i>
Sarı kanatlı yusufçuk	Sympetrum flaveolum	<i>Coenorhinus aequatus</i>	<i>Peritrechus ambiguus</i>
Büyük taş bakiresi	Sympetrum striolatum	<i>Coenorhinus cribripennis</i>	<i>Peritrechus gracilicornis</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
Gökmavisi kızböceği	<i>Coenagrion puella</i>	<i>Pselaphorhynchites nanus</i>	<i>Scolopostethus grandis</i>
Mavi kızböceği	<i>Enallagma cyathigerum</i>	<i>Rhynchites hungaricus</i>	<i>Tropistethus fasciatus</i>
Çatal desenli yusufcuk	<i>Coenagrion scitulum</i>	<i>Cantharis pulicaria</i>	<i>Xanthochilus quadratus</i>
Mavikuyruklu kızböceği	<i>Ischnura elegans</i>	<i>Cantharis rustica</i>	<i>Heterogaster affinis</i>
Büyük kral yusufcuk	<i>Anax imperator</i>	<i>Cantharis smyrnensis</i>	<i>Oxycarenus pallens</i>
Beyaz bacaklı kızböceği	<i>Platycnemis pennipes</i>	<i>Metacantharis taurigrada</i>	<i>Beosus quadripunctatus</i>
İki çizgili yusufcuk	<i>Cordulegaster picta</i>	<i>Chrysanthia varipes</i>	<i>Rhyparochoromus phoenicus</i>
Saz yusufcuğu	<i>Lestes barbarus</i>	<i>Ischnomera caerulea</i>	<i>Picocoris erythrocephalus</i>
Kahverengi kızböceği	<i>Sympecma fusca</i>	<i>Ischnomera haemorrhoidalis</i>	<i>Metopoplax origani</i>
Kavun Sineği	<i>Myiopardalis pardalina</i>	<i>Oedemera (s.str.) lurida</i>	<i>Emblethis brachynotus</i>
Kiraz sineği	<i>Rhagoletis cerasi</i>	<i>Oedemera (s.str.) penicillata</i>	<i>Emblethis verbasci</i>
Balarısı	<i>Apis mellifera</i>	<i>Oedemera (s.str.) pthysica</i>	<i>Rhyparochromus consors</i>
<i>Rhyparochromus immaculatus</i>	<i>Teinoptera olivina</i>	<i>Macrosteles fieberi</i>	<i>Wormaldia subnigra</i>
<i>Pyrhocoris apterus</i>	<i>Phragmatobia fuliginosa</i>	<i>Chiasmus conspurcatus</i>	<i>Psychomyia mengensis</i>
<i>Dicranocephalus agilis</i>	<i>Phragmatobia placida</i>	<i>Cicadula (Henriana) lineatopunctata</i>	<i>Psychomyia pusilla</i>
<i>Dicranocephalus albipes</i>	<i>Leucoma salicis</i>	<i>Cicadula (s. str.) quadrinotata</i>	<i>Cheumatopsyche lepida</i>
<i>Cixius (Ceratocixius) pallipes</i>	<i>Diacrisia sannio</i>	<i>Limotettix striola</i>	<i>Hydropsyche contubernalis</i>
<i>Hyalesthes mlokosievici</i>	<i>Callimorpha dominula</i>	<i>Artianus manderstjernii</i>	<i>Hydropsyche martynovi</i>
<i>Hyalesthes obsoletus</i>	<i>Diaphora mendica</i>	<i>Psammotettix pictipennis</i>	<i>Hydropsyche pellucidula</i>
<i>Pentastira major</i>	<i>Catocala elocata</i>	<i>Psammotettix provincialis</i>	<i>Hydropsyche resilli</i>
<i>Pentastira megista</i>	<i>Catocala fraxini</i>	<i>Ebarrius cognatus</i>	<i>Hydropsyche sciligræ</i>
<i>Duilus fasciata</i>	<i>Tyria jacobaeae</i>	<i>Empoasca solani</i>	<i>Thremma anomalum</i>
<i>Pentastiridius (s. str.) leporinus</i>	<i>Ethmia bipunctella</i>	<i>Macrosteles sexnotatus</i>	<i>Lithax musaca</i>
<i>Entithena musiva</i>	<i>Crambus pinellus</i>	<i>Paramesus major</i>	<i>Dinarthrum iranicum</i>
<i>Tettigometra (Mitricephalus) leucophaea</i>	<i>Earias clorana</i>	<i>Grypotes puncticollis</i>	<i>Drusus bayburtii</i>
<i>Tettigometra obliqua</i>	<i>Watsonarctia deserta</i>	<i>Selenocephalus stenopterus</i>	<i>Drusus muciei</i>
<i>Raivuna striata</i>	<i>Chelis maculosa</i>	<i>Aguriahana germari</i>	<i>Limnephilus ponticus</i>
<i>Lepyronia coleoptrata</i>	<i>Arctinia casearea</i>	<i>Selenocephalus obsoletus</i>	<i>Micropterna ilgazica</i>
<i>Dictyla echii</i>	<i>Epicalia villica</i>	<i>Selenocephalus pallidus</i>	<i>Beraea walteri</i>
<i>Kalama tricornis</i>	<i>Lithosia quadra</i>	<i>Macropsis megerlei</i>	<i>Adicella syriaca</i>
<i>Monosteira unicostata</i>	<i>Odonestis pruni</i>	<i>Hephathus nanus</i>	<i>Leptocerus interruptus</i>
<i>Physatocheila municeps</i>	<i>Malacosoma castræ</i>	<i>Anaceratagallia ribauti</i>	<i>Nemorius vitripennis</i>
<i>Tingis auriculata</i>	<i>Lasiocampa quercus</i>	<i>Iassus scutellaris</i>	<i>Chrysops (s. str.) caecutiens</i>
<i>Corythucha arcuata</i>	<i>Lasiocampa eversmanni</i>	<i>Iassus lanio</i>	<i>Chrysops (Petersenchrysops) hamatus</i>
<i>Enoplops disciger</i>	<i>Phyllodesma tremulifolium</i>	<i>Zyginidia pullula</i>	<i>Tabanus autumnalis</i>
<i>Ceraleptus obtusus</i>	<i>Lemonia balcanica</i>	<i>Dryodurgades reticulatus</i>	<i>Tabanus bromius</i>
<i>Coreus marginatus</i>	<i>Agrius convolvuli</i>	<i>Tremulicerus fulgidus</i>	<i>Tabanus latetinctus</i>
<i>Gonocerus juniperi</i>	<i>Deilephila suellus</i>	<i>Frutitoidia bisignata</i>	<i>Tabanus leleani</i>
<i>Syromastus rhombeus</i>	<i>Hyles euphorbiae</i>	<i>Parthenolecanium corni</i>	<i>Tabanus oppugnator</i>
<i>Ceraleptus gracilicornis</i>	<i>Hyles hippophaes</i>	<i>Eulecanium tiliae</i>	<i>Tabanus spectabilis</i>
<i>Coriomeris hirticornis</i>	<i>Hyles livornica</i>	<i>Colposcenia osmanica</i>	<i>Haematopota kemali</i>
<i>Corixa punctata</i>	<i>Laothoe populi</i>	<i>Rhinocola aceris</i>	<i>Haematopota sewelli</i>
<i>Sigara (s.str.) striata</i>	<i>Macroglossum stellatarum</i>	<i>Trioza centranthi</i>	<i>Dasyramphus umbrinus</i>
<i>Cyphostethus minitristriatus</i>	<i>Marumba quercus</i>	<i>Aphis nasturtii</i>	<i>Tipula (Lunatipula) subacuminata</i>
<i>Alydus calcaratus</i>	<i>Mimas tiliae</i>	<i>Brachycaudus (Acaudus) lyncidis</i>	<i>Delia platura</i>
<i>Camptopus lateralis</i>	<i>Proserpinus proserpina</i>	<i>Eulachnus rileyi</i>	<i>Anopheles maculipennis</i>
<i>Corizus hyoscyami</i>	<i>Sphinx ligustri</i>	<i>Sitobion avenae</i>	<i>Anopheles sacharovi</i>
<i>Liorhyssus hyalinus</i>	<i>Smerinthus ocellatus</i>	<i>Uroleucon cichorii</i>	<i>Ptychoptera lacustris</i>
<i>Rhopalus (s. str.) parumpunctatus</i>	<i>Smerinthus kindermanni</i>	<i>Cinara pini</i>	<i>Blepharicera fasciata</i>
<i>Stictopleurus crassicornis</i>	<i>Acleris variegata</i>	<i>Liosomaphis berberidis</i>	<i>Empis (Euempis) sericans</i>
<i>Stictopleurus pictus</i>	<i>Eana goiana</i>	<i>Metopolophium dirhodum</i>	<i>Coenagrion ornatum</i>
<i>Maccevethus caucasicus</i>	<i>Gypsonoma dealbana</i>	<i>Thelaxes suberi</i>	<i>Coenagrion pulchellum</i>
<i>Maccevethus persicus</i>	<i>Grapholita nebritana</i>	<i>Baetis (s.str.) alpinus</i>	<i>Ischnura pumilio</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Odontotarsus caudatus</i>	<i>Spilonota ocellana</i>	<i>Baetis (s.str.) scambus</i>	<i>Onychogomphus forcipatus</i>
<i>Odontotarsus impictus</i>	<i>Cerura vinula</i>	<i>Baetis (Rhodobaetis) rhodani</i>	<i>Calopteryx splendens</i>
<i>Odontotarsus karatasensis</i>	<i>Staurops fagi</i>	<i>Procloeon pennulatum</i>	<i>Lestes dryas</i>
<i>Psacasta exanthematica</i>	<i>Notodonta derbendica</i>	<i>Pseudocentropiloides shadini</i>	<i>Lestes sponsa</i>
<i>Odontotarsus robustus</i>	<i>Spatalia argentina</i>	<i>Ecdyonurus (s.str.) venosus</i>	<i>Baccha elongata</i>
<i>Eurygaster hottentotta</i>	<i>Rhegmatophila alpina</i>	<i>Rhithrogena semicolorata</i>	<i>Ceriana conopsoidea</i>
<i>Eurygaster maura</i>	<i>Clostera curtula</i>	<i>Heptagenia (Dacnogenia) coerulans</i>	<i>Cheilosia albitarsis</i>
<i>Eurygaster austriaca</i>	<i>Clostera pigra</i>	<i>Habroleptoides confusa</i>	<i>Cheilosia canicularis</i>
<i>Eurygaster dilaticollis</i>	<i>Notodonta ziczac</i>	<i>Habrophlebia lauta</i>	<i>Cheilosia himantopus</i>
<i>Eurygaster testudinaria</i>	<i>Notodonta phoebe</i>	<i>Potamanthus luteus</i>	<i>Cheilosia illustrata</i>
<i>Odontoscielis fuliginosa</i>	<i>Triphaena janthiana</i>	<i>Diaspidiotus zonatus</i>	<i>Cheilosia laticornis</i>
<i>Canthophorus melanopterus</i>	<i>Furcula bifida</i>	<i>Dynaspidiotus abietis</i>	<i>Cheilosia soror</i>
<i>Graphosoma lineatum</i>	<i>Phalera bucephala</i>	<i>Lepidosaphes newsteadi</i>	<i>Cheilosia variabilis</i>
<i>Aelia acuminata</i>	<i>Pheosia tremula</i>	<i>Leucaspis lowi</i>	<i>Cheilosia vulpina</i>
<i>Raphigaster nebulosa</i>	<i>Pterostoma palpinum</i>	<i>Parlatoria parlatoriae</i>	<i>Chrysogaster coemeteriorum</i>
<i>Holcostethus strictus</i>	<i>Acrida bicolor</i>	<i>Isoperla rhododendri</i>	<i>Chrysotoxum bicinctum</i>
<i>Neottiglossa leporina</i>	<i>Aiolopus strepens</i>	<i>Pontoperla teberdinica</i>	<i>Chrysotoxum festivum</i>
<i>Peribalus (s. str.) strictus</i>	<i>Aiolopus thalassinus</i>	<i>Oulema duftschmidi</i>	<i>Chrysotoxum lessonae</i>
<i>Carpocoris melanocerus</i>	<i>Calliptamus coelesyriensis</i>	<i>Clytra (s.str.) laeviuscula</i>	<i>Conosyrphus volucellinus</i>
<i>Carpocoris mediterraneus</i>	<i>Calliptamus italicus</i>	<i>Coptocephala unifasciata</i>	<i>Didea fasciata</i>
<i>Carpocoris (s. str.) fuscispinus</i>	<i>Calliptamus tenuicercis</i>	<i>Labidostomis atkaracalarica</i>	<i>Episyrphus balteatus</i>
<i>Carpocoris (s. str.) pudicus</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) bornhalmi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) asiatica</i>	<i>Eristalinus aeneus</i>
<i>Carpocoris (s. str.) purpureipennis</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) macrocerus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) basanica</i>	<i>Eristalinus sepulchralis</i>
<i>Codophila lunulata</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) mollis</i>	<i>Labidostomis (s.str.) beckeri</i>	<i>Eristalis alpina</i>
<i>Codophila pusio</i>	<i>Chorthippus (Glyptobothrus) vagans</i>	<i>Labidostomis (s.str.) brevipennis</i>	<i>Eristalis arbustorum</i>
<i>Codophila varia</i>	<i>Chorthippus (s.str.) dichrous</i>	<i>Labidostomis (s.str.) decipiens</i>	<i>Eristalis pertinax</i>
<i>Eurydema (s. str.) oleracea</i>	<i>Chorthippus ilkazi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) diversifrons</i>	<i>Eristalis rupium</i>
<i>Eurydema (s. str.) ornata</i>	<i>Chorthippus (s.str.) loratus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) karamanica</i>	<i>Eristalis similis</i>
<i>Eurydema (Rubrodorsalium) ventralis</i>	<i>Chorthippus (s.str.) parallelus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) longimana</i>	<i>Eristalis tenax</i>
<i>Eurydema blanda</i>	<i>Chorthippus (Stauroderus) scalaris</i>	<i>Labidostomis (s.str.) maculipennis</i>	<i>Eumerus strigatus</i>
<i>Piezodorus lituratus</i>	<i>Celes variabilis</i>	<i>Labidostomis (s.str.) medvedevi</i>	<i>Eupeodes corollae</i>
<i>Sciocoris maculatus</i>	<i>Dasyhippus uvarovi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) mesopotamica</i>	<i>Eupeodes luniger</i>
<i>Staria lunata</i>	<i>Doclostaurus (Notostaurus) anatolicus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) pallidipennis</i>	<i>Lapposyrphus lapponicus</i>
<i>Zicrona coerulea</i>	<i>Doclostaurus (Kazakia) brevicollis</i>	<i>Labidostomis (s.str.) oertzeni</i>	<i>Lejogaster tarsata</i>
<i>Nezara viridula</i>	<i>Euchorthippus pulvinatus</i>	<i>Labidostomis (s.str.) propinqua</i>	<i>Melanogaster aerea</i>
<i>Saldula saltatoria</i>	<i>Oedipoda caerulescens</i>	<i>Labidostomis (s.str.) rufa</i>	<i>Melanostoma mellinum</i>
<i>Anoplius viaticus</i>	<i>Oedipoda schochi</i>	<i>Labidostomis (s.str.) sulcicollis</i>	<i>Meligramma guttata</i>
<i>Anoplius infuscatus</i>	<i>Omocestus (s.str.) haemorrhoidalis</i>	<i>Smaragdina biornata</i>	<i>Meliscaeva auricollis</i>
<i>Anoplius concinnus</i>	<i>Omocestus (s.str.) nanus</i>	<i>Smaragdina hypocrita</i>	<i>Merodon armipes</i>
<i>Anoplius nigerimus</i>	<i>Omocestus (s.str.) rufipes</i>	<i>Smaragdina limbata</i>	<i>Merodon hikmeti</i>
<i>Episyron candiotum</i>	<i>Omocestus (s.str.) ventralis</i>	<i>Smaragdina tibialis</i>	<i>Merodon loewi</i>
<i>Episyron albonotatum</i>	<i>Omocestus (Dirshius) petraeus</i>	<i>Smaragdina xanthaspis</i>	<i>Merodon nanus</i>
<i>Episyron rufipes</i>	<i>Omocestus (Dirshius) minutus</i>	<i>Exema elliptica</i>	<i>Merodon nigratarsis</i>
<i>Episyron gallicum</i>	<i>Pararcyptera labiata</i>	<i>Tituboea macropus</i>	<i>Merodon planiceps</i>
<i>Aporinellus sexmaculatus</i>	<i>Rammehippus turcicus</i>	<i>Cryptocephalus octacasmus</i>	<i>Merodon spinipes</i>
<i>Pompilus cinereus</i>	<i>Stauroderus scalaris</i>	<i>Cryptocephalus turcicus</i>	<i>Merodon spinatarsis</i>
<i>Batozonellus lacerticida</i>	<i>Stenobothrus burri</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) curda</i>	<i>Merodon telmateia</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Agenioideus excisus</i>	<i>Stenobothrus lineatus</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) amasiensis</i>	<i>Myathropa florea</i>
<i>Vespa orientalis</i>	<i>Sphingonotus nebulosus</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) connexus</i>	<i>Neoascia podagrica</i>
<i>Vespa crabro crabro</i>	<i>Stenobothrus nigromaculatus</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) exiguus</i>	<i>Orthonevra nobilis</i>
<i>Vespula (Paravespula) germanica</i>	<i>Locusta migratoria</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) fausti</i>	<i>Paragus bicolor</i>
<i>Vespula vulgaris</i>	<i>Isophya ilkazi</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) fulvus</i>	<i>Paragus quadrifasciatus</i>
<i>Dolichovespula sylvestris</i>	<i>Isophya rectipennis</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) ocellatus</i>	<i>Paragus tibialis</i>
<i>Dolichovespula omissa</i>	<i>Isophya nervosa</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) populi</i>	<i>Pipizella maculipennis</i>
<i>Polistes (s.str.) gallicus</i>	<i>Isophya obtusidens</i>	<i>Cryptocephalus (Asionus) pygmaeus</i>	<i>Pipizella virens</i>
<i>Polistes (s.str.) nimpha</i>	<i>Isophya staneki</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) anticus</i>	<i>Platycheirus albimanus</i>
<i>Polistes dominulus</i>	<i>Isophya stenocauda</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) biguttatus</i>	<i>Platycheirus aurolateralis</i>
<i>Andrena (Zonandrena) flavipes</i>	<i>Poecilimon (s.str.) bosporicus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) bipunctatus</i>	<i>Scaeva pyrastris</i>
<i>Lithurgus chrysurus</i>	<i>Poecilimon celebi</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) cribratus</i>	<i>Scaeva selenitica</i>
<i>Lithurgus cornutus</i>	<i>Poecilimon (s.str.) iucundus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) duplicatus</i>	<i>Spazigaster ambulans</i>
<i>Anthidiellum strigatum</i>	<i>Anterastes burri</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) flavipes</i>	<i>Sphaerophoria rueppelli</i>
<i>Hoplosmia bidentata</i>	<i>Anterastes serbicus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) moraei</i>	<i>Sphaerophoria scripta</i>
<i>Osmia (Helicosmia) fulviventris</i>	<i>Decticus verrucivorus</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) octopunctatus</i>	<i>Syricta flaviventris</i>
<i>Megachile (Xanthosarus) maritima</i>	<i>Parapholidoptera signata</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) paphlagonius</i>	<i>Syrphus ribesii</i>
<i>Chelostoma (Foveosmia) incognitum</i>	<i>Pholidoptera fallax</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) sericeus</i>	<i>Syrphus vitripennis</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) acanthura</i>	<i>Platycleis (s. str.) intermedia</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) trimaculatus</i>	<i>Volucella bombylans</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) brevis</i>	<i>Sporadana sporadum</i>	<i>Cryptocephalus (s.str.) virens</i>	<i>Volucella pellucens</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) caudata</i>	<i>Tartarogryllus burdigalensis</i>	<i>Cryptocephalus (Heterichnus) prusias</i>	<i>Volucella zonaria</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) elegantula</i>	<i>Tartarogryllus tartarus</i>	<i>Cryptocephalus (Lamellosus) angorensis</i>	<i>Xylota segnis</i>
<i>Coelioxys (Allocoelioxys) haemorrhoea</i>	<i>Melanogryllus desertus</i>	<i>Cryptocephalus (Protophysus) schaefferi</i>	<i>Dichrostigma malickyi</i>
<i>Coelioxys (Mesocoelioxys) argentea</i>	<i>Aprostocetus aartseni</i>	<i>Cryptocephalus (Protophysus) wehnckeii</i>	<i>Raphidia (s. str.) ambigua</i>
<i>Osmia (Helicosmia) niveata</i>	<i>Aprostocetus annulatus</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) fimbriolatus</i>	<i>Sphex flavipennis</i>
<i>Colobopsis truncata</i>	<i>Aprostocetus artemisicola</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) hieroglyphicus</i>	<i>Sphex (Prionyx) viduatus</i>
<i>Harpagoxenus sublaevis</i>	<i>Aprostocetus bakkendorfi</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) limbatus</i>	<i>Ammophila heydeni</i>
<i>Leptothorax acervorum</i>	<i>Aprostocetus catus</i>	<i>Stylosomus (s.str.) flavus</i>	<i>Ammophila sabulosa</i>
<i>Leptothorax muscorum</i>	<i>Aprostocetus cerricola</i>	<i>Pachybrachis (s.str.) tessellatus</i>	<i>Argogorytes fargeii</i>
<i>Myrmica anatolica</i>	<i>Aprostocetus crino</i>	<i>Macrocoma rubripes</i>	<i>Bembix bidentata</i>
<i>Formica rufa</i>	<i>Aprostocetus constrictus</i>	<i>Chrysolina (Erythrochrysa) polita</i>	<i>Cerceris rybyensis</i>
<i>Lomaspilis marginata</i>	<i>Aprostocetus emesa</i>	<i>Chrysolina (Synerga) herbacea</i>	<i>Aneomochtherus micrasiaticus</i>
<i>Rhodostrophia vibicaria</i>	<i>Aprostocetus fusifolia</i>	<i>Chrysolina saliceti</i>	<i>Promachus leoninus</i>
<i>Rhodostrophia tabidaria</i>	<i>Aprostocetus incrassatus</i>	<i>Chrysolina tremula</i>	<i>Micropeza nigra</i>
<i>Cidaria fulvata</i>	<i>Aprostocetus larzacensis</i>	<i>Chrysolina vigintipunctata</i>	<i>Exochostoma osellai</i>
<i>Aplocera annexata</i>	<i>Aprostocetus ligus</i>	<i>Gastrophysa (s.str.) polygona</i>	<i>Germaria obscuripennis</i>
<i>Aplocera plagiata</i>	<i>Aprostocetus micantulus</i>	<i>Gonioctena (Spartomena) fornicata</i>	<i>Hemipenthes velutinus</i>
<i>Chiasmia clathrata</i>	<i>Aprostocetus nubigenus</i>	<i>Phratora (Phyllodecta) laticollis</i>	<i>Tephritis dioscurea</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Chlorissa viridata</i>	<i>Aprostocetus palustris</i>	<i>Phratora (Phyllodecta) vitellinae</i>	<i>Tephritis vespertina</i>
<i>Colostygia pectinataria</i>	<i>Aprostocetus pausiris</i>	<i>Diorhabda elongata</i>	<i>Ceratina (Euceratina) chalybea</i>
<i>Costaconvexa polygrammata</i>	<i>Aprostocetus phineus</i>	<i>Galeruca (s.str.) pomonae</i>	<i>Ceratina (Euceratina) cyanea</i>
<i>Elicrinia cardiaria</i>	<i>Aprostocetus pygmaeus</i>	<i>Luperus flavipes</i>	<i>Ceratina (Euceratina) nigrolabiata</i>
<i>Ligdia adustata</i>	<i>Aprostocetus productus</i>	<i>Luperus xanthopoda</i>	<i>Xylocopa (Xylocopa) violacea</i>
<i>Lomaspilis opis</i>	<i>Aprostocetus tymber</i>	<i>Nymphius lydius</i>	<i>Bombus (Thoracobombus) zonatus</i>
<i>Lomaspilis bithynica</i>	<i>Aprostocetus toddaliae</i>	<i>Altica carduorum</i>	<i>Bombus sylvarum</i>
<i>Odezia atrata</i>	<i>Aprostocetus venustus</i>	<i>Altica deserticola</i>	<i>Bombus humilis</i>
<i>Opisthograptis luteolata</i>	<i>Aprostocetus viridinitens</i>	<i>Altica palustris</i>	<i>Bombus ruderalis</i>
<i>Rhodostrophia calabra</i>	<i>Anaprostocetus acuminatus</i>	<i>Aphthona semicyanea</i>	<i>Bombus armeniacus</i>
<i>Rhodostrophia discopunctata</i>	<i>Baryscapus adalia</i>	<i>Chaetocnema semicoerulea</i>	<i>Bombus sichelii</i>
<i>Scopula immorata</i>	<i>Baryscapus berhidanus</i>	<i>Crepidodera aurata</i>	<i>Bombus hortorum</i>
<i>Scopula ornata</i>	<i>Baryscapus bruchivorus</i>	<i>Phyllotreta cruciferae</i>	<i>Bombus humilis</i>
<i>Scotopteryx chenopodiata</i>	<i>Baryscapus bruchophagi</i>	<i>Cassida seraphina</i>	<i>Bombus mlokosievitzii</i>
<i>Siona lineata</i>	<i>Baryscapus endemus</i>	<i>Cassida viridis</i>	<i>Bombus (Thoracobombus) sylvarum</i>
<i>Selenia lunaria</i>	<i>Baryscapus impeditus</i>	<i>Hypocassida subferruginea</i>	<i>Bombus (Thoracobombus) pascuorum</i>
<i>Abrostola clarissa</i>	<i>Baryscapus nigroviolaceus</i>	<i>Ischyonota desertorum</i>	<i>Bombus terrestris</i>
<i>Abrostola triplasia</i>	<i>Baryscapus oophagus</i>	<i>Epitrix pubescens</i>	<i>Bombus (Megabombus) argillaceus</i>
<i>Acontia lucida</i>	<i>Baryscapus pallidae</i>	<i>Pachnephorus corinthius</i>	<i>Bombus (Subterraneobombus) fragrans</i>
<i>Acronicta (Subacronicta) megacephala</i>	<i>Baryscapus spartifoliellae</i>	<i>Pachnephorus villosus</i>	<i>Evylaeus linearis</i>
<i>Acronicta (Triaena) psi</i>	<i>Neotrichoporoides biogradensis</i>	<i>Bruchus affinis</i>	<i>Halictus (Hexataenites) cochlearitarsis</i>
<i>Acronicta (Viminia) euphorbiae</i>	<i>Neotrichoporoides bulgaricus</i>	<i>Bruchus hamatus</i>	<i>Lasioglossum discum</i>
<i>Acronicta (Viminia) orientalis</i>	<i>Sigmophora brevicornis</i>	<i>Taphrorychus villifrons</i>	<i>Sphecodes schenckii</i>
<i>Actebia praecox</i>	<i>Tamarixia monesius</i>	<i>Cionus hortulans</i>	<i>Attagenus quadrimaculatus</i>
<i>Actinotia radiosa</i>	<i>Tamarixia pronomus</i>	<i>Ceutorhynchus sulcicollis</i>	<i>Cuneala confinis</i>
<i>Aedophron phlebophora</i>	<i>Tamarixia upis</i>	<i>Rhinoncus pericarpus</i>	<i>Macrophya superba</i>
<i>Aedophron rhodites</i>	<i>Tetrastichus decrescens</i>	<i>Cionus olivieri</i>	<i>Tenthredo liturata</i>
<i>Agrotis (Crassagrotis) bigramma</i>	<i>Tetrastichus melasomae</i>	<i>Cionus thapsi</i>	<i>Tenthredo propinqua</i>
<i>Agrotis (Crassagrotis) obesa</i>	<i>Tetrastichus sinope</i>	<i>Gymnaetron (Rhynusa) asellus</i>	<i>Tenthredopsis nassata</i>
<i>Agrotis (Putagrotis) puta</i>	<i>Entedon crassiscapus</i>	<i>Gymnaetron (Rhynusa) tetrum</i>	<i>Trissolcus manteroii</i>
<i>Agrotis (s.str.) cinerea</i>	<i>Entedon diotimus</i>	<i>Brachyderes incanus</i>	<i>Corynis mutabilis</i>
<i>Agrotis (s.str.) clavis</i>	<i>Entedon parvicar</i>	<i>Polydrusus (Eustolus) astutus</i>	<i>Eurytoma tibialis</i>
<i>Agrotis (s.str.) desertorum</i>	<i>Necremnus folia</i>	<i>Polydrusus (Eustolus) ponticus</i>	<i>Tetramesa maderae</i>
<i>Agrotis (s.str.) exclamationis</i>	<i>Pediobius eubius</i>	<i>Polydrusus (Conocetus) baudii</i>	<i>Augyles marmota</i>
<i>Agrotis (s.str.) ipsilon</i>	<i>Antepipona deflenda</i>	<i>Polydrusus (Conocetus) gracilicornis</i>	<i>Cephus pygmaeus</i>
<i>Agrotis (s.str.) segetum</i>	<i>Syrista parreyssii</i>	<i>Eusomus ovulum</i>	<i>Trachelus libanensis</i>
<i>Agrotis (s.str.) trux</i>	<i>Calameuta) haemorrhoidalis</i>	<i>Sitona crinitus</i>	<i>Agathis anglica</i>
<i>Ammonoconia senex</i>	<i>Calameuta (s.str.) idolon</i>	<i>Sitona hispidulus</i>	<i>Agathis rufipalpis</i>
<i>Amphipyra tragopoginis</i>	<i>Cephus brachycercus</i>	<i>Larinus (Larinodontes) sturnus</i>	<i>Hormius moniliatus</i>
<i>Antarchaea numisma</i>	<i>Cephus nigrinus</i>	<i>Larinus latus</i>	<i>Rhysipolis decorator</i>
<i>Apamea anceps</i>	<i>Cephus pygmeus</i>	<i>Larinus idoneus</i>	<i>Orgilus abbreviator</i>
<i>Apamea crenata</i>	<i>Cephus sareptanus</i>	<i>Lixus cardui</i>	<i>Allurus lituratus</i>
<i>Apamea furva</i>	<i>Cephus spinipes</i>	<i>Bangasternus orientalis</i>	<i>Allurus muricatus</i>
<i>Apamea monoglyphia</i>	<i>Trachelus tabidus</i>	<i>Ceutorhynchus nanus</i>	<i>Perilitus (Microctonus) aethiops</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Apamea sordens</i>	<i>Agriotes sputator</i>	<i>Tychius argentatus</i>	<i>Perilitus (Microctonus) moldavicus</i>
<i>Apamea syriaca</i>	<i>Melanotus robustus</i>	<i>Tychius cuprifer</i>	<i>Microchelonus (s.str.) sulcatus</i>
<i>Apopestes spectrum</i>	<i>Selatosomus gravidus</i>	<i>Tychius eldae</i>	<i>Diospilus belokobylskiji</i>
<i>Aporophyla australis</i>	<i>Selatosomus latus</i>	<i>Tychius picirostris</i>	<i>Diospilus capito</i>
<i>Auchmis (s.str.) detera</i>	<i>Zoroachros dermestoides</i>	<i>Tychius ruscicus</i>	<i>Chelonus (s.str.) obscuratus</i>
<i>Autophila (Cheirophanes) ligaminosa</i>	<i>Cardiophorus discicollis</i>	<i>Tychius stephensi</i>	<i>Chelonus (s.str.) canescens</i>
<i>Autophila (s.str.) banghaasi</i>	<i>Cardiophorus nigratissimus</i>	<i>Apion aestimatum</i>	<i>Chelonus (s.str.) oculator</i>
<i>Autophila (s.str.) limbata</i>	<i>Nothodes parvulus</i>	<i>Apion trifolii</i>	<i>Glyptomorpha pectoralis</i>
<i>Dysgonia algira</i>	<i>Athous (s. str.) haemorrhoidalis</i>	<i>Apion viciae</i>	<i>Bracon (s.str.) intercessor</i>
<i>Behounekia freyeri</i>	<i>Athous subfuscus</i>	<i>Polydrusus inustus</i>	<i>Bracon (s. str.) pectoralis</i>
<i>Bena bicolorana</i>	<i>Prosternon syriacum</i>	<i>Sitona bicolor</i>	<i>Bracon (s. str.) trucidator</i>
<i>Phalaena nebulosa</i>	<i>Prosternon tessellatum</i>	<i>Sitona lineata</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) dolichurus</i>
<i>Lacanobia contigua</i>	<i>Peripontius terminatus</i>	<i>Sitona lineellus</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) larvicida</i>
<i>Leucania comma</i>	<i>Adrastus anaticus</i>	<i>Tychius (s.str.) bicolor</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) lividus</i>
<i>Noctua orbona</i>	<i>Adrastus circassicus</i>	<i>Tychius flavicollis</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) obscurator</i>
<i>Noctua pronuba</i>	<i>Synaptus filiformis</i>	<i>Larinus turbinatus</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) osculator</i>
<i>Noctua fimbriata</i>	<i>Ampedus elegantulus</i>	<i>Lixus algeris</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) variator</i>
<i>Noctua haywardi</i>	<i>Ampedus (s. str.) ochropterus</i>	<i>Lixus filum</i>	<i>Bracon (Glabrobracon) terebella</i>
<i>Phlogophora meticulosa</i>	<i>Agriotes infuscatus</i>	<i>Rhipidothrips gratusus</i>	<i>Bracon (Lucobracon) erraticus</i>
<i>Phlogophora sciata</i>	<i>Agriotes paludum</i>	<i>Aeolothrips collaris</i>	<i>Bracon (Lucobracon) meyeri</i>
<i>Heliothis peltigera</i>	<i>Agriotes proximus</i>	<i>Aeolothrips meridionalis</i>	<i>Bracon (Rostrobracon) urinator</i>
<i>Agrochola lota</i>	<i>Quasimus minutissimus</i>	<i>Sitothrips arabicus</i>	<i>Bracon (s.str.) nigratus</i>
<i>Chazaria incarnata</i>	<i>Drasterius bimaculatus</i>	<i>Limothrips denticornis</i>	<i>Bracon (s.str.) trucidator</i>
<i>Plusia festucae</i>	<i>Dicronychus cinereus</i>	<i>Limothrips schumtzi</i>	<i>Agathis umbellatarum</i>
<i>Cucullia argentina</i>	<i>Balclutha pellucens</i>	<i>Haplothrips tritici</i>	<i>Microchelonus gracilis</i>
<i>Emmelia trabealis</i>	<i>Platymetopius major</i>	<i>Rhyacophila nubila</i>	<i>Macrocentrus collaris</i>
<i>Mythimna l-album</i>	<i>Populicerus sharifi</i>	<i>Rhyacophila subovata</i>	<i>Meteorus affinis</i>
<i>Mythimna conigera</i>	<i>Rhytidodus boluicus</i>	<i>Agapetus karabagi</i>	<i>Alysia tristis</i>
<i>Tyta luctuosa</i>	<i>Tremulicerus mesopyrrhus</i>	<i>Synagapetus anaticus</i>	<i>Syrphoctonus nigratarsus</i>
<i>Oria musculosa</i>	<i>Arboridia adanae</i>	<i>Oxyethira falcata</i>	<i>Lissonota) flavovariegata</i>
<i>Sussaba pulchella</i>	<i>Araneus angulatus</i>	<i>Metellina mengei</i>	<i>Cylindroiulus abantensis</i>
<i>Syrphophilus bizonarius</i>	<i>Araneus diadematus</i>	<i>Dendryphantes rudis</i>	<i>Megaphyllum anaticum</i>
<i>Aneclis melanaria</i>	<i>Araneus quadratus</i>	<i>Mesobuthus gibbosus</i>	<i>Megaphyllum byzantinum</i>
<i>Heterocola nigrotibialis</i>	<i>Araniella cucurbitina</i>	<i>Neobisium (s.str.) validum</i>	<i>Strongylosoma euxinum</i>
<i>Ichneumon sarcitorius</i>	<i>Araniella inconspicua</i>	<i>Armenica (s.str.) laevicollis</i>	<i>Polydesmus complanatus</i>
<i>Temelucha lucida</i>	<i>Araniella opisthographa</i>	<i>Monacha samsunensis</i>	<i>Aphelenchus avenae</i>
<i>Promethes sulcator</i>	<i>Argiope bruennichi</i>	<i>Hirudo verbana</i>	<i>Aphelenchoides besseyi</i>
<i>Diplazon laetatorius</i>	<i>Cyclosa conica</i>	<i>Geophilus conjungens</i>	<i>Filenchus thornei</i>
<i>Syrphoctonus signatus</i>	<i>Larinioides cornutus</i>	<i>Geophilus carpophagus</i>	<i>Filenchus vulgaris</i>
<i>Tymnophorus obscuripes</i>	<i>Mangora acalypha</i>	<i>Geophilus mundus</i>	<i>Boleodorus (s.str.) thylactus</i>
<i>Netelia (Paropheltes) tarsata</i>	<i>Neoscona adianta</i>	<i>Henia (s.str.) athenarum</i>	<i>Bitylenchus parvus</i>
<i>Phytodietus griseanae</i>	<i>Pholcus phalangioides</i>	<i>Clinopodes flavidus</i>	<i>Helicotylenchus vulgaris</i>
<i>Phytodietus polyzonias</i>	<i>Pisaura mirabilis</i>	<i>Lithobius (s.str.) delictus</i>	<i>Pratylenchus penetrans</i>
<i>Collyria calcitrator</i>	<i>Thomisus onustus</i>	<i>Lithobius (s.str.) kastamonuensis</i>	<i>Pratylenchus thornei</i>
<i>Podagrion splendens</i>	<i>Xysticus kochi</i>	<i>Lithobius (s.str.) nigripalpis</i>	<i>Pratylenchus zea</i>
<i>Chrysomalla stigmatica</i>	<i>Xysticus laetus</i>	<i>Lithobius (s.str.) plesius</i>	<i>Zygotylenchus guevarai</i>
<i>Chrysomalla turci</i>	<i>Xysticus ninnii</i>	<i>Lithobius (s.str.) viriatus</i>	<i>Pratylenchoides alkani</i>
<i>Amblyseius armeniacus</i>	<i>Haplodrassus signifer</i>	<i>Lithobius (Sigibius) microps</i>	<i>Pratylenchus projectus</i>

ÇANKIRI İLİ OMURGASIZ CANLI TÜRLERİ			
TÜRKÇE ADI	TÜR	TÜRKÇE ADI	TÜR
<i>Kampimodromus aberrans</i>	<i>Agelena labyrinthica</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) aeruginosus</i>	<i>Healyella syriaca</i>
<i>Paraseiulus talbii</i>	<i>Coelotes pthysticus</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) evasus</i>	<i>Healyella schweigeri</i>
<i>Paraseiulus subsoleiger</i>	<i>Oxyopes lineatus</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) ferganensis</i>	<i>Aporrectodea trapezoides</i>
<i>Typhlodromus (s.str.) andrei</i>	<i>Pardosa agricola</i>	<i>Lithobius (Monotarsobius) sivasensis</i>	<i>Aporrectodea jassyensis</i>
<i>Oligonychus coniferarum</i>	<i>Piniphantes pinicola</i>	<i>Scolopendra cingulata</i>	<i>Allolobophora rosea</i>
<i>Rhipicephalus bursa</i>	<i>Trichonoides piscator</i>	<i>Cyrtops compositus</i>	<i>Dendrobaena semitica</i>
<i>Rhipicephalus turanicus</i>	<i>Brommella falcigera</i>	<i>Cyrtops kosswigi</i>	<i>Dendrobaena hortensis</i>
<i>Aculepeira ceropegia</i>	<i>Palpimanus gibbulus</i>	<i>Himantarium gabrielis</i>	<i>Dendrobaena pentheri</i>
<i>Agalenatea redii</i>	<i>Filistata insidiatrix</i>	<i>Strigamia acuminata</i>	

Resim 38 - *Agelena labyrinthica*

Resim 39 - *Siona lineata*

E.3. Ormanlar, Milli Parklar ve Tabiat Parkları

E.3.1. Ormanlar

Çankırı Orman İşletme Şefliği; Merkez, Korgun ve Eldivan ilçelerini kapsamaktadır. Toplam 146.217,10 hektar olan Şeflik sorumluluk alanının 62.557,90 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır. Ormanlar genel olarak silsile halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir. Çankırı ilçesi civarındaki ormanlarımızın çoğunlukla Karaçam, Sarıçam ve Meşe varlık göstermektedir. Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğu için, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir. Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Çizelge 55 - Çankırı Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu

(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2025)

Ormanlık Alanlar	Ağaçsız Orman Alanları	Orman Alan Toplamı	Orman Dışı Alanlar	Genel Toplam	Yüzdelik Verim
20.060,30	42.497,30	62.557,90	83.659,50	146.217,10	0,42

Eldivan Orman İşletme Şefliği; Eldivan Orman İşletme Şefliği toplam 106.327,60 hektar olan Şeflik sorumluluk alanının 27.963,70 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır. Ormanlar genel olarak silsile halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir. Eldivan ilçesi civarındaki ormanlarda çoğunlukla Karaçam, Sarıçam ve Meşe varlık göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğu için, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Çizelge 56 - Eldivan Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu

(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2025)

Ormanlık Alanlar	Ağaçsız Orman Alanları	Orman Alan Toplamı	Orman Dışı Alanlar	Genel Toplam	Yüzdelik Verim
7.682,20	20.281,50	27.963,70	78.363,90	106.327,60	26

Erikli Orman İşletme Şefliği; Yapraklı ve Merkez ilçelerinin mülki hudutlarından oluşmaktadır. Toplam 31.067,90 hektar olan Şeflik sorumluluk alanının 23.088,50 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır.

Ormanlar genel olarak silsile halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir.

Erikli Orman İşletme Şefliği sorumluluk alanındaki ormanlarda çoğunlukla Karaçam, Sarıçam ve Meşe varlık göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmamasından dolayı oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Çizelge 57 - Erikli Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu

(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2025)

Ormanlık Alanlar	Ağaçsız Orman Alanları	Orman Alan Toplamı	Orman Dışı Alanlar	Genel Toplam	Yüzdelik Verim
23.088,50	11.571,60	23.088,50	7.979,40	31.067,90	74

Sarıkaya Orman İşletme Şefliği; Yapraklı ilçesini kapsamaktadır. Toplam 26.197 hektar olan Şeflik sorumluluk alanının 16.311,9 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır

Ormanlar genel olarak silsile halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir.

Yapraklı ilçesi civarındaki ormanlarımızda çoğunlukla Karaçam, Sarıçam, Gökmar ve Meşe varlık göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Çizelge 58 - Çankırı Sarıkaya Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu

(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2025)

Ormanlık Alanlar	Ağaçsız Orman Alanları	Orman Alan Toplamı	Orman Dışı Alanlar	Genel Toplam	Yüzdelik Verim
16.311,90	5.929,80	16.311,9	9.885,10	26.197	62

Şabanözü Orman İşletme Şefliği; Şabanözü ve Orta ilçelerini kapsamaktadır. Toplam 119.652,80 hektar olan Şeflik sorumluluk alanının 50.999,50 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır.

Ormanlar genel olarak silsile halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir.

Şabanözü ilçesi civarındaki ormanlarımızda çoğunlukla Sarıçam ve Meşe varlık göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılması, Köylerde yaşayan kişilerin neredeyse kalmaması bu sebeple oduna duyulan ihtiyacın azalmasıyla ve yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Çizelge 59 - Çankırı Şabanözü Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu

(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2025)

Orman Alan Toplamı	Orman Dışı Alanlar	Genel Toplam	Yüzdelik Verim
50.999,5	68.653,3	119.652,8	%43

Yapraklı Orman İşletme Şefliği; Yapraklı ilçe hudutları içerisinde kalmaktadır. Toplam 29.418,80 hektar olan Şeflik sorumluluk alanının 20.815,70 hektarlık kısmı orman vasıflı araziden oluşmaktadır

Ormanlar genel olarak silsile halinde değil, coğrafyaya dağınık şekilde varlık göstermektedir.

Şeflik sınırları içerisindeki ormanlarımızda çoğunlukla Karaçam, Sarıçam, Gökmar ve Meşe varlık göstermektedir.

Şeflik karasal iklim kuşağında bulunduğundan, ağaçların yetişme ortamı (bonitet) zayıftır. Bu sebepten dolayı ağaçlar uygun yetişme ortamındaki aynı cins ağaçlarla aynı çap-boy gelişimini gösterememektedir.

Şeflik sınırlarında genel olarak doğalgazın kullanılmaması, Köylerde yaşayan kişilerin oduna duyulan ihtiyacın devam ettiği gözlenmiştir. Yapılan ağaçlandırma çalışmaları ile geçmiş yıllara bakılarak ormanlık alanda bir artıştan söz edilebilir.

Çizelge 60 - Çankırı Yapraklı Orman İşletme Şefliği Alan Döküm Tablosu

(Çankırı Orman İşletme Müdürlüğü, 2025)

Orman Alan Toplamı	Orman Dışı Alanlar	Genel Toplam	Yüzdelik Verim
20.815,70	8.603,10	29.418,80	%71

E.3.2. Milli Parklar

Bilimsel ve estetik bakımından, milli ve milletlerarası ender bulunan tabii ve kültürel kaynak değerleri ile koruma, dinlenme ve turizm alanlarına sahip tabiat parçaları Milli Park olarak tescil edilmişlerdir.

Ilgaz Dağı Milli Parkı: Batı Karadeniz Bölgesi'nde, Çankırı ve Kastamonu il sınırları içerisinde yer almakta olup; 1088,61 ha (bu alanın 337,75 Ha'lık kısmı Çankırı il sınırları içerisinde 750,86 Ha'lık kısmı Kastamonu il sınırları içerisinde kalmaktadır) alanı kapsamaktadır. 02.06.1976 tarihinde milli park olarak ilan edilmiştir. Milli Park alanının çoğunluğunun Kastamonu'da olması ve yönetimin tek elden olmasının daha verimli olacağı düşüncesiyle 2010 yılına kadar (Mülga)Kastamonu İl Çevre ve Orman Müdürlüğü tarafından yönetilmekteydi. Ancak, Genel Müdürlüğün 28/12/2010 tarih ve 10653 sayılı yazısı ile milli park yönetimi ikiye bölünmüş, Çankırı il sınırları içerisinde kalan 337,75 ha'lık bölümün yönetimi (mülga) Çankırı il müdürlüğünün sorumluluğuna geçmiştir. Çankırı ili sınırları içerisinde kalan alanda Karayolları Genel Müdürlüğü Bakımevi, 2 adet otel (Derbent ve Doruk Otel), 1 adet inşası durdurulmuş karkas bina, 1 adet giriş kapısı, 2 adet verici bulunmaktadır. Milli Parka park içerisinden geçen Çankırı- Kastamonu Devlet karayolu ile ulaşılır. Milli park Kastamonu'ya 45 km, Çankırı'ya 80 km, Ankara'ya ise 200 km uzaklıktadır. Ilgaz Dağı Milli Parkı, başta Ankara olmak üzere, ülkemizde de giderek artan rekreasyonel gereksinimi büyük ölçüde karşılayabilecek önemli bir merkezdir. Mevcut hizmetleri içerisinde en önemli kaynağı kış

sporlarıdır. Bu nedenle kış aylarında yoğun bir ziyaretçi potansiyeli vardır. Milli parka gelen ziyaretçilerin yeme, içme ve konaklama gibi ihtiyaçlarını karşılayabilecek tesisler mevcuttur. 2011 yılında Bakanlığın yeniden yapılanması sürecinde Sinop 10. Bölge Müdürlüğüne bağlı olarak Kastamonu ilinde Ilgaz Dağı Milli Park Müdürlüğü kurulmuştur. Milli parkın yönetimi bu müdürlük tarafından sürdürülmektedir.

Resim 40 - Ilgaz Dağı Milli Parkı

İstiklal Yolu Milli Parkı: Kastamonu ili İnebolu, Küre, Seydiler, Merkez ve Çankırı ili Merkez ilçesinde yer alan 235,7 hektarlık saha Cumhurbaşkanlığının 01.11.2018 tarihli ve 302 sayılı kararı ile belirlenmiş ve 02.11.2018 tarihli ve 30583 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak Tarihi Milli Park olarak ilan edilmiştir. İstiklal Yolu Tarihi Milli Parkı Çankırı Bölümü (3 ayrı kısım), Kastamonu Bölümü, Seydiler Bölümü, Küre Bölümü (5 ayrı kısım) ve İnebolu Bölümü olmak üzere 11 bölümden oluşmaktadır. 78,8 hektarlık kısmı Çankırı il sınırlarında kalmaktadır. İnebolu-Küre-Seydiler-Kastamonu-Ilgaz-Çankırı-Kalecik-Ankara güzergâhı üzerinde yer alan İstiklal Yolu; 3 il, 7 ilçe ve 21 köy olmak üzere toplam 31 yerleşim merkezi içinden veya yakınından geçmekte olup yaklaşık uzunluğu 340 km'dir. Alan Türkiye'nin 44. milli parkı olmuştur.

KARADENİZ

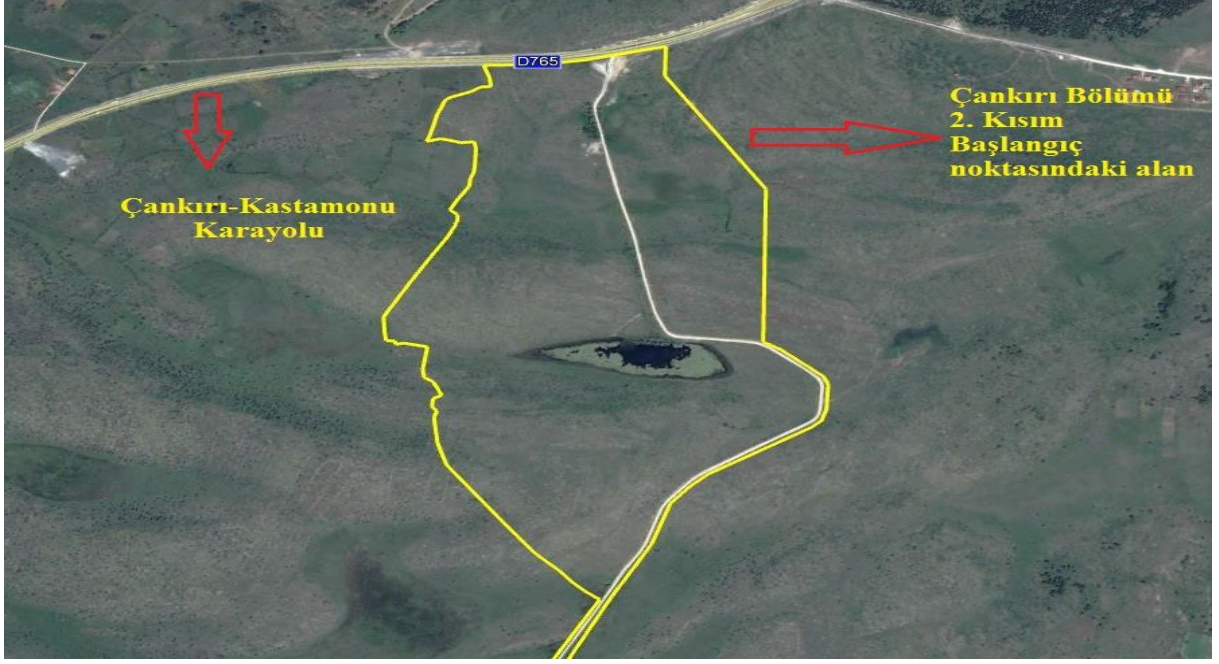
Harita 3 - İstiklal yolu Milli Parkı

Resim 41 - İstiklal Yolu TMP Çankırı Bölümü 1. Kısım resmi

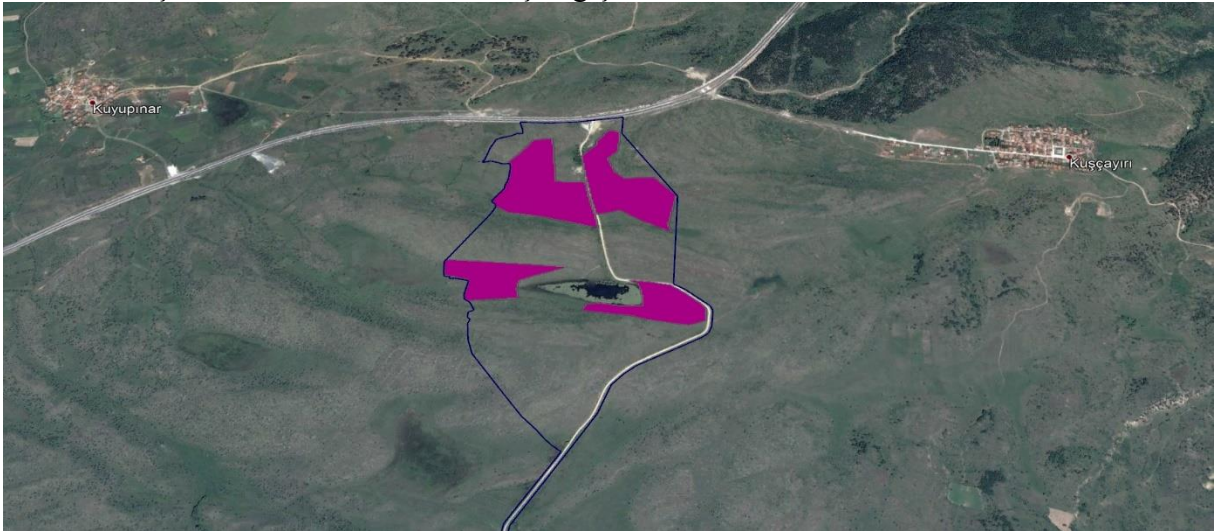
Resim 42 - Çankırı Bölümü 1. Kısım

Resim 43 - Çankırı Bölümü 2. Kısım başlangıç noktasındaki alan resmi

Resim 44 - Çankırı Bölümü 2. Kısım Başlangıç noktası

Resim 45 -Çankırı Bölümü 2. Kısım Mera Alanları resmi

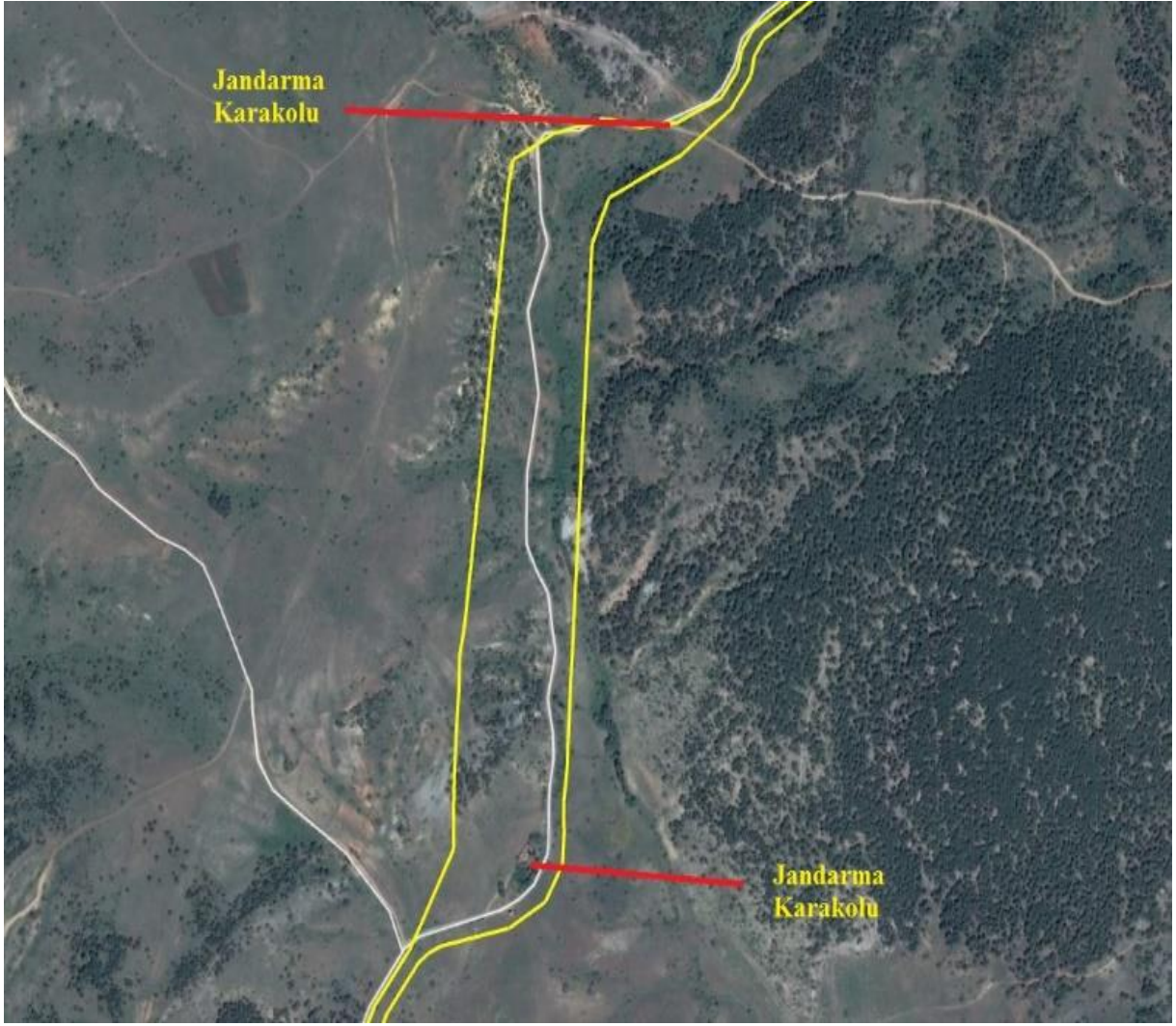
Resim 46 - Üç Oluk Jandarma Karakolu

Resim 47 -Üç Oluk Jandarma Karakolu Müştemilatı

Resim 48 – Gölet

Resim 49 - Jandarma Karakollarının konumu resmi

Resim 50 - Kuzeydeki ve Güneydeki Jandarma Karakolunun yerinde bulunan tanıtım tabelası

Resim 51 - Yeni Doğdu Jandarma Karakolu

Resim 52 - Çankırı Bölümü 2. Kısım

Resim 53 - Çankırı Bölümü 3. Kısım resmi

E.3.3. Tabiat Parkları

Tabiat parkları: bitki örtüsü ve yaban hayatı özelliğine sahip, manzara bütünlüğü içinde halkın dinlenme ve eğlenmesine uygun tabiat parçalarını, ifade eder.

Tabiat Varlığı ise “jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup ender bulunmaları veya özellikleri ve güzellikleri bakımından korunması gerekli, yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan değerler” olarak tanımlanmıştır. Tarihi mağaralar, kaya sığınakları; özellik gösteren ağaç ve ağaç toplulukları ile benzerleri; taşınmaz tabiat varlığı örneklerindendir.

Çankırı ilinde 3 adet tabiat parkı bulunmaktadır. Bunlar Kadınçayırı tabiat parkı, Hazım Dağı Tabiat Parkı ve Kenbağ Tabiat Parkıdır.

Kadınçayırı Tabiat Parkı

05.09.2012 tarihinde Tabiat Parkı olarak ilan edilen alan Ilgaz İlçesi Kadınçayırı mevkiinde bulunmaktadır. Tabiat parkının alanı 422 hektardır.

Parkın ana kaynak değeri; Orman ekosisteminin, ekolojik, biyolojik, jeolojik, jeomorfolojik ve peyzaj kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak. Gelişme planında belirtildiği üzere Kadınçayırı Tabiat Parkı ve Yakın Çevresine 211 adet floristik, 45 Adet endemik bitki türü vardır. Yine Gelişme planında belirtildiği üzere; 5 Adet İki Yaşamlı tür, 12 Adet Sürüngen tür, 28 Adet Memeli tür, 42 Adet kuş türün vardır.

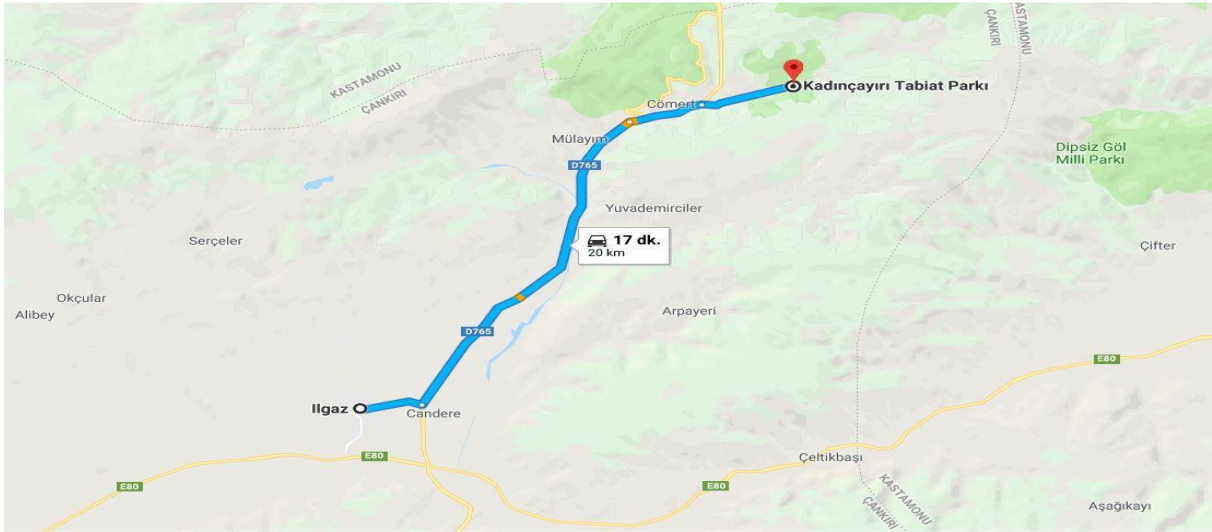
Kadınçayırı Tabiat Parkı sınırları içerisinde kırsal anlamda köy veya yayla ölçeğinde herhangi bir yerleşme dokusu bulunmadığından, “kültürel kaynak değerleri” anlamında geleneksel doku ve yerel mimari özelliklerinden bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle çalışma sahası Tabiat Parkı’nın yakın çevresinde yer alan Cömert Köyü ve Mülâyim yaylası ölçeğinde incelenmiştir. Köy yerleşmelerinin özgün yerleşim karakteristiklerini (dokusunu) koruduğu; yapılar arasında mesafelerin olduğu, topoğrafik eğimi kullandıkları, yaşama katı olan üst kata girişlerin yukarı kottan alınırken depo katı ve ahır olan alt katlara girişin alt kottan olduğu gözlenmiştir. Köy ve yayla içine yapılan yeni yapıların yerleşmelere entegre edildiği gözlenmiştir.

Köylerin yerleşme desenine bakıldığında ana konut yapısı, bitişik veya ayrıık inşa edilen ek konut yapısı (müştemilat) ve ayrıık inşa edilen depo, erzak deposu, samanlık gibi yapılardan oluşmaktadır.

Tabiat Parkı içinde herhangi turizm faaliyeti bulunmamakla birlikte, içinde bulunduğu bölgenin turizm ve rekreasyon açısından çekim merkezlerine oldukça yakın bir konumdadır. Bu konumu ve sahip olduğu kaynak değeri ile Tabiat Parkı, yakın çevresi ve Çankırı için bir çekim merkezi olma potansiyeline sahiptir.

Tabiat Parkı alanı Çankırı Ilgaz Kadınçayırı-Yıldıztepe Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgesi içinde yer almaktadır ve bu kapsamda Tabiat Parkı alanının doğusunda projelendirilen I.Etap İmar Planı kapsamında yatırımları devam eden Yıldıztepe Mevkiine çok yakın bir mesafededir. Ayrıca, Tabiat Parkı'nın kuzeybatısında, alana yaklaşık 10 km mesafede bulunan Ilgaz Dağı Milli Parkı içinde Türkiye'nin önemli kayak merkezlerinden biri yer almakta olup, bu alan özellikle kış turizmi açısından gelişmiş bir alandır.

Kadınçayırı Tabiat Parkı bu rekreasyonel aktivitelerin (çadırli kamp, fotoğraf çekimi, bitki ve hayvan inceleme, sportif faaliyetler, piknik) gerçekleştirilmesini sağlayacak doğal kaynak değeriinin birçoğuna sahiptir. Özellikle Gök Dere'nin iki kenarındaki ve Yarpınar mevkiindeki geniş çayırliklar rekreasyonel aktiviteler için uygundur. Tabiat Parkı sınırları içerisinde düzenli bir rekreasyonel faaliyet bulunmamakla birlikte yöre halkı sahayı günübirlik piknik amacıyla kullanmaktadır. Ayrıca Doğa yürüyüşü ve dağ bisikleti sporu yapılabilir

Harita 4 - Kadınçayırı Tabiat Parkı

Resim 54 - Kadın Çayırı Tabiat Parkı

Hazım Dağı Tabiat Parkı

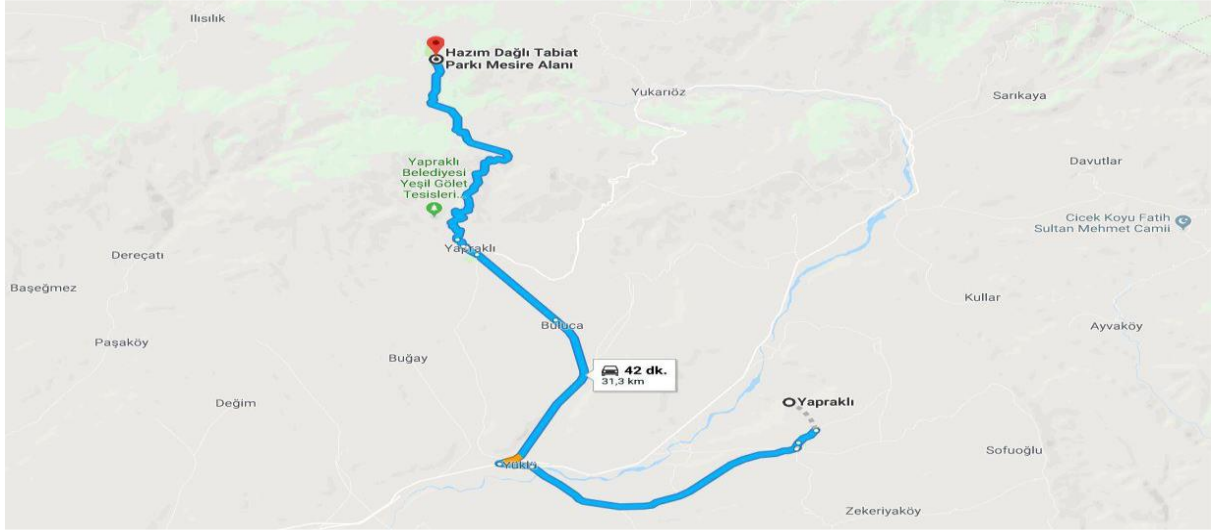
Yapraklı ilçesinde bulunan ilk olarak 22.12.2004 yılında mesire yeri olarak tescil edilen ve 21.11.2007 tarihinde işletmeciye ihale edilerek işletmeye açılan bu alan, 03.08.2009 yılında Tabiat Parkı olarak değiştirilmiştir. 126,36 hektarlık bir alana sahiptir.

Parkın ana kaynak değeri; Orman ekosisteminin, ekolojik, biyolojik, jeolojik, jeomorfolojik ve peyzaj kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak.

Gelişme planında belirtildiği üzere Hazım Dağı Tabiat Parkı ve Yakın Çevresine 123 adet floristik, 10 Adet endemik bitki türü vardır. Yine Gelişme planında belirtildiği üzere; 4 Adet İki Yaşamlı tür, 13 Adet Sürüngen tür, 23 Adet Memeli tür, 54 Adet kuş türün vardır.

Tabiat parkı içerisinde herhangi bir yerleşim yeri yoktur ve dolayısıyla yerel mimari özellikleri yansıtmayacak yapılar bulunmamaktadır.

Yapraklı ilçesi dağlık arazi yapısı nedeniyle yaylalar açısından zengindir. Bunlardan Büyük Yayla Tabiat Parkına 1 km uzakta ve yaklaşık 40 haneden oluşmaktadır. Yayla yerleşimi geleneksel yayla evleri tipolojisinin dışında gelişmiş, giderek ikinci konut haline gelmiştir. Hazım Dağı Tabiat Parkı, Çankırı İl Merkezi'ne ve diğer merkezlere yakınlığı ve doğal niteliği korunmuş alanlara artan talep nedeniyle, il geneline hizmet verebilecek ve yayla ya da doğa turizmine hizmet edebilecek bir rekreasyon alanı potansiyeline sahiptir. Alan tabiat parkı olmadan önce, mesire yeri statüsünde olduğundan, piknik gibi günübirlik kullanımlar için tercih edilmektedir.

Harita 5 - Hazım Dağı Tabiat Parkı

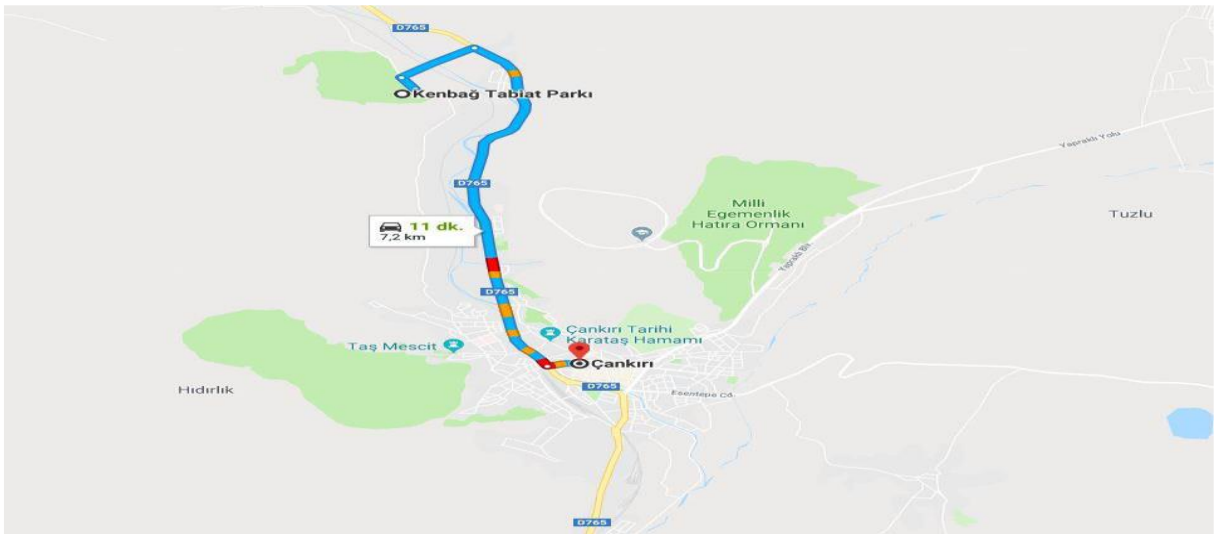

Resim 55 - Hazım Dağı Tabiat Parkı

Kenbağ Tabiat Parkı

Çankırı il merkezine 7 km mesafede bulunan, 11.05.2004 yılında mesire yeri olarak tescil edilen ve 21.11.2007 yılında ihale edilerek işletmeciliği 29 yıllığına kiraya verilen 36 hektarlık Kenbağ B Tipi Mesire Yeri, taşıdığı kaynak değerleri sonucu 11/07/2011 tarihli Bakanlık Makamı Olur'u ile Tabiat Parkına dönüştürülmüş, UDGP henüz yapılmamıştır. Hemen bitişiğinde bulunan kent ormanının, tabiat parkı sınırları içerisine alınması amacıyla sınır değişikliği teklifi yapılmıştır. Alanın denetimi ve kontrolleri düzenli olarak yapılmaktadır.

Parkın ana kaynak değeri; Orman ekosisteminin, ekolojik, biyolojik, jeolojik, jeomorfolojik ve peyzaj kaynak değerlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak.

Harita 6 - Kenbağ Tabiat Parkı

Resim 56 - Kenbağ Tabiat Parkı

E.4. Çayır ve Mera

ankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup bunun 144.287 ha. ır ayır-mera alanı olarak kullanılmakta olup bu da toplam yüzölçümünün % 19'unu oluşturmaktadır.ankırı'nın doğal koşulları, toplam yüzölçümün % 19'nu teşkil eden ayır-mera alanı ve yem bitkileri üretimi ile hayvancılığa elverişli durumdadır. Mera ve ayırlarımızın tamamı hayvan otlatılmasında kullanılmak üzere köylere tahsis edilmiştir. 4342 sayılı Mera Kanunun 14. Maddesi kapsamında tahsis amacı değışikliğı çalışmaları sonucu mera alanlarında azalma meydana gelmektedir. Muhtarların talepleri sonucunda hazine adına kayıtlı ve tapulama harici alanların Mera Komisyonu tarafından mera olarak tescil edilmesi sonucu mera alanlarında bir artış meydana gelmektedir. Yapılan bu çalışmalar neticesinde İlimiz genelinde yıllar içerisinde mera alanlarında artış meydana gelmiştir.

E.5. Sulak Alanlar

“Doğal veya yapay, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyeler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan sulak alan kalan yerler” sulak alan olarak tanımlanmaktadır.

Sulak alanlar, yeryüzünün en zengin ve en üretken ekosistemlerini oluşturmaktadır. Ülkemiz 1994 yılında taraf olduğu Ramsar Sözleşmesi kapsamında sahip olduğu sulak alanları korumayı ve akılcı kullanmayı taahhüt etmiştir. Ülkemizde 14 Ramsar Alanı, 45 Ulusal Öneme Sahip Sulak Alan, 8 Mahalli Öneme Sahip Sulak Alan vardır.

Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı: 250 dekarlık alan 23.02.2016 tarihinde Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan olarak tescil edilmiştir. ankırı İli Merkez İlçesi Esentepe mevkiinde bulunan sulak alan İl Merkezine 6 km. mesafede yer almaktadır.

Resim 57 - Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan

E.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

E.6.1. Tabiat Anıtları

Tabiat anıtı; tabiat ve tabiat olaylarının meydana getirdiği özelliklere ve bilimsel değere sahip ve milli park esasları dahilinde korunan tabiat parçalarını, ifade eder.

İlimizde Dokuzkardeşler Çamı ve Türbe Çamı olmak üzere 2 adet tabiat anıtı vardır. Bu ağaçların hem korunması hem de ekoturizm kapsamında ziyaret edilebilirliğinin sağlanması ekoturizm zenginliğimize katkı sağlayacaktır.

Türbe Çamı Tabiat Anıtı

Çankırı Eldivan/ Küçükhacıbey köyünde 2006 yılında ilan edilen Tabiat Anıtı kapladığı alan 298 m² dir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Aşırı yayvan dallı ve bir gövdeden çıkan iki dalın sarmal birleşmesiyle oluşmuş Türbe Çamı; 13 m boyunda, toprak yüzeyinde 295 cm, 130 cm yüksekte 380 cm çevreye, toprak yüzeyinde 120 cm çap, 130 cm yüksekte 96 cm gövde çapına ve ortalama 9,7 m tepe yarıçapına sahiptir. 400-500 arası yaşa sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Ankara karayolu 35. Km’de sağa döndükten sonra yaklaşık 6,5 km gidilerek Büyükhacıbey Köyüne ulaşılır.

Türbe Çamı Tabiat Anıtı

Resim 58 - Türbe Çamı Tabiat Anıtı

Dokuzkardeşler Çamı Tabiat Anıtı

Çankırı Çerkeş/Karacahöyük köyünde 1994 yılında ilan edilen Tabiat anıtının kapladığı alan 465 m² dir. Tabiat anıtının 200 yaşında olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Çerkeş arası Korgun-Kurşunlu istikametinden 85 km, Çerkeş-Karacahöyük arası ise 29 km'dir. Bu yollar asfalt kaplamadır. Karacahöyük –Dokuzkardeşler Çamı arası yaklaşık 1 km arazi yolu olup, Dokuzkardeşler Çamı Karacahöyük Köyü'nün kuzeyinde yer almaktadır. Çankırı il merkezine yaklaşık 92 km mesafededir.

Yöre halkının inanışına göre ağacın dalları yanmamaktadır ve ağacın dibinde bulunan toprak ağrılara şifa olmaktadır. Baş ağrıyan toprağı başına; dişi ağrıyan dişine koyarak ağrılardan kurtulmuş. Aldıkları toprak karşılığı olarak da çamın dibine bozuk para koyarlarmış.

Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı

Resim 59 - Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı

E.6.2. Tabiatı Koruma Alanları

Çankırı da Tabiatı Koruma Alanı Yoktur.

E.6.3. Anıt Ağaçlar

Anıt ağaçlar, doğanın kendilerine bahsettiği uzun ömürlerinden ötürü geçmişi geleceğe bağlayan değerli tartışılmaz zenginliklerimizdendir.

Türkiye hem kültürel hem de bilimsel değerleri oldukça yüksek korunan ya da korunması gerekli birçok doğal zenginliğe sahiptir. Doğada yaşayan en yaşlı ama sessiz tarihçiler olan anıt ağaçlar geçmiş döneme ait birçok doğal olaya ilişkin kesin bilgiler edinmemizde bize yardımcı olurlar. Ayrıca bu yaşlı ağaçlarla kültürel olayları ilişkilendirmek mümkündür.

1, 2 ve 3 Ağaç ya da ormanların, özellikle anıt niteliğindeki ağaç ya da meşcerelerin; yörede yaşayan insanlar açısından, görkemli görünüşleriyle saygı duyulan doğal eserler olarak kabul edilmeleri, tarih boyunca toplumların ekonomik ve kültürel yaşamlarını etkilemeleri, ilkçağ toplumları tarafından şan, şeref, zenginlik ve büyüklüğün göstergesi sayılmaları, mitoloji ve destanlara konu olmaları, bazı devletlerin bayraklarında ağaç ve yaprak motifleri olarak yer almaları, devletler arasında yapılan antlaşmalarda simge olarak kullanılmaları ve bulundukları yörelere turizm yönünden katkıda bulunmaları açısından taşıdıkları özellikler, onları önemli kılmaktadır.

Çankırı ilimizde 11 adet Anıt Ağaç Bulunmaktadır.

Koca Meşe Anıt Ağacı

Koca Meşe (Quercus Robur) Anıt Ağacı; Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.10.2006 gün ve 1851 sayılı kararı ile tescillenmiştir. Çankırı-Yapraklı karayolunun 22. Km'sinden Karacaözü köy yoluna dönülerek 5 km sonra anıt ağaca ulaşılabilir. Karacaözü köyünün yaklaşık 300 m güneydoğusunda, dere yatağının kenarında yer almaktadır. Meşe ağacının ana gövdesinin yüksekliği yaklaşık dalları ile birlikte 15 m yüksekliğinde olup 449 cm gövde çapında, yaklaşık 500 yaşındadır.

Resim 60 - Koca Meşe Anıt Ağacı

Demir Meşe Anıt Ağacı

Demir Meşe (*Quercus Robur*) Anıt Ağacı; Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 13.10.2006 gün ve 1850 sayılı kararı ile tescillenmiştir. Eldivan İlçesi, Küçükhanıbey Köyünün Köyaltı Mevkiinde yer almaktadır. Sağlık durumu iyi durumdadır. Çok yaşlı, tek gövdeli ve sağlam görünümlü Demir Meşe Ağacının boyu 13 m, gövde çapı 280 cm, toprak yüzeyi 850 cm, tepe yarıçapı 900 cm, kapladığı alan 230 m² olup yaklaşık 700- 1000 yaşında olduğu tahmin edilmektedir.

Çankırı-Ankara Karayolu 32. Km'den sağa döndükten 9 km sonra Küçükhanıbey köyü'nde bulunan anıt ağaca ulaşılabilir. Küçükhanıbey Köyü Eldivan ilçesine de 22 km mesafededir.

Resim 61 - Demir Meşe Anıt Ağacı

Paşasultan Çamı Anıt Ağacı

Paşasultan Çamı (*Pinus nigra* Arnolt. spbps *pallasiana* L.) Anıt Ağacı; Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 16.02.2007 gün ve 2121 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Tek gövdeden oluşan ağacın çevresi 4 m, yüksekliği ise yaklaşık 15 metredir. 5 metreden sonra 2  atal dallar aşağı doğru asılarak yere kadar inmiş,  atallardan biri kırık, 8 adet dal yandan çatlayarak aşağıya doğru asılmış durumda olup ağacın 400–500 yıllık olduğu tahmin edilmektedir.

Paşasultan Çamı Çankırı il merkezine yaklaşık 50 km, Orta İlçe merkezine ise 19 km mesadedir. Çankırı-Orta karayolu 42. Km'den sağa dönüldüğünde 3 km sonra Orta Yeniceköy yerleşimine ulaşılır. Anıt Ağaç Yeniceköy' n 5 km kuzeydoğusundadır.

Resim 62 - Paşa Sultan Çamı Anıt Ağacı

Çatal Çamı Anıt Ağacı

Çatal Çam (Pinus nigra) Anıt Ağacı; Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 20.06.2008 gün ve 3250 sayılı kararı ile tescillenmiştir. Ilgaz Arpayeri köyü kataardı tarla mevkiin dedir.

24,8 m yüksekliğinde 151 cm gövde çapında yaklaşık 280- 350 yaşında. Tek gövde olarak çıkan ağacın, gövdesi 2,60 metreden sonra  atal gövde halini almaktadır. Gövdenin toprak yüzeyindeki çapı yaklaşık olarak 4.75 metredir. Ağacın boyu ise 24.8 metredir. Tepe çatısı çok geniş, yan dalları salkım söğüt gibi aşağıya doğru sarkmış olup yaklaşık olarak 450 metrekairelik bir alanı kaplamaktadır. Ağacın türü Karacam (Pinus Nigra)'dır. Ağacın yaşının 280-350 yıl civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Resim 63 -  atal  am Anıt Ağacı

Yağmur Çamı Anıt Ağacı

Yağmur Çamı (*Pinus nigra*) Anıt Ağacı; Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 20.08.2009 gün ve 4363 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Eldivan ilçesi,  ukur z  Köyü Kızılca Mevkiinde  evreye hakim bir tepe üzerinde yer almaktadır. Civar köylerden ve birçok mevkiden ağacı görmek mümkündür.  evresinde seyrek olarak meşe ve geven ağaçları görülmektedir. Kara amın yüksekliği 15 metre, gövdesi yaklaşık 3 m civarında olup, 4,75 metreden sonra iki çatala ayrılmaktadır. Tepe kısmı yaşlı olmasından dolayı yaygın bir görünüme sahiptir. Tahmini yaşının 450-500 yıldır.

 ankırı-Eldivan karayolu 15. Km'den sağa dönüp, 7 km sonra  ukur z Köyü'ne ulaşılır. Anıt a a   ukur z Köyü'nün yaklaşık 2 km güneybatısında yer almaktadır.

Resim 64 - Yağmur  amı Anıt Ağacı

Müflis Tepesi Doğu Çınarı (*Platanus Orientalis*) Anıt Ağacı

Müflis Tepesi Doğu Çınarı (*Platanus Orientalis*) Anıt Ağacı; Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 11.02.2011 gün ve 5784 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Çarşı Hamamının 1 m güneyindeki tretuvar üzerinde yer almaktadır. Tek gövde olan ağaç dört metreden sonra üçe ayrılmıştır. 17 m uzunluğundadır. Gövde çapı toprak yüzeyinde 151 cm'dir. Ağaç yan dalların uzantısıyla birlikte 80 m²' lik bir alanı kaplamaktadır. Ağacın yaşının 160-180 yıl civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Resim 65 - Müflis Tepesi Doğu Çınarı (*Platanus Orientalis*) Anıt Ağacı

Türbe Çamı (Pinus Nigra-Karaçam) Anıt Ağacı

Türbe Çamı (Pinus Nigra-Karaçam) Anıt Ağacı; Çankırı iline 20 km mesafedeki Eldivan ilçesine 21 km uzaklıkta bulunan Hisarcık Mevkii'ndeki, 1742 m yükseltideki Eldivan Dağı'nın doruk noktasında bulunmaktadır. Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki orman arazisi sayılan ağaçlandırma sahası içinde yer almaktadır. Halk dilinde Türbe Çamı olarak adlandırılan Karaçam 500 yaşında olduğu tespit edilen ağaç, 13 m yüksekliğinde ve 96 cm gövde çapındadır. Ağacın bulunduğu yamaç arazinin yakınındaki bir tepe üzerinde adı bilinmeyen bir şahsa ait bir yatır (türbe) bulunmaktadır. Halk arasındaki bir inanca göre yakındaki bazı ilçelerde de bulunan ve bu türbe ile aynı hat üzerinde devam eden türbelerin Ankara savaşı sırasında şehit düşen ulu askerlerin yattığı türbeler olduğu ve her türbe yakınına birer ağaç dikilerek sonsuzluk sağlanmaya çalışıldığı inancı yaygındır.

Resim 66 – Türbe Çamı (Pinus Nigra-Karaçam) Anıt Ağacı

Gölbahçe Doğu Çınarı (Platanus Orientalis) Anıt Ağacı

Gölbahçe Doğu Çınarı (Platanus Orientalis) Anıt Ağacı; Ankara 1 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun 19.06.2017 tarih ve 382 sayılı kararı ile tescillenmiştir. Anıt ağaç, 15,5 m yüksekliğinde ve 2,5 metre çapında olup 250 yaşındadır.

Resim 67 – Gölbahçe Doğu Çınarı (Platanus Orientalis) Anıt Ağacı

Dokuzkardeşler Çamı (Pinus Nigra-Karaçam) Anıt Ağacı

Dokuzkardeşler Çamı (Pinus Nigra-Karaçam) Anıt Ağacı;Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 17.12.2008 gün ve 3757 sayılı kararı ile tescillenmiştir.

Çerkeş ilçesi, Karacahöyük Köyü, Dokuzkardeşler Mevkiinde bulunmaktadır. Adını gövdeden çıkan 9 adet çataldan almaktadır. Ağacın gövdesi 1.50 metreden sonra 9 adet çatala ayrılmış vaziyettedir. Ağacın boyu 25 m yüksekliğinde olup 465 m² lik bir alanı kaplamaktadır. Dokuz adet çatala ayrılmış dallardan bir tanesi kırılmış vaziyettedir. Tahmini yaşı 200 yıllık olan ağacın genel sağlık durumu iyidir.

Resim 68 - Dokuzkardeşler Çamı (Pinus Nigra-Karaçam) Anıt Ağacı

Tüylü Meşe (Quercus Pubescens-Meşe Ağacı) Anıt Ağacı

Tüylü Meşe (Quercus Pubescens-Meşe Ağacı) Anıt Ağacı; Ankara 1 Nolu Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun 17.04.2015 tarih ve 203 sayılı kararı ile tescillenmiştir. Ilgaz ilçesi Karataş Mahallesi Yukarı Harman mezarlığı 99 ada 88 Parselde bulunmaktadır. 13 m yüksekliğinde, 118 cm gövde çapında, yaklaşık 250 yaşında olduğu tahmin edilmektedir.

Resim 69 - Tüylü Meşe (Quercus Pubescens-Meşe Ağacı) Anıt Ağacı

Karadut (Morus Nigra) Anıt Ağacı

Karadut (Morus Nigra) Anıt Ağacı; Ankara Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun 28.09.2021 tarih ve 308 sayılı kararı ile tescillenmiştir. Ilgaz ilçesi Başdibek köyü 124 ada 150 parselde bulunmaktadır. 4 m yüksekliğinde, 2,80 metre gövde çapında, yaklaşık 400 yaşında olduğu tahmin edilmektedir.

Resim 70 - Karadut (Morus Nigra) Anıt Ağacı

E.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri

İl sınırları içerisinde bulunan özel çevre koruma bölgesi bulunmamaktadır.

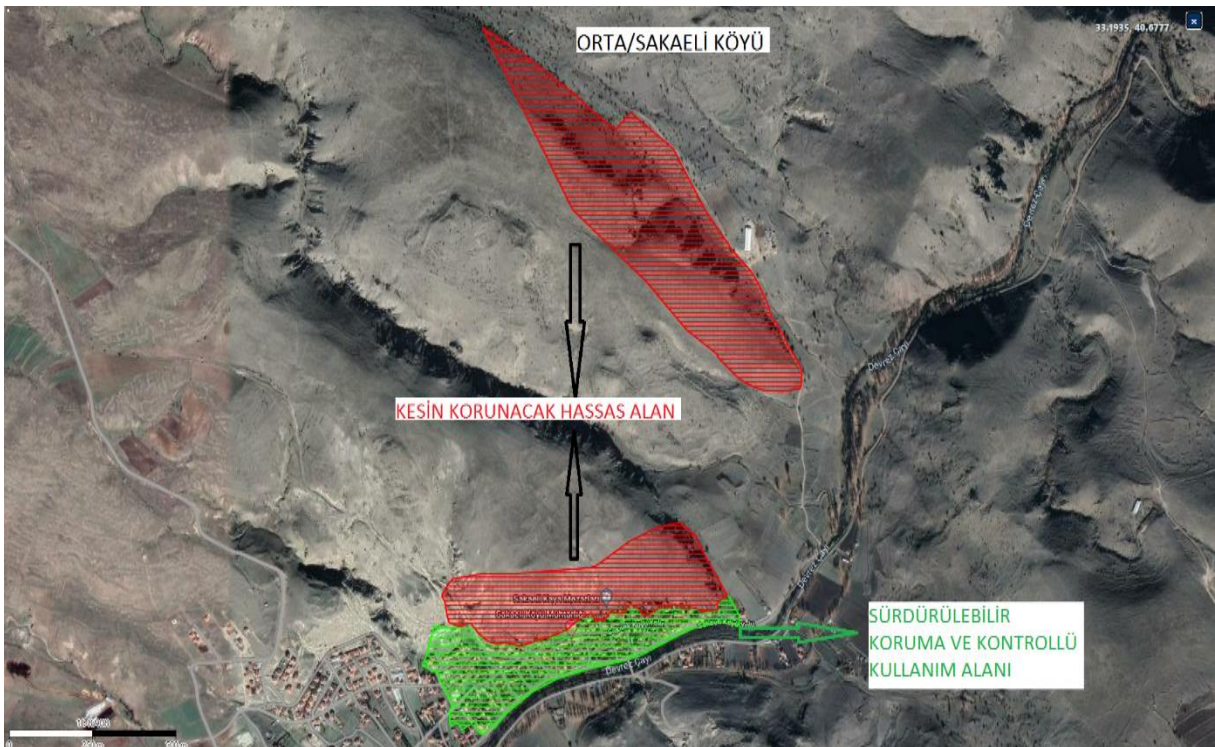
E.6.5. Doğal Sit Alanları

Çankırı ilindeki tescilli doğal sit alanları

- Sakaeli Kaya Mezarları
- Çorak Yerler Omurgalı Fosil Lokalitesi

Sakaeli Kaya Mezarları

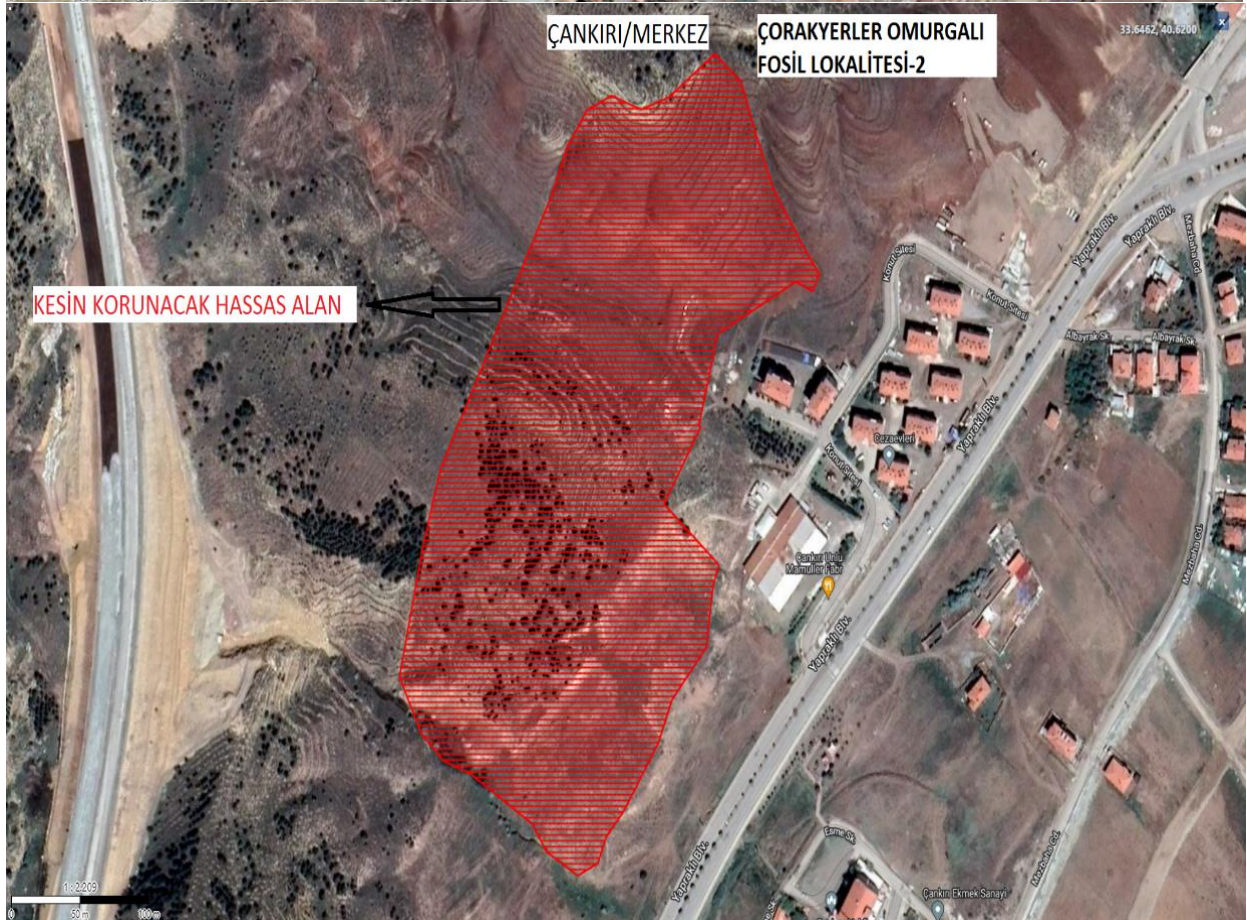
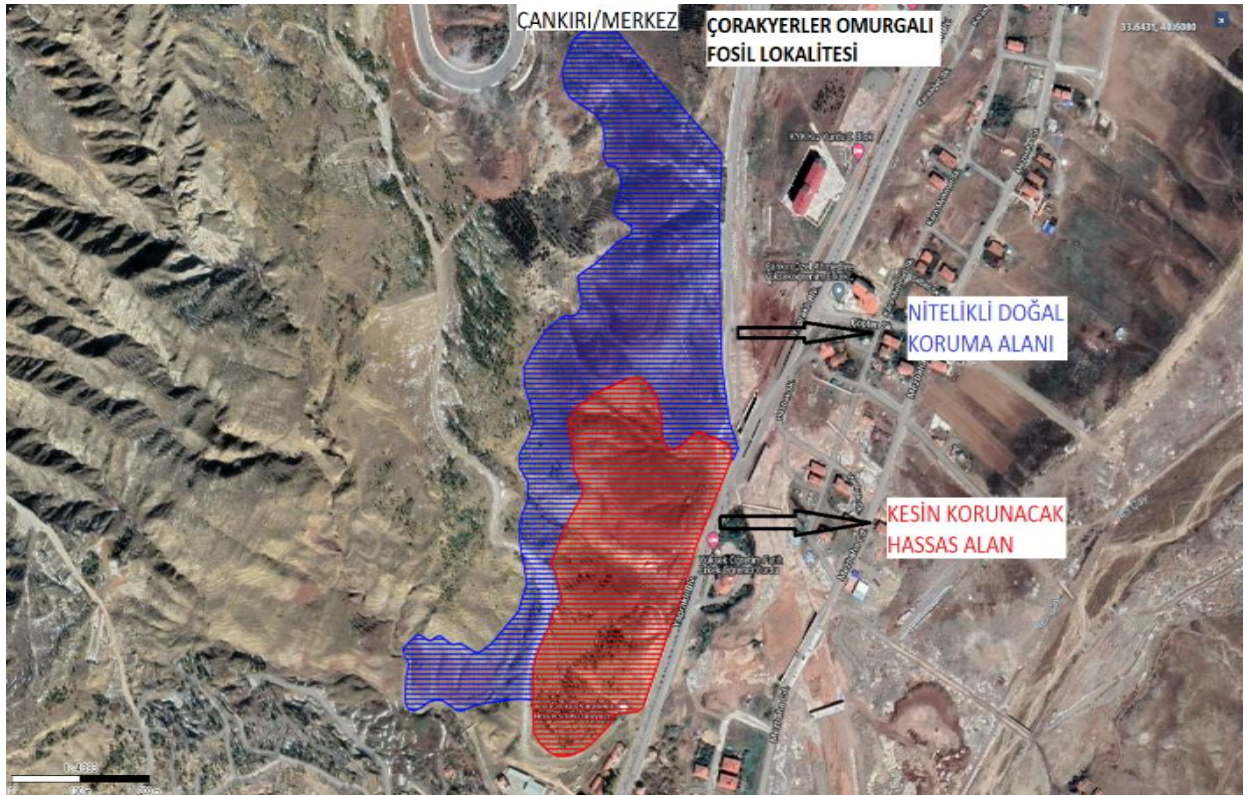
1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 109/2'inci maddesi doğrultusunda; Çankırı ili, Orta ilçesi, Sakaeli Köyü Doğal Sit Alanının koruma statüsünün "Kesin Korunacak Hassas Alan" kısmına dair tescil işlemi 29.12.2021 tarihli ve 5040 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile onaylanmış olup, 30.12.2021 tarihli ve 31705 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Doğal Sit Alanı 2 parça olup Sakaeli köy yerleşim alanının bir kısmı da "Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı" statüsündedir.

Resim 71 - Sakaeli Kaya Mezarları

Çorak Yerler Omurgalı Fosil Lokalitesi

Çorak Yerler Fosil Lokalitesi Doğal Sit Alanının koruma statüsünün "Kesin Korunacak Hassas Alan" ve "Nitelikli Doğal Koruma Alanı" olarak tescil kararı 1 No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinin 109/2'inci maddesi doğrultusunda; 02.04.2021 tarihli ve 703549 sayılı Bakanlık Makam Olur'u ile onaylanarak 13.04.2021 tarihli ve 31453 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

Resim 72 - Çorak Yerler Omurgalı Fosil Lokalitesi

E.7. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz sınırları içerisinde Ilgaz Dağı Milli Parkı ve İstiklal Yolu Milli Parkı olmak üzere 2 adet Milli park bulunmaktadır. 23.02.2016 tarihinde Mahalli Öneme Haiz Sulak Alan Olarak Tescil edilen Bakkal Gölü Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı 250 dekar alana sahiptir. Kenbağ Tabiat Parkı, Kadınçayırı Tabiat Parkı, Hazırdağlı Tabiat Parkı olmak üzere 3 adet Tabiat Parkı Dokuz Kardeşler Çamı Tabiat Anıtı, Türbe Çamı Tabiat Anıtı, olmak üzere 2 adet tabiat anıtı, Koca Meşe Anıt Ağacı, Demir Meşe Anıt Ağacı, Paşa Sultan Çamı Anıt Ağacı, Çatal Çam Anıt Ağacı, Yağmur Çamı Anıt Ağacı, Müflis Tepesi Doğu Çınarı Anıt Ağacı, Türbe Çamı Anıt Ağacı, Gölbahçe Doğu Çınarı Anıt Ağacı, Dokuzkardeşler Çamı Anıt Ağacı, Tüylü Meşe (Quercus Pubescens) Anıt Ağacı ve Karadut (Morus Nigra) Anıt Ağacı olmak üzere 11 adet anıt ağaç ve 2 adet tescilli doğal sit (Sakaeli Kaya Mezarları ve Çorak Yerler Omurgalı Fossil Lokalitesi) alanları bulunmaktadır.

Çankırı İlinin toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup bunun 144.287 ha. rı Çayır-mera alanı olarak kullanılmakta olup bu da toplam yüzölçümünün % 19'unu oluşturmaktadır.Çankırı'nın doğal koşulları, toplam yüzölçümün % 19'nu teşkil eden çayır-mera alanı ve yem bitkileri üretimi ile hayvancılığa elverişli durumdadır.

Kaynaklar

- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/31/Sulak-Alanlar>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/28/Tabiat-Parklari>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/29/Tabiat-Anitlari>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/30/Tabiat-Koruma-Alanlari>
- <https://ockb.csb.gov.tr/>

F. ARAZİ KULLANIMI

F.1. Arazi Kullanım Verileri

İç Anadolu Bölgesinin Kuzey geçit kesiminde yer alan İlimizin arazisi 4. jeolojik zamanda teşekkül etmiştir. İlin rakımı 550-2565 m arasında değişmekte olup, Merkez İlçenin rakımı 750 metredir. İlin genel jeolojik yapısının oldukça dağlık ve engebeli oluşu tarım açısından dezavantaj olarak görülmektedir. İrili ufaklı 14 dağın mevcut olduğu bu engebelikler İlin yüzölçümünü %61'ini oluşturmaktadır. En alçak dağ 1117 metre ile Bozkır dağı, en yüksek dağı ise 2565 metre ile Ilgaz dağıdır. Ova çok azdır. Vadi şeklinde düz araziler mevcuttur. Bozkır, Uluyazı, Yapraklı, Aydos, Eldivan, Aliözü gibi yayla özeliğine sahip vadiler ise zaman içerisinde erozyon sebebiyle jeolojik yapı değişikliğine uğramaktadır.

Akarsuların geçtiği alüvyal topraklar %2-5 meyillidir. Kızılırmak nehrinin İl sınırları içerisinde 30 km boyunca mikroklima kuşağı hüküm sürdüğünden polikültür tarım yapılabilir. İlin genel toprak yapısı organik maddece oldukça fakir oluşu özellikle su erozyonundan kaynaklanmaktadır.

Çankırı İlinde doğal bitki örtüsü florasını karaçam, sarıçam, ardıç, ladin ve köknar gibi orman ağaçları ile ahlut, kızılcağ gibi meyve ağaçları teşkil eder. Alt florada ise hububat, yemlik ve yemeklik baklagiller ile deve diken, yumak, ayrik otu gibi bitkiler bulunur.

Genellikle çıplak dağlar ve platolar ile kaplı Çankırı ili toprakları toprak erozyonu tehdidi altındadır. Merkez, Şabanözü, Orta, Çerkeş ve güneyde bulunan ilçelerde 100.000 hektar civarındaki alanda şiddetli toprak erozyonu vardır.

İlin ana toprak grupları şunlardır:

a) Alüviyal Topraklar: Yüzey sularının tabanlarında ya da etki alanlarında akarsularca taşınmış yığılmış genç sedimentler üzerinde yer alan düz ya da düze yakın az eğimli yerlerdeki genç topraklardır. Kızılırmak havzası, Devres Çayı çevresindeki ovalar, Tatlıçay'ın yatağı, Melan Çayı çevresi ve Çerkeş ovaları bu topraklarla kaplıdır.

b) Kolüvyal Topraklar: Yüzeysel akımla yada derelerin kısa mesafelerden taşıyarak eğimin azaldığı yerlerde bıraktıkları maddelerle oluşmuş genç topraklardır. Orta ilçesi ve çevresinde doğal eğimin %2 yi aştığı ovalık alanlar bu topraklarla kaplıdır.

c) Kestane Renkli Topraklar: Derinlikleri fazla çeşitli toprak katlarından oluşan yaşlı topraklardır. Çerkeş ilçesinin batısı ve doğusu ile Kurşunlu'nun güney kesimi dışındaki tüm yöreler bu topraklarla kaplıdır. Doğal bitki örtüsü kısa ve uzun otlarla çalılardan ve seyrek ağaçlardan oluşmaktadır.

d) Kahverengi Orman Toprakları: Genç topraklar ile yaşlı topraklar arasında kalan bu topraklar yüksek oranda kireç içeren ana maddeler üzerinde gelişmiştir. Toprağın üst katı gözenekli ve kalıntılı bir yapıdadır. Çerkeş'in kuzeyinde kestane renkli topraklardan sonra

başlayan alanlar ile ilin kuzeyinde kahverengi topraklardan sonra başlayan alanlar bu tür topraklarla kaplıdır. Doğal bitki örtüsü kışın yaprağını döken ağaç ve çalılardır.

e) Kireçsiz Kahverengi Orman Toprakları: Toprağın üst katı iyi oluşmuş ve gözenekli bir yapı gösterir. Minerallerden ayrı ya da az karışmış durumda asit karakterli organik maddeler içerir. Çerkeş ve Ilgaz ilçelerinin güneyi ile Orta ilçesinin batısı bu tür topraklar ile kaplıdır.

f) Kahverengi Topraklar: Yaşlı topraklardır. Şiddetli erozyon nedeni ile toprak katlarında yüksek miktarda kalsiyum birikmektedir. Toprağın üst katı belirgin gözenekli yapıdadır. Orta derecede organik madde içerir.

Şabanözü ilçesi çevresi bu topraklarla kaplıdır. Doğal bitki örtüsü kısa ya da orta boylu otlar ve çayrlardır.

Bu ana toprak gurupları dışında ilimiz topraklarının çeşitli yerlerine dağılmış durumda kumlu, çakıllı, molozlu, ırmak ve taşkın yatakları ile çıplak kayalıklar bulunmaktadır. İlde görülen iklim ve jeolojik yapı farklılıkları ile vejetasyondaki çeşitlilik değişik özelliklere sahip toprakların oluşumuna neden olmuştur.

Çankırı İlının toplam arazi varlığı 749.000 ha. olup, bunun 240.570 ha. tarım alanı olarak kullanılmaktadır. Bu da toplam yüzölçümünün %32'sini oluşturmaktadır.

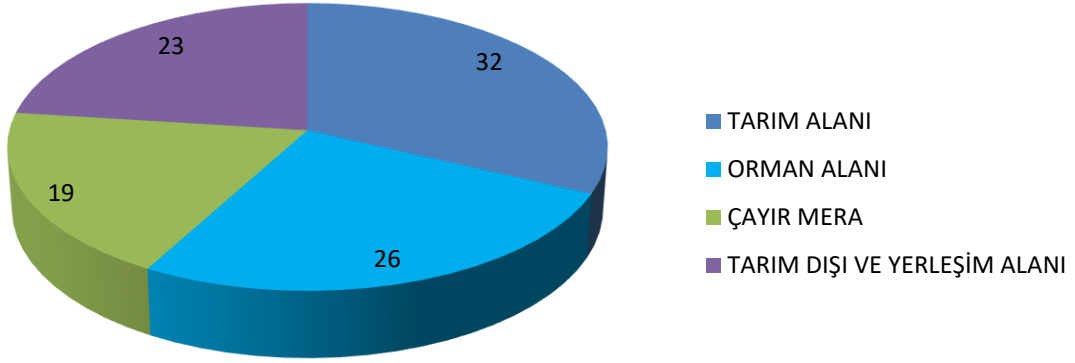
Çankırı'nın doğal koşulları, toplam yüzölçümünün %19'unu teşkil eden çayır-mera alanı ve yem bitkileri üretimi ile hayvancılığa elverişli durumdadır.

Çizelge 61 - Çankırı İli 2024 yılı Arazi Dağılımı

(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2025)

ARAZİNİN CİNSİ	ha	Toplam İçindeki Payı (%)
Tarım Alanı	240.570	32
Orman Alanı	195.300	26
Çayır- Mera Alanı	144.287	19
Tarım Dışı ve Yerleşim Alanı	168.843	23
TOPLAM	749.000	100

ÇANKIRI İLİ ARAZİ DAĞILIMI

Grafik 16 – Çankırı ilinde 2024 yılı arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması
(Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2025)

Çizelge 62 – Arazi kullanım sınıflandırması

(https://corinecbs.tarimorman.gov.tr, 2025)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	3.946,13	0,52	4.151,29	0,55	4.567,43	0,60	5.981,68	0,79	6.348,11	0,84
2) Tarımsal Alanlar	315.902,00	41,84	311.130,35	41,21	301.248,88	39,90	297.923,34	39,46	297.582,30	39,41
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	432.833,58	57,33	437.093,35	57,89	446.888,87	59,19	448.609,9	59,42	448.463,70	59,40
4) Sulak Alanlar	1.172,67	0,16	1.172,67	0,16	837,46	0,11	837,46	0,11	837,46	0,11
5) Su Yapıları	1.170,27	0,15	1.476,98	0,20	1.482,01	0,20	1672,26	0,22	1.793,07	0,24
TOPLAM	755.024,65	100	755.024,64	100	755.024,65	100	755.024,64	100	755.024,64	100

F.2. Mekânsal Planlama

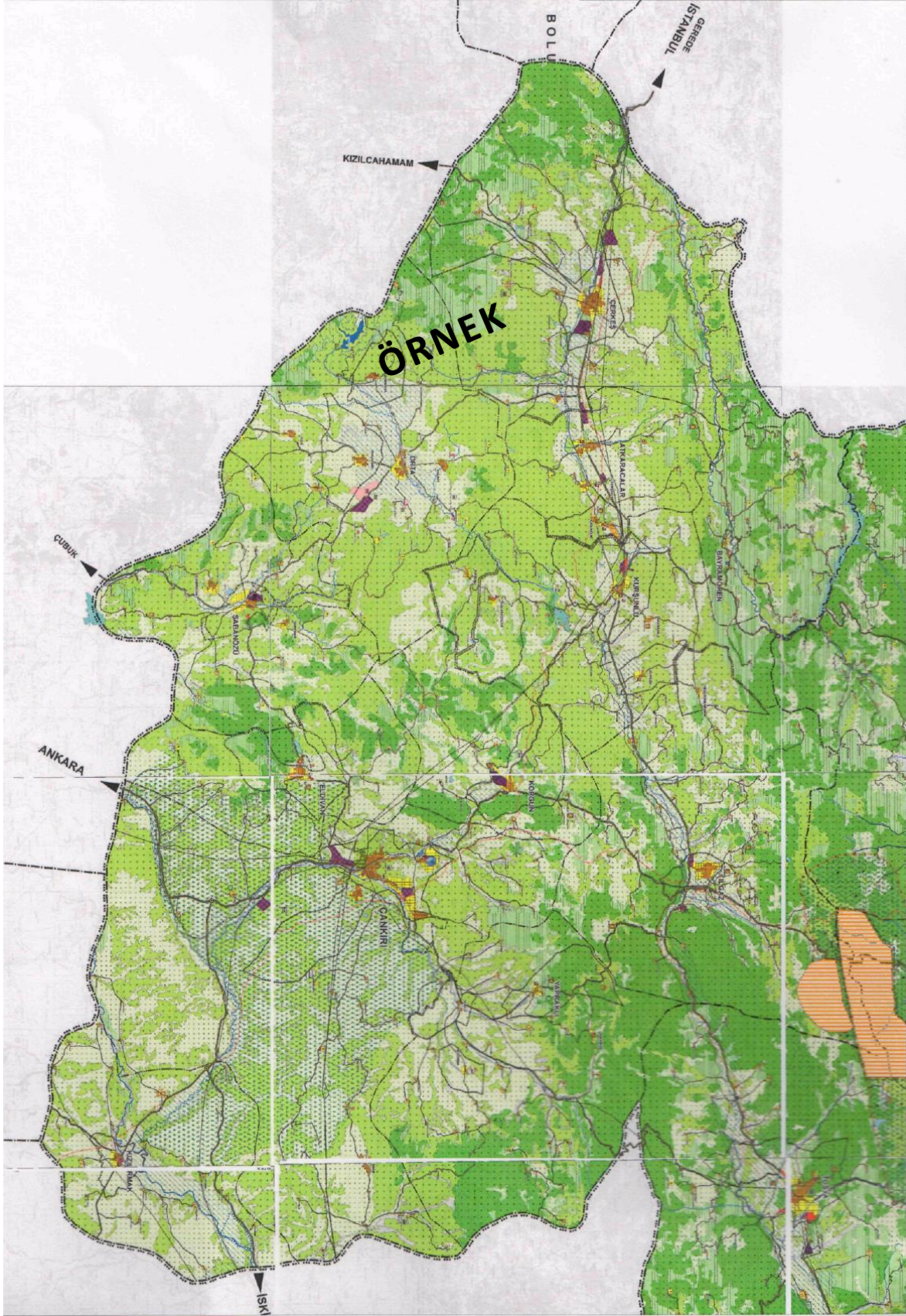
F.2.1. Çevre Düzeni Planı

Çevre Düzeni Planı Tanım olarak;

Dengeli ve sürekli kalkınma amacına uygun olarak;

- ◆ Ekonomik kararlar ile ekolojik değerlerin birbirine entegrasyonuna imkan veren,
- ◆ Rasyonel doğal kaynak kullanımını sağlamak üzere; kalkınma planları ve bölge planlarını temel alarak arazi kullanım kararlarını ve bunlara ilişkin gelişme ve koruma hedef, politika ve stratejilerini belirleyen,
- ◆ Alt ölçekli planlara esas olmak üzere havza veya bölge bazında 1/50.000 veya 1/100.000 ölçekte hazırlanan,
- ◆ Plan notları ve plan açıklama raporu ile bütün olan üst ölçekli fiziki planlar olarak tanımlamaktadır.

Sinop-Kastamonu-Çankırı illerine ait 1/100.000 lik çevre düzeni planı, mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 23.01.2008 tarihinde onaylanmıştır. İlin çevre düzen planı aşağıda Harita 7 de sunulmuştur.

Harita 7 – Çankırı ilinin Çevre Düzeni Planı Harita
(Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü,2025)

T.C. ÇEVRE ve ORMAN BAKANLIĞI
Çevresel Etki Değerlendirmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü

SİNOP-KASTAMONU-ÇANKIRI PLANLAMA BÖLGESİ
1/100 000 ÖLÇEKLİ ÇEVRE DÜZENİ PLANI

GÖSTERİM

SINIRLAR

İDARİ SINIRLAR

- IL SINIRI
- İLÇE SINIRI
- BELEDİYE SINIRI
- 000 000 00 MÜCAVİR SAHA SINIRI

PLANLAMA SINIRLARI

- PLAN ONAMA SINIRI
- PLANLAMA ALT BÖLGESİ SINIRI
- ÖZEL PLANLAMA ALANI SINIRI
- ÇEVRE DÜZENİ PLANI SINIRI

SU KAYNAKLARI KORUMA ALANI SINIRLARI

- MUTLAK KORUMA ALANI SINIRI
- KISA MESAFELİ KORUMA ALANI SINIRI
- ORTA MESAFELİ KORUMA ALANI SINIRI

ÖZEL KANUNLARLA PLANLAMA YETKİSİ VERİLEN ALANLAR

- KÜLTÜR VE TURİZM KORUMA VE GELİŞİM BÖLGESİ / TURİZM MERKEZİ
- MILLİ PARK
- YABAN HAYATI GELİŞTİRME ALANI
- TABİATİ KORUMA ALANI

ARAZİ KULLANIMI

YERLEŞİK ALANLAR VE GELİŞME ALANLARI

- KENTSEL YERLEŞİM ALANI
- KENTSEL GELİŞME ALANI
- KIRSAL YERLEŞİM ALANI
- YAYLA YERLEŞİMİ

ÇALIŞMA ALANLARI

- BÜYÜK ALAN KULLANIMI GEREKTİREN KAMU KURULUŞ ALANI
- KONUT DIŞI KENTSEL ÇALIŞMA ALANI
- ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ
- SANAYİ ALANI
- KÜÇÜK SANATLAR ALANI (SANAYİ SİTELERİ)
- DEPOLAMA ALANI
- ORGANİZE TARIM ALANI

TURİZM ALANLARI

- TURİZM TESİS ALANI
- TERMAL TURİZM
- EKOTURİZM
- KIŞ SPORLARI VE KAYAK MERKEZİ
- ATLI SPOR
- BAĞCILIK VE ŞARAPÇILIK
- BAZALT KAYALARI
- TREKKING
- MAĞARA
- FİYORD
- MESİRE YERİ
- KALE
- KAYA MEZARİ
- ÖREN YERİ
- ŞELALE
- HÖYÜK

BÜYÜK VE AÇIK ALAN KULLANIMLARI

- ÜNİVERSİTE KAMPUS ALANI
- BÜYÜK KENTSEL YEŞİL ALAN

TARIM ARAZİLERİ

- TARIM ARAZİSİ
- ÇAYIR- MERA

ORMAN VE AĞAÇLANDIRILACAK ALANLAR

- ORMAN ALANI
- AĞAÇLANDIRILACAK ALAN
- MESİRE ALANI

DİĞER ARAZİ KULLANIM ALANLARI

- ASKERİ ALAN

KORUMA ALANLARI

SİT ALANLARI

- BİRİNCİ DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI
- İKİNCİ VE ÜÇÜNCÜ DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANI
- BİRİNCİ DERECE ARKEOLOJİK VE DOĞAL SİT ALANI
- DOĞAL SİT ALANI
- KENTSEL SİT ALANI

DOĞAL KARAKTERİ KORUNACAK ALANLAR

- KAYALIK-TAŞLIK ALAN VE KUMUL ALANI
- SAZLIK-BATAKLIK ALAN
- MAKILIK-FUNDALIK-ÇALILIK ALAN
- KANYON
- PLA- KUMŞAL

EKOLOJİK ÖNEME SAHİP ALANLAR

- SULAK ALAN
- ÖNEMLİ KUŞ ALANI
- ÖNEMLİ BİTKİ ALANI
- ÖNEMLİ ORMAN ALANI

YAPI YASAĞI GETİRİLEN ALANLAR

- JEOLojİK SAKINCA ALAN

ALTYAPI

ULAŞIM

KARAYOLLARI

- BİRİNCİ DERECE YOL
- İKİNCİ DERECE YOL
- ÜÇÜNCÜ DERECE YOL
- KENT İÇİ YOL
- KÖY YOLU
- TURİSTİK TUR GÜZERGAHI
- KENTİÇİ KAVŞAK
- KENTDİŞİ KAVŞAK

DEMİRYOLLARI

- DEMİRYOLU
- TELEFERİK HATTI

DENİZYOLLARI

- LİMAN
- YAT LİMANI-BALIKÇI BARINAĞI
- TERSANE
- LİMAN-BALIKÇI BARINAĞI
- DENİZ ULAŞIM BAĞLANTISI
- YAT TURİZMİ GÜZERGAHI

HAVA YOLLARI

- HAVAALANI

ENERJİ - SULAMA

ENERJİ ÜRETİMİ

- KULLANMA VE SULAMA SUYU BARAJI
- SULAMA VE İÇME SUYU BARAJI
- İÇME SUYU BARAJI
- TERMİK SANTRAL
- HİDROELEKTRİK SANTRALI
- SULAMA ALANI

ENERJİ TAŞINIMI

- ENERJİ İLETİM HATTI
- DOĞALGAZ BORU HATTI

SU YÜZEYLERİ

- GÖL-GÖLET
- NEHIR
- DERE

ATIK VE ARITMA TESİSLERİ

- KATI ATIK DEPOLAMA VE BERTARAF TESİSİ
- ARITMA TESİSİ

Ölçek: 1/100.000

0 1 2 4 6
Kilometre

F.3. Sonuç ve Değerlendirme

İlimiz toprakları erozyon tehdidi altındadır. Kuzey ilçelerde taşlılık nispeten daha fazladır. Kızılırmak vadisinde toprak derinliği İlimizdeki diğer alanlara göre daha fazladır. Şiddetli erozyona maruz kalan bazı yerlerde toprağın tamamen yok olduğu görülmektedir. Yanlış gübre uygulamaları ve aşırı sulamanın yapıldığı alanlarda yer yer çoraklaşmalar meydana gelmektedir. Bazı bölgelerimizde miras yoluyla arazi parçalanmaları yüksek seviyelerdedir. Bu durum karlı işletmeciliği olumsuz yönde etkilemekte zamanla arazinin terk edilmesi durumunu ortaya çıkarmaktadır. Böylece kullanım dışında bırakılan tarım arazileri artmaktadır.

Sinop-Kastamonu-Çankırı illerine ait 1/100.000 lik çevre düzeni planı, mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 23.01.2008 tarihinde onaylanmıştır.

Kaynaklar

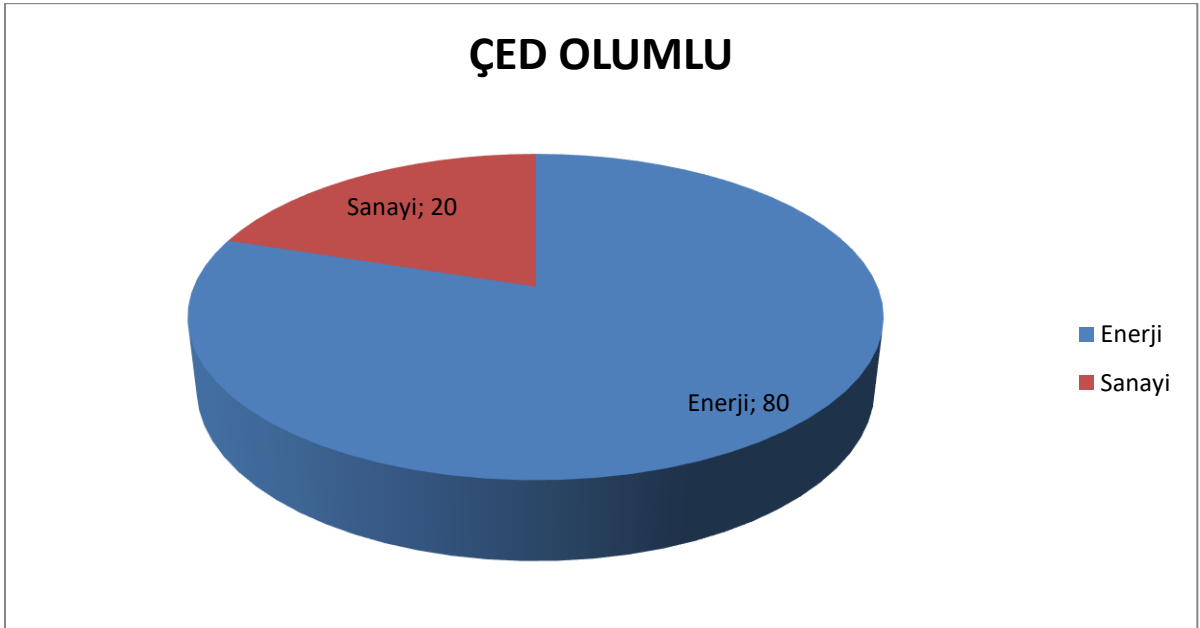
Tarım ve Orman Bakanlığı (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>)
Çankırı İl Tarım ve Orman Müdürlüğü
Çankırı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

G. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

G.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi İşlemleri

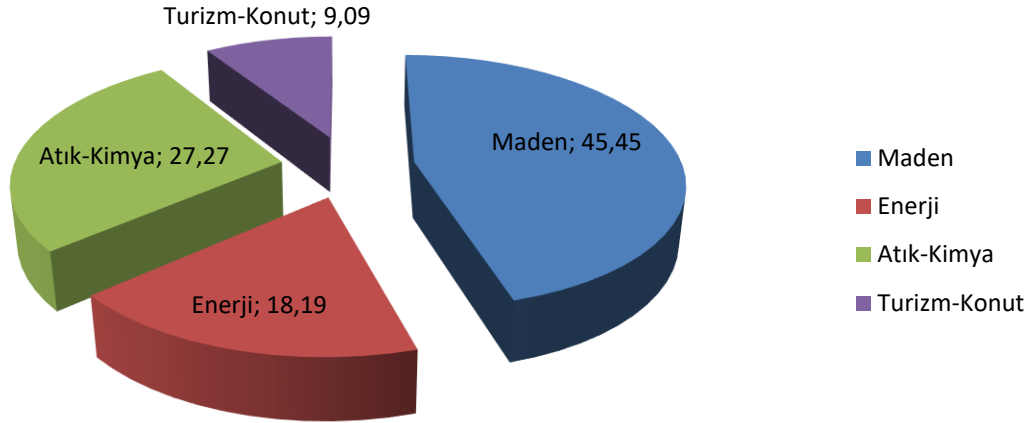
Çizelge 63 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2024 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2025)

Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda	Atık- Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	10	4	-	-	6	-	2	22
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	-	4	1	-	-	-	-	5
ÇED Olumsuz Kararı	-	-	-	-	-	-	-	-
İade/İptal	-	-	-	-	-	-	-	-

Grafik 17 –2024 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2025)

ÇED GEREKLİ DEĞİLDİR

Grafik 18–2024 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı
(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, 2025)

Çizelge 64 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2014-2024 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, verinin alındığı tarih 31/12/2025)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım- Gıda- Hayvancılık	Atık- Kimya	Ulaşım- Kıyı	Su	Turizm-Konut	Eğitim	TOPLAM
41	168	163	192	40	49	127	82	6	868

Çizelge 65 – 2014-2024 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, verinin alındığı tarih 31/12/2025)

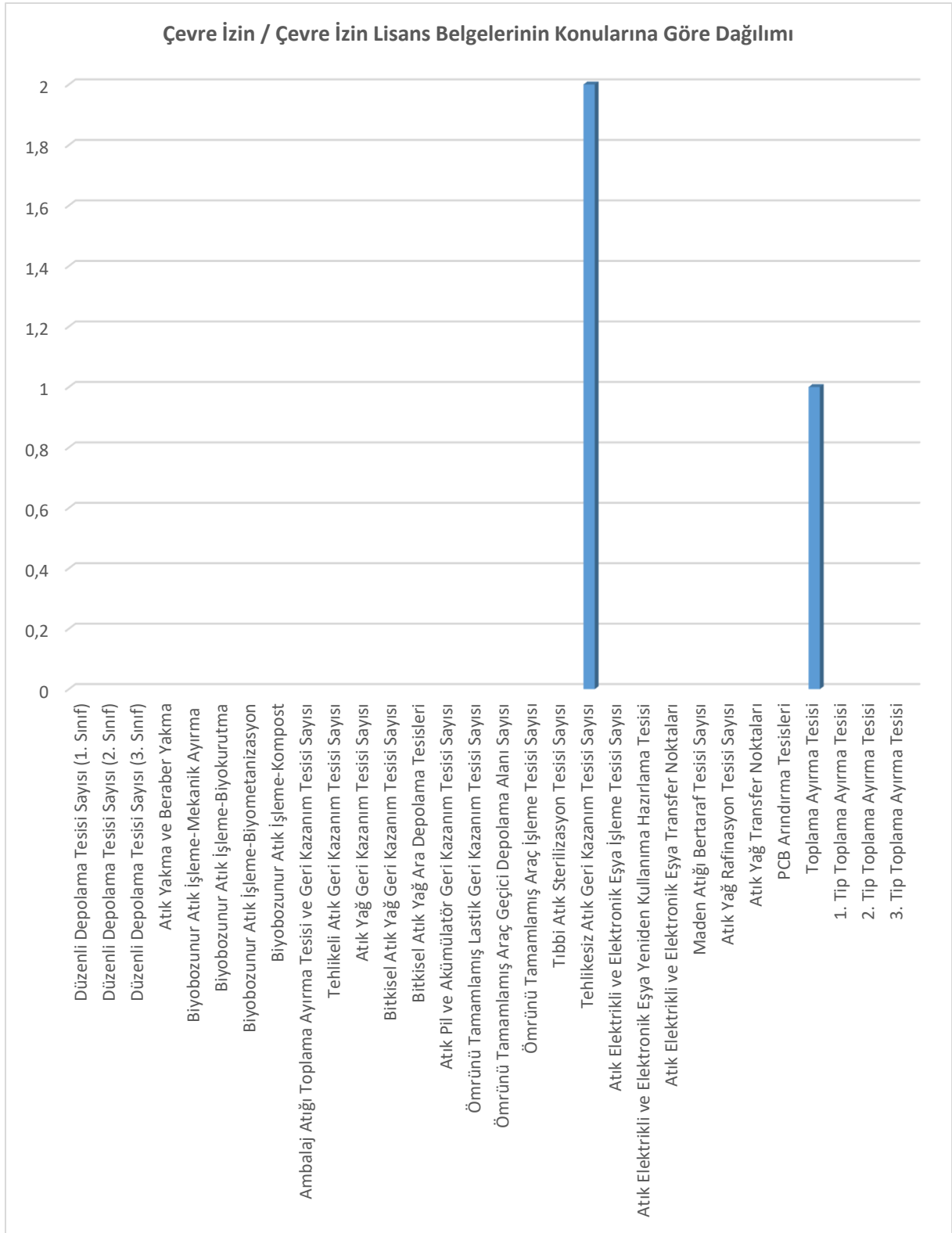
Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım- Kıyı	Turizm- Konut	TOPLAM
7	3	1	1	3	-	-	15

G.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Çizelge 66 –2024 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİDİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları

(e-İzin Yazılımı,2025)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	2	15	17
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	1	12	13
TOPLAM	3	27	30

Grafik 19 –2024 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı
(e-izin yazılımı, 2025)

G.3. Sonuç ve Değerlendirme

Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğümüzde 2024 yılında toplam 22 adet Proje Tanıtım Dosyası(PTD) tamamlanarak ÇED Gerekli Değildir kararı verilmiş olup Bakanlık tarafından 5 adet ÇED Olumlu kararı alınmıştır. Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında 17 adet geçici faaliyet belgesi ve 13 adet Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi verilmiştir.

Kaynaklar

Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

e-ÇED Yazılımı

e-İzin Yazılımı

H. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

H.1. Çevre Denetimleri

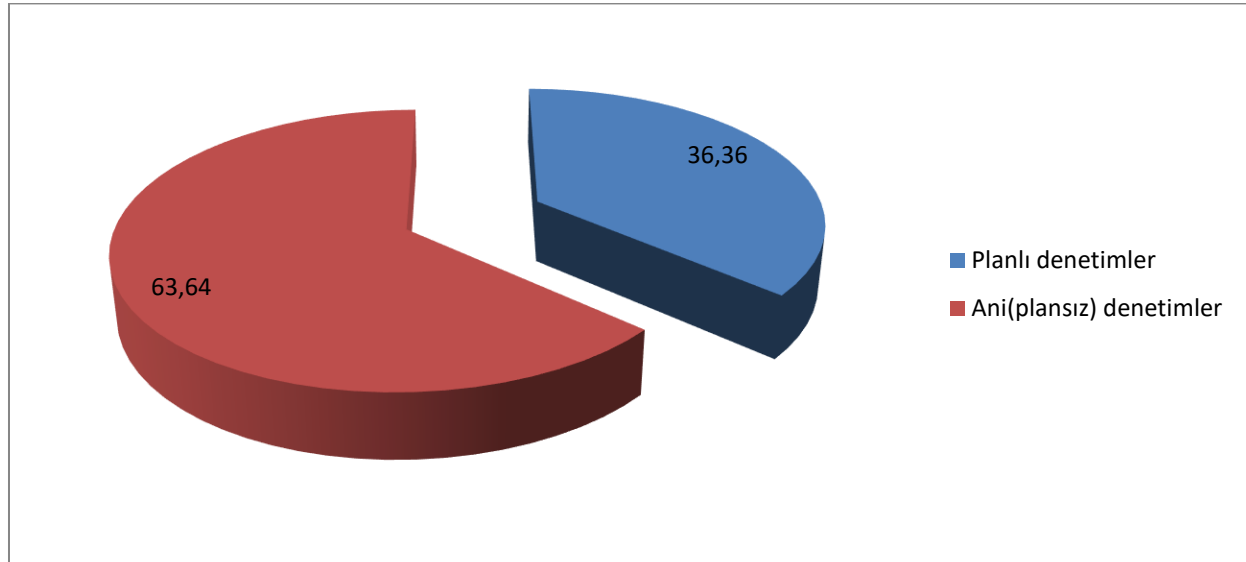
Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde İl Müdürlüğü tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

- "ÇED Olumlu" kararı veya "ÇED Gerekli Değildir" kararı verilen projelerle ilgili olarak, "ÇED Olumlu" kararına esas nihai ÇED raporunda veya "ÇED Gerekli Değildir" kararına esas proje tanıtım dosyasında taahhüt edilen hususların yerine getirilip getirilmediğini izlemek amacıyla,
- İzin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- Yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- Kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- Mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİDİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- İhbar veya şikâyet sonrasında ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalınmaksızın ÇŞİDİM tarafından yapılan denetimlerdir.

Çizelge 67 -2024 yılında ÇŞİDİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı
(e-denetim yazılımı, 2025)

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	79
Plansız (ani+şikâyet) denetimler	137
Genel toplam	216

05.09.2025 tarih ve E-13477362 sayılı yazı ile iletilen denetim sayılarıdır.

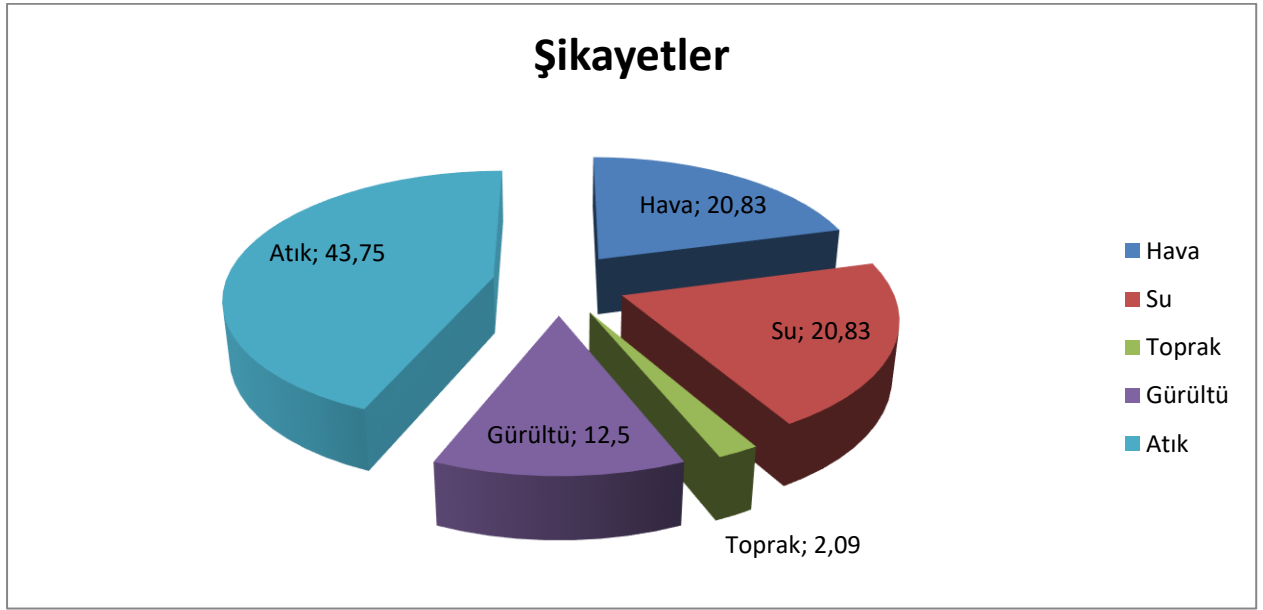
Grafik 20 – ÇŞİDİM tarafından 2024 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2025)

H.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

Çizelge 68-2024 yılında ÇŞİDİM'e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları

(Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2025)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	10	10	1	21	-	6	-	48
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı	10	10	1	21	-	6	-	48
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)	100	100	100	100	-	100	-	100

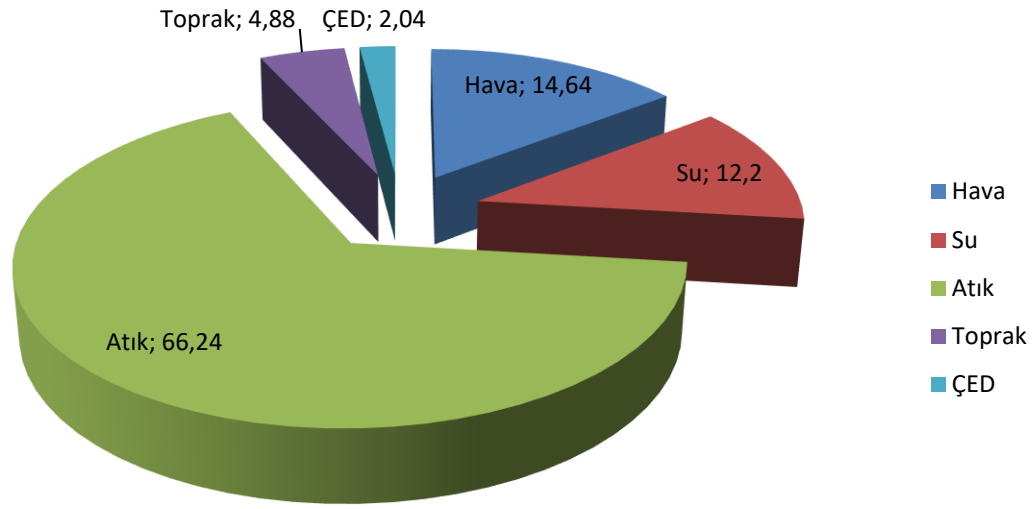
Grafik 21-2024 yılında ÇŞİDİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı
(Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2025)

H.3. İdari Yaptırımlar

Çizelge 69 –2024 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı (e-denetim yazılımı, 2025)

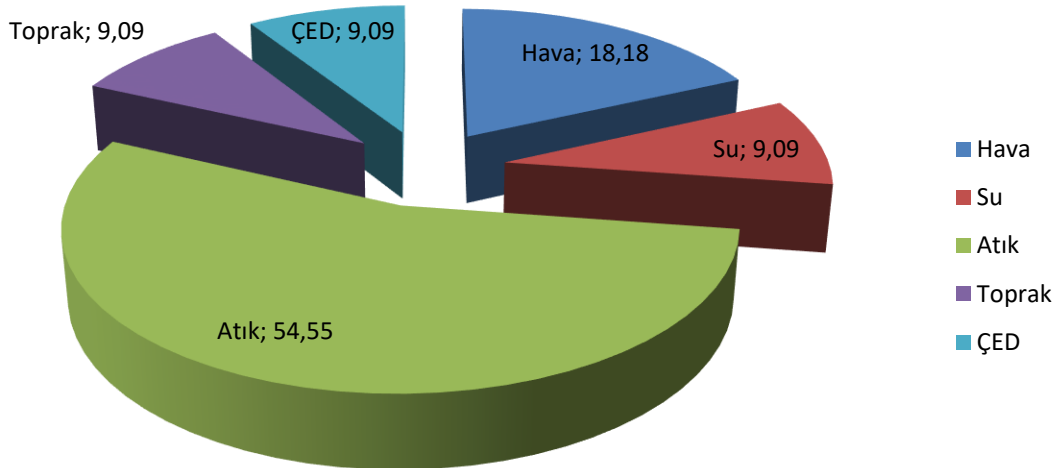
	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	1.393.755	1.161.568	464.585	6.305.300	-	-	193.522		9.518.730
Uygulanan Ceza Sayısı	2	1	1	6	-	-	1		11

İdari Para Cezaları

Grafik 22-2024 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2025)

İdari Para Cezaları(%)

Grafik 23 -2024 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2025)

H.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlimizde 2024 yılı içerisinde durdurma cezası verilen işletme bulunmamaktadır.

H.5. Sonuç ve Değerlendirme

İl Müdürlüğümüz tarafından 2024 yılında 80 Planlı, 140 plansız (ani+şikâyet) denetim olmak üzere toplamda 220 denetim gerçekleştirilmiştir.

2024 yılı içerisinde hava, su, toprak, atık, gürültü ve ÇED konularında toplam 48 adet şikâyet intikal etmiştir. Şikâyetlerle ilgili olarak ilgili mevzuatlar kapsamında gerekli önlemlerin alınması amacıyla plansız(ani) denetimler yapılmıştır. İl Müdürlüğümüzce 11 adet idari yaptırım uygulanmıştır.

Kaynaklar

Çankırı Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
e-Denetim Yazılımı

I. KİRLETİCİ SALIM VE TAŞIMA KAYDI UYGULAMALARI

Avrupa Kirletici Salım ve Taşıma Kaydının kurulmasına ilişkin 18/1/2006 tarihli ve (AT) 166/2006 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Tüzüğü dikkate alınarak Avrupa Birliği mevzuatına uyum çerçevesinde hazırlanmış olan Kirletici Salım ve Taşıma Kaydı (KSTK) Yönetmeliği 4 Aralık 2021 tarihli ve 31679 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

KSTK; belirli endüstriyel faaliyetlerden kaynaklanan kirleticilerin hava, su, toprak gibi alıcı ortamlara bırakılmasına ve arıtma, işleme vb. faaliyetler için atıksu aracılığıyla taşınmasına ve tehlikeli/tehlikesiz atıkların taşınmasına ilişkin bilgileri içeren ve düzenli aralıklarla tesisler tarafından gerçekleştirilecek raporlamaya dayanan envanterin uluslararası tanımıdır.

Yönetmelik, Ek-1 Faaliyetlerin Listesi'nde 9 Sektör altında sınıflandırılmış 65 endüstriyel faaliyet için kademeli olarak yürürlüğe girmekte ve 91 kirleticinin raporlanmasını kapsamaktadır. Yönetmeliğin yayımı tarihinde enerji ve metal sektörü; bir yıl sonra maden ve kimya sektörü; iki yıl sonra atık ve atıksu yönetimi ile kâğıt ve ahşap sektörü, üç yıl sonra yoğun hayvancılık ve su ürünleri yetiştiriciliği, gıda ve içecek sektöründe hayvansal ve bitkisel ürünler ve diğer faaliyetler başlığı altında yer alan endüstriyel faaliyetleri gerçekleştiren tesisler KSTK Sistemine dahil olarak yıllık raporlamalarını kademeli olarak gerçekleştirmektedir.*

* <https://www.kstk.gov.tr> adresi bakım nedeni ile erişe kapalı olduğundan verilere ulaşılamamaktadır.

İ. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

Çevrenin korunması konusunda farkındalık oluşturulması amacıyla 1972 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansından bu yana tüm Dünyada olduğu gibi ülkemizde de 5 Haziran Dünya Çevre Günü olarak kutlanmaktadır.

Cumhurbaşkanlığımızın 20 Mayıs 2022 tarih ve 2022/3 no.lu Genelgesi ile; doğal çevrenin korunması, sürdürülebilir yaşam çevrelerinin oluşturulması, iklim değişikliği ile mücadele konularında çevre bilincinin her geçen gün giderek arttığı Ülkemizde; Dünya Çevre Günü Kutlamalarının daha katılımcı, çok Paydaşlı şekilde gerçekleştirilmesi, çevre sorunlarının ve gelişmelerinin değerlendirilmesi amacıyla her yıl 5 Haziran tarihinin bulunduğu haftanın Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından duyurulacak bir temayla "Türkiye Çevre Haftası" olarak kutlanacağı ilan edilmiştir.

Bakanlığımız tarafından belirlenen tema çerçevesinde, İlimiz dahilinde, Türkiye Çevre Haftası 5-9 Haziran 2024 tarihleri arasında " Hepimizin Bir Dünyası Var" temasıyla kutlanmıştır.

3-7 Haziran 2024 tarihleri arasında gerçekleştirilen “Türkiye Çevre Haftası” etkinlikleri kapsamında İl Müdürümüz Sayın Osman ARISAL ve beraberindekiler Valimiz Sayın M.Fırat TAŞOLAR ‘ı ziyaret, İl Müdürlüğümüz personelleri ve öğrencilerin katılımıyla Korgun Gürmak Demiryolu A.Ş. Fabrikası (Plastik Geri Dönüşüm) ve Alparslan Kağıt ve Karton A.Ş. (Kağıt Geri Dönüşüm) ziyaret edilerek “Atık Yönetimi İyi Uygulama Örneği Teknik Gezisi”, Eldivan Kaymakamı Sayın Salim Ensar KAHRAMAN, ziyaretçilerin katılımıyla Eldivan Doğu Çınarı Anıt Ağacı Tanıtımı ve Çevre temizliği, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullardan gelen öğrencilerin katılımı ile bisiklet turu, Okullarda “Hepimizin Bir Dünyası Var” temalı Çevre Yönetim, Sıfır Atık ve İklim Değişikliği Konularında eğitim verilmesi etkinlikleri düzenlenmiştir.

Resim 73 - 5 Haziran Dünya Çevre Günü Valimiz Sayın M.Fırat TAŞOLAR 'ı ziyaret

Resim 74 - Türkiye çevre haftası, bisiklet turu etkinliği

Resim 75 - Türkiye çevre haftası, teknik gezi

Resim 76 - Türkiye çevre haftası, teknik gezi

Resim 77 - Türkiye çevre haftası, Eldivan Doğu Çınarı Anıt Ağacı Tanıtımı ve Çevre temizliği

Resim 78 - Türkiye çevre haftası, okullarımızda eğitim

Kaynaklar

Çankırı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü